

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Praha 2010

Bc. Ján Dikej

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Rozličné pojetí episkopátu a služby biskupů

**Different approaches to understanding episcopacy and episcopal
ministry**

Vedoucí práce:
doc. ThDr. Pavel Procházka, PhD., mim. prof.

Autor:
Bc. Ján Dikej

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 28. 3. 2010

Bc. Ján Dikej

Poděkování

Chcel by som úprimne poďakovať vedúcemu diplomovej práce doc. ThDr. Pavlovi Procházkovi, PhD., mim. prof. za odborné vedenie, konzultácie i za to, že mi bol láskavým radcom.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá rozličným postavením episkopátu a služby biskupů v Slovenské republice. Začíná pohledem na episkopát podle Bible, který pokračuje přes první odklon od Bible vznikem monarchického episkopátu jako obranou proti vznikajícím herezím a snahou o udržení řádu v tehdejší církvi. Autor se věnuje rozdílům i tomu, co mají společné biskupové v katolicismu a v protestantismu.

V empirické části předkládané práce je uveden pohled na postavení biskupů v křesťanských církvích registrovaných v Slovenské republice, který je doplněn průzkumem.

V práci jsou použity metody: literární výzkum, komparace a empirický výzkum.

Klíčové pojmy:

Bible, biskup, církev, episkopát, katolicismus, křesťanství, protestantismus

Annotation

This graduation thesis deals with the different status of episcopate and service of bishops in the Slovak Republic. It starts with look at the episcopacy with reference to the Bible, which continues by the first deflection from the Bible with the formation of monarchy Episcopate as a defense against emerging heresies and with effort to maintain order in the former church. The author devotes oneself to differences and what the bishops have in common in Catholicism and Protestantism.

In the empirical part of the graduation thesis is given sight into the status of bishops in Christian churches registered in the Slovak Republic, which is completed by the research.

In the paper are used following methods: literature research, comparison and empirical research.

Key words

Bible, bishop, church, episcopate, Catholicism, Christianity, Protestantism

OBSAH

ÚVOD	9
1 EPISKOPÁT V BIBLIÍ.....	11
1.1 Kvalifikácia a povinnosti biskupov.....	15
2 HISTORICKÝ VÝVOJ POŇATIA EPISKOPÁTU V CIRKVI.....	21
2.1 Prvý odklon od Biblie – vznik monarchického episkopátu	22
2.2 Apoštolská postupnosť	25
2.3 Vývoj episkopátu v reformácii.....	27
3 ROZDIELNE POŇATIE EPISKOPÁTU V KATOLICIZME A V PROTESTANTIZME.....	30
3.1 Katolicizmus	31
3.1.1 Pápežstvo.....	34
3.2 Protestantizmus	37
3.2.1 Teológia cirkevného poriadku v protestantizme	38
4 POSTAVENIE BISKUPA V CIRKVÁCH NA SLOVENSKU	47
4.1 Realizácia prieskumu	75
4.1.1 Výsledky prieskumu a ich interpretácia.....	76
ZÁVER.....	80
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	82
ZOZNAM PRÍLOH	86

ZOZNAM SKRATIEK

Biblické knihy:

- Ef - List apoštola Pavla Efezským
- F - List apoštola Pavla Filipským
- G - List apoštola Pavla Galatským
- Gn – Prvá kniha Mojžišova - Genesis
- Iz – Izaiáš
- J - Evanjelium podľa Jána
- 2J – Druhý list Jánov
- 3J – Tretí list Jánov
- Kol – List apoštola Pavla Kolosenským
- 1K – Prvý list apoštola Pavla Korinským
- 2K – Druhý list apoštola Pavla Korinským
- L – Evanjelium podľa Lukáša
- Lv – Tretia kniha Mojžišova – Leviticus
- Mk – Evanjelium podľa Marka
- Mt – Evanjelium podľa Matúša
- Neh – Nehemiáš
- 1Pt – Prvý list apoštola Petra
- R - List apoštola Pavla Rímskym
- Sk – Skutky apoštolov
- 1Tes – Prvý list apoštola Pavla Tesalonickým
- 1Tim – Prvý list apoštola Pavla Timoteovi
- 2Tim – Druhý list apoštola Pavla Timoteovi
- Tit – List apoštola Pavla Títovi
- Zj – Zjavenie Jána
- Ž – Žalmy
- Žid – List Židom

Ďalšie skratky:

- ACS – Apoštolská cirkev na Slovensku
- BJB – Bratská jednota baptistov
- CASD – Cirkev adventistov siedmeho dňa

CB – Cirkev bratská

CČSH – Cirkev československá husitská

ECAV – Evanjelická cirkev augsburského vyznania

ECM – Evanjelická cirkev metodistická

CHD – Christus Dominus – Dekrét o pastierskej službe biskupov v katolíckej cirkvi

KDZ – Konferencia delegátov zborov

LG – Lumen Gentium – Vieroučná konštitúcia o katolíckej cirkvi

NZ – Nová zmluva

RKC – Reformovaná kresťanská cirkev

SZ – Stará zmluva

ÚVOD

V tejto práci sa pokúsim zamerať na postavenie dozorca a strážcu čistoty viery, dohliadateľa, kurátora, opatrovníka a správcu v cirkevných zboroch, ktorého názov po preklade do slovenčiny poznáme ako biskup (predseda cirkvi, superintendent, predseda Rady...). Budem pracovať s Písmom, všímať si jeho tri rôzne preklady a to Slovenský ekumenický preklad, preklad ECAV a preklad prof. Roháčka. Ďalej budem študovať biblické slovníky, komentáre a inú odbornú literatúru.

Motívom pre výber tejto témy je viac spoznať pohľad na zodpovednosť, úlohy, úrad a postavenie biskupa v niektorých denomináciách v Slovenskej republike. Budem si všímať postavenie biskupa v katolicizme, pravosláví, luteránskych cirkvách, reformovanej cirkvi, v evanjelikálnych cirkvách a v charizmaticko - letničných cirkvách. Chcem si všimnúť rozdiely v jednotlivých denomináciách aj podľa toho, či je postavenie biskupa v zmysle učenia o všeobecnom kňazstve alebo nie.

Cieľom mojej práce je porovnať postavenie episkopátu v niektorých cirkevných tradíciách. Predtým si však chcem všimnúť a do istej miery i pochopiť, akú organizáciu cirkevných zborov nám predstavuje norma viery a života – Biblia. Neskôr v diplomovej práci spomeniem to, ako organizácia cirkvi postupne prešla od charizmaticko-organizačného vedenia k zložitej hierarchickej organizácii. Pod tlakom prenasledovania zvonku a snahy o ochranu pred herézami zvnútra, cirkev 2. storočia robila zmeny v poňatí biskupského úradu a takto sa vyvinul monarchický episkopát. Neskôr bola aj pozitívna reakcia sv. Bernarda: „Menej okázalosti a viac evanjelia!“ V katolicizme je biskup nástupcom apoštolov a na základe ustanovenia Božieho je postavený na čelo svojej diecézy, ktorú spravuje riadnou mocou tak, že je podriadený pápežovi. Menuje ho pápež.¹ Ani slovo o tom, že je podriadený Ježišovi Kristovi.

Naproti tomu z Písma vidíme, že apoštol Pavol sa označuje titulom 'ο δούλος, čo znamená otrok, sluha a rovnako koná i Peter, Jakub, Júda...Pavol zdôrazňuje, že Kristus je Kyrios. Apoštol píše o 'η ἐπιταγή – moci rozkazovať, píše o nej ako o niečom, čo má, ale radšej neužíva (1K 7,6; 2K 8,8). Apoštoli (a nimi „ordinovaní“ biskupi = presbyteri) sú iba služobníkmi a otrokmi veriacich. (porovnajme schéma: Ježiš služobník = Ježiš Pán). Všimam si, že Pavol síce hovorí o svojom vyvolení za apoštola a jednoznačne obhajuje svoju právnu autoritu apoštola, v praxi sa ale omnoho radšej odvoláva na autoritu, ktorá mu bola darovaná

---

¹ Kol. autorov. *Malý teologický lexikón*. Bratislava: Cirkevné nakladateľstvo, 1989, s. 62

Bohom a ktorá vyplýva z jeho duchovných darov. Svoju autoritu zakladá nie na právomoci, ale na nasledovaní Pána. Preto môže povedať: Prosím vás teda, napodobňujte ma! (1K 4,16). Tento postoj budem hľadať u biskupov jednotlivých cirkví. Teda či ich dnešné, ale aj historické postavenie v cirkvi je také, že presadzuje seba, alebo slúžia iným (G 5,13).

Štúdiom súvzťažnej literatúry som si tiež všimol vývoj názorov v rímskokatolíckej cirkvi, keď postupne uznala, že aj v evanjelickej cirkvi ordinujú právoplatne ordinovaní, lebo z vyjadrení jej predstaviteľov vyplýva prijatie názorov o ťažkostiach pri historickom dokazovaní sukcesie v samotnej cirkvi katolíckej.

1 EPISKOPÁT V BIBLIÍ

Organizácia miestnych zborov je v hlavných Pavlovských spisoch trochu nejasná, jasnejší obraz podávajú až pastorálne epištoly. Skutki hovoria o tom, že Pavol ustanovil starších v zboroch, ktoré založil (Sk 14,23), čím sa rozšírila do helenistických zborov rovnaká štruktúra, aká vznikla v jeruzalemskom zbore (Sk 11,30). Jazyk Skutkov naznačuje, že οἱ πρεσβύτεροι „starší“ mohli byť tiež nazývaní οἱ ἐπισκόποι „dozorcovia“ či „biskupi“ (Sk 20,17.28). Pavlovské zbory mali formálne vedenie, ako je zrejmé z výzvy k Tesalonickým, aby rešpektovali tých, ktorí sú ich οἱ προῖσταμένοι „predstavenými“ v Pánovi a poučujú ich (1Tes 5,12). Rovnaký výraz o tých, ktorí stoja na čele, je použitý v R 12,8. Pretože je použitý v pastorálnych listoch v súvislosti s biskupmi (1Tim 3,4), diakonmi (1Tim 3,12) a staršími (1Tim 5,17), dá sa predpokladať, že substantívum v plurále οἱ προῖσταμένοι označuje úrad staršieho – biskupa a diakona.²

V kontexte kresťanskej cirkvi sa presbyteri objavujú niekoľkokrát, ale vôbec nie všade. Zaujímavé je, že v žiadnom autentickom Pavlovskom liste. Vyskytujú sa predovšetkým v Jeruzaleme, a to spolu s apoštolmi, ako partneri pri jednaní na apoštolskom koncile (Sk 15,2.4.22n; 21,18). Z toho usudzujeme, že ich autorita ako riadiaceho grémia jeruzalemskej obce bola značná. Žiadne ďalšie podrobnosti o jeruzalemských starších nepoznáme, smieme sa len domnievať, že boli do svojho úradu povolávaní podľa analogického židovského vzoru celým zborom. V Skutkoch apoštolských je ešte iná zmienka o starších (20,17nn). Podľa tejto správy fungovalo kolégium starších už aj v zbore efezskom (i v iných Pavlom založených zboroch Sk 14,23). Je zaujímavé, že ich úrad apoštol Pavol chápe ako úrad „episkopov“ (biskupov, strážcov) a tu si znova všimame funkčnú totožnosť presbyterov a episkopov. Za zmienku stojí aj „pastiersky“ slovník: Starší sa majú starať o „celé stádo“, aby boli „pastiermi Božej cirkvi“; pastierska povaha služby presbyterov – episkopov sa nám tu prvýkrát zreteľne signalizuje. Pavol efezským starším kladie sám seba za vzor a to v dvojakom zmysle: „nič nezamlčal“ (Sk 20,20) zo zvesti, ktorá mu bola zverená (Sk 20,31), takže i v jeho neprítomnosti sa budú starší môcť oprieť o „slovo milosti“, ktoré bude aj naďalej obsahovou náplňou ich služby (Sk 20,32).³

S presbytermi sa tiež stretávame v Prvom Petrovom liste, inak skúpom na úvahy o nositeľoch úradu. Konkrétne sú oslovení v 5,1-4 autorom, ktorý sa sám za staršieho

² LADD, G. L. *Teologie Nového zákona*. Praha: Evangelikální teologický seminář, 2003, s. 186-187

³ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000, s. 58

prehlasuje a s odkazom k „najvyššiemu pastierovi“ Ježišovi Kristovi, ktorý sa raz ukáže a zhodnotí ich službu. Opäť si v tejto perikope všimneme pokyn k pastierskemu zameraniu úradu presbytera, slovami takmer totožnými s predchádzajúcim Pavlovým pokynom („Paste stádo Božie, ktoré je u vás“, v. 2), a tiež podobný pokyn k nezištnosti a nepanovačnosti (v. 2n). Filipi si tu kladie otázku, či máme tomu rozumieť tak, že zištnosť a panovačnosť boli už vtedy akútnym ohrozením presbyterského úradu.⁴

V pastorálnych listoch už úplne strácame vodiacu niť, ktorá by nám pomohla rozlíšiť úrad presbytera od úradu episkopa. Filipi uvádza, že ešte v 3. storočí platilo v cirkvi alexandrijské pravidlo, že biskupa volia presbyteri zo svojho streda. Zaujímavá je i zmienka 1 Tim 5,17n, podľa ktorej majú byť presbyteri za svoju dobrú službu dvojnásobne odmenení; ak ju konajú ako svoje zamestnanie. Filipi v zhode s Baginom⁵ prichádza k záveru, že „starší“ tvoria vždy kolégium, grémium; žiadny starší nevystupuje ako jednotliviec; že sa nedá chirurgicky rozlíšiť úrad staršieho od úradu episkopa; že náplňou úradu staršieho je pastierska služba, starostlivosť o druhých, aj tých najslabších, bez ohľadu na vlastný prospech.⁶ V Novom zákone biskup a starší sú pomenovania pre rovnaký úrad, ako to môžeme jasne vidieť z porovnania Títovi 1,5-6 s 1,7-9 a Skutkov 20,17 s 20,28, kde slovo dozorca je z rovnakého gréckeho slova na iných miestach preložené ako biskup.⁷

Podobne Thiessen uvádza, že termíny pastor, starší a dozorca znamenajú v Novom zákone jeden a ten istý úrad. V Skutkoch 20, 17-28 je starším zboru v Efeze povedané, že boli ustanovení za dozorcov (biskupov) nad stádom so zámerom, aby pásli (pastier alebo pastor) cirkev Božiu. Tu máme všetky termíny starší, dozorcovia a pastori použité na tých istých mužov. V 1 Pt 5, 1n sú povinnosti pastora pridelené „starším medzi vami“. To znamená, že dvaja boli jedno a to isté. Aj Ján (2J 1; 3J 1) aj Peter (1Pt 5,1) boli apoštoli a okrem toho nazývali sami seba staršími. Isteže, to neznamená, že by bol tento úrad horší alebo nižší ako pastor či dozorca.⁸

Iní majú opačný názor. Na oficiálnej stránke katolíckej cirkvi je uvedené, že pokiaľ ide o cirkevné zriadenie naznačené v pastorálnych listoch, jeho štruktúra predstavuje skôr vývoj, ktorý je na polceste medzi Pavlovými spoločenstvami a hierarchickým zriadením, o ktorom svedčí Ignác Antiochijský vo svojich listoch na začiatku 2. storočia. Obraz cirkevnej

⁴ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 58-59

⁵ BAGIN, A. *Cirkevné dejiny. Starovek*. Bratislava: Univerzita Komenského Rímskokatolícka Cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1994, s. 48

⁶ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 59

⁷ DUFFIELD, G. P., VAN CLEAVE, N. M. *Foundations of Pentecostal Theology*. Los Angeles: L. I. F. E. Bible College, 1983, s. 428

⁸ THIESSEN, H. C. revised by DOERKSEN, V. D. *Lectures in Systematic Theology*. Michigan: Grand Rapids, 1979, s. 320

organizácie naznačenej v pastorálnych listoch možno stručne zhrnúť takto: Na čele jednotlivých cirkevných obcí sú presbyteri – biskupi. Obidva názvy označujú tie isté osoby. Nad presbytermi sú ako hlavní zodpovední vedúci, priami Pavlovi spolupracovníci Timotej a Títus. Sú vyslaní na určitý čas s plnou právomocou do cirkevných obcí, aby pokračovali v apoštolovej práci.⁹

V najranejšom období nemusel mať biskup ani také právomoci, aké mal židovský archisynagógos (predstavený synagógy; ten, ktorý predsedal synagóge).¹⁰

Ako uvádza Getz, substantívum ὁ ἐπίσκοπος znamená doslova „dohliadateľ“, „dozorca“. Gréci tento výraz používali ako oficiálny titul a Lightfoot nám pripomína, že v jazyku Aténčanov ho používali obzvlášť na označovanie komisárov poverených správou novej kolónie alebo získaného územia. Synonymá slova biskup sú teda výrazy dohliadateľ, kurátor, opatrovník alebo superintendent.¹¹

Aj Filipi uvádza, že slovo biskup nie je v profánnej gréčtine neznáme; patrí do oblasti správy a služieb a označovali sa ním úradní dozorcovia, inšpektori, administrátori. Avšak v tomto význame do kresťanského používania neprešiel. Filipi sa prikláňa k názoru, že pozadím tohto transferu boli starozákonné a židovské tradície, ktoré „dozor“ vníma ako pastierovu stráž pri stáde, vedenie stáda. Toto spojenie je okrem iného tiež doložené v poriadku židovskej sekty esejcov, v takzvanom Damašskom spise, kde je funkcia dozorcú (mebaqer) vzťahovaná k funkcii pastierskej.¹²

V Douglasovom Novom biblickom slovníku je uvedené, že v klasickej gréčtine mohli byť vo všeobecnom, netechnickom zmysle výrazom ὁ ἐπίσκοπος či „dohliadateľ“ označení ako bohovia tak aj ľudia. Nápisy a hojne rozšírené papyrasy používali tento termín na označenie úradníkov, ktorí, ako sa zdá, niekedy spravovali príjmy pohanských chrámov. LXX (Septuaginta) používa tento pojem na označenie dohliadateľov či úradníkov (Neh 11,9; Iz 60,17) a substantívum ἡ ἐπισκοπή v zmienke o Božom navštívení (Gn 50,24; Lv 19,44). V NZ sa tento termín týka predovšetkým Krista: „Lebo ste boli ako blúdiace ovce, ale teraz ste obrátení k pastierovi a biskupovi svojich duší.“ (1Pt 2,25), ďalej apoštolského úradu (Sk 1,20 citujúce Ž 109,8) a nakoniec aj predstaviteľov miestnych zhromaždení (F 1,1).¹³

⁹ [http://www.dkc.kbs.sk/dkc.php?&dbi=0&uvodid=72\(2009-11-23\)](http://www.dkc.kbs.sk/dkc.php?&dbi=0&uvodid=72(2009-11-23))

¹⁰ HAZLETT, I. *Rané kresťanství. Počátky a vývoj cirkve do roku 600*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 102

¹¹ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*. Třinec: Biblos, 1995, s. 124 - 125

¹² FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 60

¹³ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1996, s. 106

North taktiež uvádza, že starší (biskupi) teda konajú duchovný dohľad nad zborom. Ich úlohou je strážiť stádo, kŕmiť ho, sýtiť ho a konať prácu pastiera.¹⁴

Zodpovednosti starších sa tiež popisujú dvoma výrazmi. Starší mali zbor spravovať a pásť veriacich ako ovce (t. j. viesť ich k dobrým pastvinám a k tichým vodám). „Správcovstvo“ je technický termín, zatiaľ čo „pastierske vedenie“ veriacich je ilustratívnym a poetickým vyjadrením.¹⁵

Výraz pastierske vedenie stáda sa v Písme používa častejšie v súvislosti s celkovou vodcovskou zodpovednosťou staršieho zboru než slová riadiť, panovať, vládnuť. Tento pojem mal význam predovšetkým pre veriacich v prvom storočí, ktorí zo skúsenosti oveľa lepšie poznali pomer medzi pastierom a ovečkami ako my dnes. Nanešťastie mnoho dnešných kresťanov nechápe plne význam tejto analógie, ako si to všimol aj Phillip Keller vo svojej múdrej a informatívnej knihe *A Shepherd Looks at Psalm 23* („Pastier skúma Žalm 23“).¹⁶ Píše: „Mnohí z tých, ktorí v 20. storočí čítajú alebo rozoberajú Písmo, pochádzajú z mestského, človekom pretvoreného prostredia. Ľudia z miest často vôbec nepoznajú také veci ako stádo, úroda, pole, krmivo a divoká či lovná zver. Uniká im mnoho z právd učených v Božom slove, pretože nie sú dôverne oboznámení s pojmami, ako napr. ovca, pšenica, pôda alebo vinič.“¹⁷ Apoštol Peter používa túto analógiu omnoho plastickejšie než ktorýkoľvek iný novozmluvný pisateľ. Vo svojom prvom liste napomína starších, aby pásli Božie stádo (1 Pt 5,1-3). Starší tak mali konať dobrovoľne, nie z donútenia a z čistých, nezištných pohnútok. Nemali panovať povýšenecky a dychtiť po autorite nad tými, ktorí sú im zverení, ale mali im byť príkladom. Peter končí túto pasáž o pastierskom vedení zboru poukázaním na najväčšieho pastiera „arcipastiera“ (podľa Roháčka), ktorý po tejto zemi kráča – Ježiša Krista.¹⁸

Výraz biskup sa vyskytuje v Skutkoch iba raz a to, keď apoštol Pavol oslovuje efezských starších (Sk 20,28). Inak sa vyskytuje iba v Pavlových epištolách, kde sa voľne zamieňa so slovom starší. Niektorí majú názor, že výraz biskup sa používal na označenie úradu či funkcie a pojem starší na označenie osoby zastávajúcej daný úrad alebo funkciu. Ale zdá sa, že existuje presnejšie vysvetlenie. Z toho, že apoštol Pavol bol poverený predovšetkým špeciálnou úlohou získavať veriacich z radov nežidovských národov a že používal pojem biskup častejšie než iní novozákonní autori, vyplýva, že tak činil, aby mohol efektívne komunikovať so zmiešaným členstvom novozákonnej cirkvi, skladajúcich sa zo Židov i pohanov obrátených na vieru. Môžeme si všimnúť, že tento výraz používa v liste

¹⁴ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*. Praha: Návrat domů, 2001, s. 14

¹⁵ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 126

¹⁶ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 127

¹⁷ cit. podľa GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 127

¹⁸ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 127

Filipským (F 1,1), Timoteovi, pôsobiacemu v Efeze (1Tim 3,1-2) a Títovi, ktorý pracoval na Kréte (Tit 1,7). Všetky tieto cirkevné zbory vznikli v pohanskom prostredí a ich členovia pochádzali zo židovstva i z iných národov, obrátených ku Kristovi. Ak je tento poznatok platný, svedčí o Pavlovej citlivej vnímavosti voči rôznym kultúram a o tom, že je dôležité komunikovať s ľuďmi v ich vlastnom jazyku.¹⁹ Tu nám napádajú udalosti Letníc, kde sa Boh skrze Ducha Svätého prihovril k rôznym národom a tieto národy mohli počuť veľké veci Božie vo svojom jazyku (Sk 2, 5-11).

Pokiaľ sa zmieňujeme o biskupoch (F 1,1), títo vytvárajú skupinu miestnych zborových pracovníkov. Timoteus a Títus stáli v pozícii Pavlových blízkych spolupracovníkov pri jeho misijnom diele. Najpravdepodobnejšie je, ako uvádza Douglas a kol., že jednému zo starších pripadlo vedenie skupiny a zvlášť bol označený titulom biskup. Avšak i keď sa monarchický episkopát objavuje v listoch Ignatia (čo spomenieme neskôr), biskup v NZ zostáva pastierom jediného zboru. Anjeli cirkevných zborov v Zj 2,1 boli niektorými považovaní za skutočných biskupov, ale Douglas sa prikláňa k názoru, že personifikujú svoje spoločenstvá.²⁰

Podľa Pavla teda nezáleží na tom, či predstaviteľov cirkvi nazývame staršími (výrazom dobre známym Židom) alebo biskupmi (slovom rozšíreným medzi Grékmi). Dôležité je, aký viedli život a ako jednali. Titul bol druhoradý, ale ich duchovná kvalifikácia a funkcia boli prvoradé.²¹

1.1 Kvalifikácia a povinnosti biskupov

Všeobecne používané označenie zodpovedného úradu malo zmysel, definovaný v súlade s kvalifikáciou požadovanou cirkvou. Zoznam týchto kvalifikačných požiadaviek nachádzame v 1 Tim 3,1nn: ...“ak sa niekto chce stať biskupom, túži po dobrej úlohe. Biskup musí byť bezúhonný, muž jednej ženy, triezvy, uvážlivý, slušný, pohostinný, schopný učiť, nie pijan, nie bitkár, ale mierny, nie neznášanlivý ani lakomec“; a v Tit 1,7nn: „Ved' biskup ako Boží správca musí byť bezúhonný, nie samoľúby, nie hnevlivý, nie pijan, nie bitkár, nesmie túžiť po nečestnom zisku, musí byť pohostinný, musí milovať dobro, musí byť uvážlivý, spravodlivý, pobožný, zdržanlivý. Musí sa pridržať pravého slova podľa učenia, má byť schopný povzbudzovať v zdravom učení i usvedčovať odporcov.“ Vlastne sa zdá isté, ako

---

¹⁹ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 124 - 125

²⁰ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 125

²¹ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 126

uvádza Nový biblický slovník, že termíny „biskup“ a „presbyter“ sú v NZ synonymné. V Sk 20,17. 28 Pavol hovorí o presbyteroch v Efeze ako o ἐπισκόποι a hovorí, že ich Duch svätý ustanovil za strážcov stáda. Môže to znamenať, že teraz v jeho neprítomnosti majú pokračovať v episkopálnych povinnostiach, ktoré predtým on sám zastával. Použitie slova na iných miestach však túto interpretáciu vylučuje. Tak sa v Tit 1,5 prikazuje Títovi, aby ustanovil starších, a hneď potom (v. 7), kde zreteľne ide o rovnaké osoby, je pre nich požiadavka rovnakej kvalifikácie ako pre biskupov. V jedinom spoločenstve vo Filipách (F 1,1) existovala pluralita biskupov, z čoho môžeme usúdiť, že pôsobili spoločne ako riadiace teleso.²²

Pavol ešte (F 1,1) hovorí o episkopoch v plurále, ale pastorálne listy sú už dôsledné: biskup sa vyskytuje iba v singuláre. Filipi v zhode s Douglasom uvádza, že autor pastorálnych listov hovorí jedným dychom, bez rozlíšenia, o episkopovi a presbyteroch. Všimni si perikopu Tit 1,5-9, kde je reč o presbyteroch, ale vzápätí bez prechodu o kvalifikácii episkopa. Podľa tejto perikopy má apoštolov žiak Títus pokyn uvádzať v jednotlivých mestách do funkcie presbyterov; azda tiež episkopa? Filipi ďalej uvádza, že kvalifikačné požiadavky na kandidáta episkopského = presbyterského úradu sú väčšinou formulované dosť všeobecne v zmysle „občianskej bezúhonnosti“. Takéto požiadavky by podľa autora mohli byť kladené na ktoréhokoľvek verejného funkcionára, ktorý má svoje spoločenstvo riadne reprezentovať pred ostatnou spoločnosťou; nakoniec je to aj výslovne pripomínané: „musí mať dobrú povest' aj u tých, ktorí sú mimo cirkvi“ (1Tim 3,7). Zo špecifických kvalít sa zmieňuje len o jednej: schopnosť riadne učiť (Tit 1,9). Filipi si kladie otázku, či je to reakcia na konkrétnu situáciu ohrozenia falošnými učeniami – alebo už pevná predstava, že v čele cirkevného zboru majú stáť iba tí, ktorí sú schopní vykladať zdravé učenie?²³

Biskup sa má tešiť vážnosti aj u neveriacich. Je to teda on, kto predstavuje zbor iným zborom a ľuďom zvonku. Nie je tiež obmedzený na vyučovanie ako presbyteri, ale má chrániť učenie, odovzdané apoštolmi, pred akoukoľvek deformáciou. To predpokladá rozsiahlejšie znalosti a rozumové schopnosti; biskup by mal vnímať ťažkosti, s ktorými sa cirkev môže stretnúť. Allmenovi sa teda javí ako vodca miestneho zboru.²⁴

Fazekaš v zhode s tým píše, že zboroví dozorcovia = biskupi (1 Tim 3,1-7) sa majú vyberať na základe nepostrádateľných kvalít, a to v osobnom i rodinnom živote, aby boli bez úhony. Diakoni (3,8-13) i diakonky (ktoré sa starali asi viacej o sociálnu prácu) podliehajú tým istým pravidlám ako dozorcovia, lebo Slovo i chlieb patria spolu. Výber je preto taký

²² DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 106

²³ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 60

²⁴ VON ALLMEN, J. J. a kol. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1991, s. 242

prísny, že cirkev je dom Boží a stĺp pravdy, ktorá ochraňuje mystérium viery: vtelenie, vzkriesenie, povýšenia a prítomné účinkovanie Božieho Syna.²⁵

Podľa Fazekaša Pavlov záujem o to, aby jeho žiaci ustanovili po zboroch pevné vedenie so staršími, biskupmi a diakonmi, má hlavne ten zámer, aby títo poverení vedúci boli strážcami a pokračovateľmi apoštolského evanjelia. Isteže, majú byť mravne na úrovni, aby ich svedectvo bolo hodnoverné. Majú dobre spravovať svoj vlastný dom, aby sa vedeli starať o cirkev Božiu (1 Tim 3,2nn). Ale vedľa mravných kvalít a organizačného talentu tu stojí sledovanie „zdravého učenia“. „...ktorý sa drží verného slova podľa učenia, aby mal moc aj napomínať v zdravom učení a trestať tých, ktorí protirečia“ (Tit 1,9). Tak je to už u samotného Timoteja, ktorý vykoná dielo evanjelistu a svoju službu vtedy, keď bude „kázať slovo, pristupovať v pravý i nepravý čas, karhať, trestať, napomínať s celou zhovievavosťou a učením. Lebo bude čas, keď neznesú zdravého učenia...“ (2 Tim 4,2n).²⁶ Zdá sa, píše Fazekaš, že všetky charizmy Pavlovho prvotného času sa teraz sústredili do jedinej charizmy, a to je „charizma: úrad“, ktorá bola Timotejovi daná vkladáním rúk a ktorú má zachovávať (1 Tim 4,14nn).²⁷

Pavol prvýkrát používa výraz „správcovstvo“, keď vo svojich listoch uvádza potrebnú kvalifikáciu starších. Správcu tu prirovnáva k otcovi, starajúcemu sa o svoju rodinu. „Biskup.....má si dobre spravovať dom a deti udržiavať v poddanosti so všetkou dôstojnosťou.“ (1Tim 3,4). Potom svoje prirovnanie uvádza do súvislosti s vedením miestneho zboru: „Ved' ak niekto svoj dom nevie spravovať, ako sa bude starať o cirkev Božiu?“ (1Tim 3,5). To je významný postreh. Po prvé poukazuje na to, že Pavol v duchu spájaj „rodinnú jednotku“ s „miestnym zborom“. Domácnosť je často už miniatúrnym zborom. Otec musí viesť svoju domácnosť práve tak, ako starší musí viesť svoj zbor. V niektorých prípadoch bol otec ako otcom rodiny, tak aj správcom zboru, starším. Po druhé si musíme uvedomiť, že Pavol týmto znázornením funkčne definuje slovo „spravovať“. Tento koncept zahrňuje všetko, pretože do správцovej úlohy spadá všetko – úplný a bezvýhradný dozor nad rodinou alebo nad cirkvou. Inými slovami zodpovedá pred Bohom za riadenie domácnosti otec a za správcovstvo zboru starší. Po tretie zo súvislosti rodiny a cirkvi vyplýva,

²⁵ FAZEKAŠ, E. *Úvod do Novej zmluvy*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela Pedagogická fakulta, 1996, s. 103

²⁶ STOTT, J. R. W. *Výklad epištoly II. Timoteovi*. Praha: Návrat, 1992, s. 92: „Pavol upozorňuje na jeden charakteristický znak a to, že ľudia neznesú pravdu: „Neznesú zdravé učenie, ale... budú si podľa svojich žiadostí zháňať učiteľov“ (2 Tim 4,3), „odvrátia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam“ (2 Tim 4,4), namiesto toho si nájdu učiteľov, ktorí budú vyhovovať ich špekulatívnemu vkusu, ktorým sa chcú riadiť. To všetko súvisí s ich ušami, ktoré sa v gréckom origináli spomínajú dva razy. Trpia zvláštnym patologickým stavom nazvaným „svrbľavé uši“, svrbením za novinkami. Ako má na to Timoteus reagovať? Nemá zavrieť ústa. Apoštol mu radí „ty však“, opakuje svoju výzvu k Timoteovi, aby bol iný. Nesmie sa riadiť prevládajúcimi vzormi čias.“

²⁷ FAZEKAŠ, E. *Úvod do Novej zmluvy*, s. 102

že sa nesmieme pokúšať o vlastnú metodiku pri riadení cirkvi alebo domácnosti bez toho, aby sme tento vzťah medzi rodinou a cirkvou pochopili. Inými slovami, Boh nestanovil určitý súbor princípov pre cirkev a iný pre rodinu. To isté platí o vzťahu medzi manželmi a začlenením jednotlivých veriacich do tela Kristovho.²⁸

„A tak nech nás každý pokladá za Kristových služobníkov a za správcov Božích tajomstiev. Od správcov sa nežiada nič iné, len aby sa každý preukázal ako verný“ (1K 4, 1-2). Ved' biskup má byť bezúhonný ako správca Božieho domu (Tit 1,7). Grécke slovo preložené v týchto pasážach ako správca je 'o oikouómos, čo je zložené slovo a znamená „správca domu“ (substantívum 'o oikos – dom, domácnosť; verbum νέμειν – spravovať, riadiť). Je to obraz toho, kto dohliada na majetok druhých a spravuje ho. Nie je to jeho vlastný majetok, ale jemu zverený do správcovstva a vyžaduje od neho vernosť v plnení povinností.²⁹

V L 12,42-48 Ježiš poukazuje na dôležitú vlastnosť správcov – vernosť: „Pán mu odpovedal: Kto je teda verný a rozumný správca, ktorého pán ustanovil nad svojimi služobníkmi, aby im načas dával určenú stravu? Blahoslavený sluha, ktorého pán pri svojom príchode nájde robiť tak. Pravdivo vám hovorím: Ustanoví ho nad všetkým, čo má. Ale keby si ten sluha v srdci povedal: Môj pán mešká a nechodí a začal by biť sluhov a slúžky, jesť a opíjať sa, pán toho sluhu príde v deň, keď to najmenej čaká, a v hodinu, o ktorej netuší. Vykáže ho a dá mu podiel s nevernými. Ten sluha, ktorý poznal vôľu svojho pána, no nepripravil sa a neplnil jeho vôľu, bude veľmi bitý. Ten však, ktorý ju nepoznal a urobil by niečo, čo si zaslúži bitku, bude menej bitý. Od každého, kto mnoho dostal, bude sa mnoho žiadať. Od toho, komu veľa zverili, budú aj viac žiadať.“

Pravý duchovný vedúci je správcom Božích tajomstiev (1K 4,1). V liste Kolosanom 1,26 Pavol definuje toto tajomstvo ako teologickú pravdu, ktorá „bola po veky a pokolenia skrytá, avšak teraz bola zjavená jeho svätým“. Uvádza príklad: „Boh si prial oznámiť, aké je bohatstvo tohto slávneho tajomstva medzi pohanmi: je to Kristus vo vás, nádej slávy.“ (Kol 1,27; R 16,25). V širšom slova zmysle je každý kresťan správcom, lebo mu Boh zveril niečo alebo niekoho: ľudí, postavenie, duchovné dary, atď. Ale v zvláštnom slova zmysle sú duchovní vedúci vernými správcami Božieho Slova (s dôrazom na Novú zmluvu, v ktorej Boh odhaľuje svoje tajomstvo).³⁰

Ďalej opíšem činnosť biskupov ako pastierov. Getz uvádza, že rovnako ako pod pojem správcovstvo patria i pod pojem pastierske vedenie všetky pastierove povinnosti. Pastier zodpovedá za celkové blaho stáda. Musí ho „chrániť“ pred „dravými vlkmi“, t. j. falošnými

²⁸ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 126

²⁹ <http://www.reformace.cz> (2009-11-18)

³⁰ <http://www.reformace.cz> (2009-11-18)

učiteľmi (Sk 20, 28-29). Musí ho dobre kŕmiť, tzn. zvestovať a učiť „celú Božiu vôľu“ (Sk 20, 27; Tit 1,9).³¹

Ježiš dáva ľudí ako dary cirkvi k službe – pastiera a učiteľa k príprave svätých k dielu služby, aby cirkev rástla a dozrievala v láske a v pravde (Ef 4,11-16). V Skutkoch 20,28 Pavol poveruje efezských starších: „Bedlite teda o seba a o celé stádo, v ktorom vás Duch Svätý ustanovil za biskupov, aby ste pásli cirkev Božiu, ktorú si vydobyl svojou krvou.“ Peter k tomu pridáva to, že starší sú podpastiermi Najvyššieho Pastiera, Krista, ktorý ich odmení nepominuteľnou korunou slávy, ak budú dohliadať na stádo pokorne a poctivo (1 Pt 5,1-4). Majú to činiť tak, že budú stádo sýtiť (J 21,15-17; 2 Tim 4,1-2), chrániť (Sk 20,28; 2 Tim 4,2-3) a vychovávať (viest' k zrelosti) (Ef 4,11-16).³²

Najvýstižnejšie nám vypočítava pastierske zodpovednosti Žalm 23. Dávid nám popisuje, ako sa o neho stará Pán Boh a to je pôsobivým príkladom pre všetkých pastierov, ktorí majú zverenú starostlivosť o stádo Božieho ľudu:

Žalm 23

„Hospodin je môj pastier, nič mi nechýba.“	<i>Zabezpečuje moje duchovné potreby.</i>
„Vodí ma na zelené pastviny,“	<i>Dáva mi pocit bezpečia a nerušeného odpočinku.</i>
„privádza ma k tichým vodám.“	<i>Naplňa môj duchovný smäd.</i>
„Obnovuje mi život,“	<i>Povzbudzuje ma, keď som zlyhal a zmalomyselnel.</i>
„vodí ma správnymi cestami pre česť svojho mena.“	<i>Vedie ma do Božej vôle.</i>
„Nebudem sa báť zlého, hoc by som šiel temným údolím. Ved' ty si so mnou,“	<i>Stojí pri mne v čase tiesne a nebezpečenstva.</i>
„tvoj prút a tvoja palica sú mi útechou.“	<i>Láskavo ma napomína, keď zídem z cesty Božej vôle.</i>
„Prestieraš mi stôl pred mojimi protivníkmi,“	<i>Zaopatrjuje mi duchovnú potravu vo svete, hodujúcim pri tabuli svetskej múdrosti.</i>
„hlavu mi natieraš olejom,“	<i>Lieči mi rany a zranenia.</i>

Presne takáto je starostlivosť dozorců zboru o ľudí, ktorí sú mu zverení.³³

³¹ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 126

³² [http://www.reformace.cz\(2009-11-23\)](http://www.reformace.cz(2009-11-23))

³³ GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*, s. 128

V priebehu 2. storočia sa presadilo, že hlavnú zodpovednosť za jednotu medzi cirkvami nesú biskupi ako tí, ktorí sú na čele miestnych zborov. Toto pravidlo už zostane po celé prvé tisícročie v platnosti a bude iba občas, a nikdy nadhlo, spochybnené. Už antiochejský Ignatios vyslovil myšlienku, že biskup je spojovníkom jednoty miestneho zboru; avšak nie sám, celý citát jeho listu do Filadelfie (4,1) znie takto: „Dbajte na to, aby ste slávil iba jednu eucharistiu. Veď je iba jediné telo nášho Pána Ježiša Krista, jediný kalich, ktorý nám dáva účasť na jeho krvi; existuje jediný oltár, práve tak ako je iba jeden biskup s presbytermi a diakonmi“. Biskup tu – obklopený ešte presbytermi a diakonmi – stráži eucharistickú jednotu zboru, dbá, aby sa večera Pánova nestala záležitosťou skupiniek a frakcií. Odtiaľ potom v ďalšom vývoji vznikla myšlienka, že jeho úlohou je tiež budovať vzťahy jednoty k zborom susedným i vzdialeným, konkrétne ku svojim kolegom v biskupskom úrade.³⁴

---

³⁴ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 73-74

2 HISTORICKÝ VÝVOJ POŇATIA EPISKOPÁTU V CIRKVI

Nová zmluva neposkytuje podrobný súbor predpisov cirkevnej správy. Kristus však v apoštoloch ustanovil skupinu vodcov, ktorých si sám vyvolil a tiež im odovzdal niekoľko všeobecných princípov, potrebných k plneniu tejto ich vedúcej funkcie. Od začiatku boli apoštoli obdarení mocou nad nečistými duchmi aj nemocami (Mt 10,1) a táto moc sa obnovila a rozrástla do plnej podoby, keď na nich bol zoslaný Duch Svätý (Sk 1,8). Apoštoli spoločnými silami dokázali viesť prvotnú cirkev a toto vedenie bolo účinné ako v prejavovaní milosti (Sk 2,42), tak aj vo vykonávaní súdu (Sk 5,1 – 11).³⁵

Nová zmluva nepredpisuje jediný vzor služby, ktorý by mohol slúžiť ako plán alebo pokračujúca norma pre všetky budúce služby v cirkvi. V Novej zmluve sa objavuje skôr rôznorodosť jej foriem, ktoré existovali na rôznych miestach a v rôznych dobách. Ako Svätý Duch pokračoval vo vedení cirkvi v živote, uctievaní a misii, určité prvky sa z tejto ranej doby rôznorodosti ďalej rozvíjali a stali sa ustálenejšími univerzálnymi vzormi služby. Počas druhého a tretieho storočia bol zavedený trojstupňový vzor biskupa, presbytera a diakona ako vzor zriadenia služby v cirkvi. Je dôležité uvedomiť si zmeny trojstupňovej služby, ktorými prešla počas histórie cirkvi. Najskoršie prípady, kde sa spomína trojstupňová služba, sa odvolávajú na miestne eucharistické spoločenstvo. Biskup bol vodca spoločenstva. Bol ustanovený a poverený k zvestovaniu Slova a k vedeniu slávnosti eucharistie. Bol obklopený spolupracujúcimi presbytermi a diakonmi, ktorí mu asistovali pri jeho úlohách. V tomto kontexte bola biskupská služba zameraná na jednotu uprostred celého spoločenstva.³⁶

Predsa len čoskoro boli funkcie modifikované. Biskupi začali čoraz viac vykonávať episkopálnu službu nad pár miestnymi spoločenstvami v tom istom čase. V prvej generácii apoštoli vykonávali episkopálnu službu v širšej cirkvi. Neskôr je zaznamenané, že Timoteus a Títus plnili episkopálnu funkciu na určenom mieste. Neskôr opäť biskupi vykonávajú apoštolskú úlohu novým spôsobom. Zabezpečovali sústredenie sa na jednotu v životoch a na svedectvo v rámci priestoru zahrňujúceho pár eucharistických spoločenstiev. Dôsledkom toho sú presbyterom a diakonom pridelené nové funkcie. Presbyteri sa stali vodcami miestneho eucharistického spoločenstva a spolupracovníkmi biskupa, diakoni prijali zodpovednosť na širšom území.³⁷

---

³⁵ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 124

³⁶ WILLIMON, W. H. *Pastor. A Reader for Ordained Ministry*. Nashville: Abingdon Press, 2002, s. 39

³⁷ WILLIMON, W. H. *Pastor. A Reader for Ordained Ministry*, s. 39

O zastupovaní biskupa diakonmi sa zmieňuje Dluhoš, ktorý píše, že diakoni zastupovali biskupa v charitatívnej činnosti, v správe cirkevného majetku, pomáhali biskupovi pri bohoslužbách, rozdávali eucharistiu a s jeho súhlasom udeľovali krst.³⁸

Katolícki bádatelia tvrdia, že okolo polovice 2. storočia bol vývoj od prvotných zborov k episkopálnemu zriadeniu prevažne ukončený. Význam biskupov stúpol po smrti apoštolov. Boli duchovnými pastiermi, učiteľmi a vysluhovateľmi sviatostí.³⁹ Na čele zborov teraz stáli biskupi a vo vnútri cirkevných zborov už existovala určitá hierarchia.⁴⁰

O tejto hierarchii sa bližšie dozvedáme z listov Ignáca z Antiochie v Sýrii. Biskup Ignác je sám nadriadený individuálny biskup, pričom šesť jeho listov je určených bezprostredne obciam, v siedmom sa obracia na biskupa Polykarpa v Smyrne. V obciach, ktorým Ignác píše, je všade jeden biskup, jeden zbor presbyterov a jeden diakonov. Biskup predsedá ako zástupca Boha. Presbyteri sú jeho poradným zhromaždením a jeho spolupracovníkmi, ale sú mu podriadení. Biskupovi sa má obec podriaďovať ako Ježišovi Kristovi, presbyteriu ako apoštolom. Bez biskupa neslobodno podnikáť nič, čo sa týka obce.⁴¹

Hoci tu nie je jedinečný novozmluvný vzor, hoci Svätý Duch veľakrát viedol cirkev prijať službu v rámci kontextu potrieb a hoci iné formy ustanovenej služby boli požehnané darmi Svätého Ducha, predsa len trojstupňová služba biskupa, presbytera a diakona môže dnes slúžiť ako vyjadrenie jednoty, ktorú hľadáme a ako prostriedok na jej dosiahnutie. Z histórie môžeme pravdivo povedať, že trojstupňový úrad (služba) sa stal všeobecne akceptovaným vzorom v cirkvi raných storočí a je stále zachovávaný mnohými cirkvami. V napĺňaní ich misie a služby cirkvi potrebujú ľudí, ktorí rôznymi spôsobmi prejavujú a vykonávajú úlohy ustanoveného úradu v podobe episkopálnych, presbyterských a diakonských aspektov a funkcií.⁴²

2.1 Prvý odklon od Biblie – vznik monarchického episkopátu

V NZ nenájdeme ani zmienku o riadení jediným biskupom. Postavenie Jakuba v Jeruzaleme (Sk 15,13; 21,18; G 2,9.12) bolo výnimočné v dôsledku jeho osobného príbuzenstva s Kristom.⁴³ Ježišovi príbuzní – tzv. δεσπόσσοι, čo je pojem Julia Afrikana,

³⁸ DLUGOŠ, F. *Historia ecclesiae Christi. Starovek*. Levoča: MTM, 2006, s. 137-138

³⁹ BAGIN, A. *Cirkevné dejiny. Starovek*, s. 48

⁴⁰ Kolektív autorov. *2000 let křesťanství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 85

⁴¹ SCHMAUS, M. *Cirkev*. Bratislava: Univerzita Komenského Rímskokatolícka Cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1993, s. 236

⁴² WILLIMON, W. H. *Pastor. A Reader for Ordained Ministry*, s. 39

⁴³ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 106

požívali zvláštnu úctu ako členovia Dávidovského rodu.⁴⁴ Vplyv je však niečo úplne iné než úrad. Ignatios je medzi cirkevnými otcami jediný, kto trvá na monarchickom episkopáte, avšak ani on nikdy netvrdil, že tu ide o Božie ustanovenie – čo by bol rozhodujúci argument, keby ho mal k dispozícii. Zdá sa pravdepodobné, že monarchický episkopát vznikol v miestnych zboroch v dôsledku toho, že niektorým obdarovaným jednotlivcom bolo v skupine presbyterov - biskupov zverené trvalé predsedníctvo, alebo keď sa zbor rozrástol, presbyteri sa rozptýlili do vzdialenejších obecnstiev a v mieste materského zboru zostal len jeden z nich. Harnack sa domnieval, že starší boli riadiacim telesom, zatiaľčo biskupi a diakoni pôsobili ako liturgickí vodcovia a administrátori. Iní videli pôvod neskoršieho episkopátu v pozícii zastávanej Pavlovými zástupcami Timoteom a Títom.⁴⁵

Ako uvádza Hull, Timoteus bezpochyby svojimi schopnosťami prevyšoval ostatných mladých mužov, inak by si ho apoštol Pavol nevšimol. Timoteus si prial Pavla nasledovať. Pavol vo svojom prvom liste tomuto učeníkovi označuje túžbu po vedení ako dôležitú okolnosť pri výbere vedúcich v cirkvi (1Tim 3,1). Timoteus sa dokázal vo viere v mnohých miestnych záležitostiach, takže sa medzi bratmi tešil dobrej povesti. Bol horlivý a túžil po výcviku a duchovnom raste. Vďaka rodinnému zázemiu poznal Písmo (2Tim 3,14-15). Pavol napísal Timoteovi: „A to, čo si skrze mnohých svedkov počul odo mňa, predkladaj verným ľuďom, ktorí budú schopní učiť aj iných“ (2Tim 2,2).⁴⁶

Pavol radí Timoteovi: „Nezanedbávaj svoj dar, ktorý ti bol daný podľa prorockého pokynu, keď na teba starší vkladali ruky“ (1Tim 4,14). Tento text o Timoteovom ordinovaní prezrádza tri veci. Po prvé, znamenalo to, že obdržal charizmu – duchovný dar, ktorý potreboval pre dielo služby. Po druhé, stalo sa to podľa prorockého pokynu. Po tretie, došlo k tomu skrze vkladanie rúk starších. Tu si všimame podľa nás mimoriadne dôležitú záležitosť: Na ordinovaní je podstatné Božie obdarovanie a jeho nedostatok nemôže nič nahradiť.⁴⁷

Cirkev druhého storočia prechádzala významnými zmenami, ktoré boli vyvolané dvoma faktormi: tlakom prenasledovania zo strany štátu (vonkajší faktor) a tlakom heréz (vnútorný faktor). Ako uvádza North, cirkev na tento dvojaký problém odpovedala trojakým spôsobom: 1. zmenami v poňatí biskupského úradu, 2. vytvorením kréda a 3. vznikom kánonu svätých Písiem. V cirkvi sa odohrali významné funkčné zmeny, najdôležitejšie z nich v súvislosti s poňatím úradu biskupa. To nás privádza k príbehu Ignatia z Antiochie.⁴⁸ Na svojej ceste do Ríma napísal sedem listov, ktoré okrem iného sú aj dokladom poriadku v

⁴⁴ cit. podľa HANES, P. *Dejiny kresťanstva*. Banská Bystrica: ZEC, 1998, s. 41

⁴⁵ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 106

⁴⁶ HULL, B. *Učednícký model cirkve*. Praha: Oliva, 1993, s. 93

⁴⁷ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 705

⁴⁸ NORTH, J. B. *Dějiny cirkve od Letnic k dnešku*, s. 26

kresťanskej obci v tej dobe. V týchto listoch sa dočítame, ako namiesto starého kolegiálneho riadenia cirkvi nastupuje monarchický episkopát. Jediný biskup spolu s presbytermi a diakonmi riadi Cirkev. „Biskup musí byť jeden, lebo aj cirkev je jedna. V osobe biskupa je jednota cirkvi viditeľná a zrejmä. Biskup v obci reprezentuje Krista. Stojí v jej strede. Ako je biskup nesený samotným Kristom, tak nesie sám biskup obec. Kde je biskup, tam je Cirkev. Cirkev je s biskupom zjednotený ľud.“ Pre veriacich z toho plynie, že nesmú nič bez biskupa robiť.⁴⁹ Ignatios vo svojich spisoch vždy robí rozdiel medzi „biskupom“ a „presbytermi“ či staršími – slovo „biskup“ dôsledne používa v jednotnom čísle, o presbyteroch stále hovorí v čísle množnom. V jeho modeli riadenia zboru figuruje nad zborom jeden biskup, ktorému pomáha skupina presbyterov, ktorí sú mu priamo podriadení. Jednota cirkvi je stelesnená v jednosti biskupa, tvrdí, že biskup svojou autoritou zaujíma miesto Kristovo a presbyteri sú ako apoštoli. Tento vývoj je známy ako monarchický episkopát, či monoepiskopát – jediný biskup, vládnucci ako monarcha.⁵⁰

Vo svojom liste do Smyrny Ignatios prehlasuje, že Pánova večera je platná iba vtedy, pokiaľ ju vysluhuje biskup alebo niekto ním ustanovený. Bez dovolenia biskupa sa nemôže konať ani krst ani hody lásky. V liste Polykarpovi dokonca tvrdí, že aj žiadatelia o manželstvo majú čakať na biskupov súhlas. Je isté, že Ignatiovi okrem iného záležalo na jednote. Pokiaľ budú všetci lojálni voči biskupovi a jeho vedeniu, dá sa vyhnúť nebezpečnému učeniu a rozkolným tendenciám v cirkvi. Avšak v tom všetkom urobil Ignatios z úradu biskupa niečo viac než to, čo predstavoval v dobe apoštolov. Ignatios pravdepodobne predpokladá, že všetky zbory sa podobajú tomu jeho. Historické záznamy však ukazujú, že to tak nie je. Rímsky zbor používal termín „biskup“ a „presbyteros“ zámenne až do roku 140. Krátko na to sa monarchický episkopát vyvinul aj v Ríme. Okolo roku 200 už bol spoločným rysom celého kresťanstva.⁵¹

Aj Filipi uvádza tento historický fakt, že od začiatku 2. storočia sa presadzuje tzv. monarchický episkopát: v čele miestneho zboru stojí biskup, ἐπισκόπος zvolený ľudom svojho zboru za účasti zástupcov susedných zborov. Každý cirkevný zbor má iba jedného biskupa a každý biskup je biskupom zboru. Predpokladalo sa, že biskup bude uznaný ostatnými biskupmi a tak bude posilnená vzájomná jednota miestnych zborov. Tu je základ synodálnej (koncilnej) myšlienky.⁵²

---

⁴⁹ http://www.sk.wikibooks.org/.../Katecheza:_Evanjelizačné_Kázania_4 (2010-03-26)

⁵⁰ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 26

⁵¹ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 26

⁵² FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996, s. 15

O niekoľko desaťročí neskôr (Ireneus)⁵³ dochádza k formulácii učenia, že monarchický episkopát spočíva na apoštolskom podklade prostredníctvom nepretržitej reťaze postupnosti odovzdávania úradu apoštolov Ježiša Krista (vkladaním rúk, tzv. *successio apostolica*). Len biskupi, ktorí môžu dokázať postupné odovzdávanie úradu od apoštolov, majú charizma veritas a môžu byť nositeľmi učiteľského úradu.⁵⁴

Po vzniku učenia o monarchickom episkopáte v dôslednom zmysle vznikli zoznamy biskupov, ktoré dokazovali nárok a katolicitu biskupa toho-ktorého zboru. Prvý taký zoznam vznikol v Ríme (najstarší z r. 170) a je súčasťou neskorších zoznamov pápežov: 1. Linus. 2. Anenkletus. 3. Klemens. 4. Evaristus. 5. Alexander. 6. Xystus. 7. Telesphorus. 8. Hyginus. 9. Pius (pravdepodobne najstarší monarchický (vládnuci) biskup Ríma, tí pred ním boli v skutočnosti predstavenými pri bohoslužbách a v učení). 10. Anicetus.⁵⁵

Cirkev si podľa svojej túžby po moci budovala zložitý hierarchický systém, čím sa prehlbovala a upevňovala nepreklenuteľná bariéra medzi klérom a laikmi. Veľmi skoro sa začal boj rímskych biskupov o prvenstvo v celej cirkvi. Napríklad rímsky biskup Viktor (189-198) sa snažil podriať si málo ázijských biskupov vo veci slávenia Veľkej noci (190-191). Rímsky biskup Štefan (254-257) sa pokúsil presadiť svoju nadriadenosť v boji o uznanie kacírskoho krstu proti Cypriánovi (255).⁵⁶

2.2 Apoštolská postupnosť

Filipi uvádza, že niet pochýb, že pre autora pastorálnych listov je schopnosť vykladať zdravé učenie darom milosti, charizmou. Vo všetkých prípadoch sa však hovorí o špecifickej charizme k výkonu úradu; o rozličných charizmách, zverených jednotlivým veriacim, sa mlčí. Táto charizma vedenia bola podľa 2Tim 1,6 odovzdaná vkladaním apoštolorých rúk. Tu máme prvú výslovnú zmienku aktu, ktorému sa neskôr dalo označenie ordinovanie, ktorý však mohol byť praktizovaný už dlhšiu dobu predtým. Zároveň si však všimame určité nejednoznačnosti. V spomenutom prípade je tým, kto kladie ruky na svojho nástupcu, sám apoštol. V inom prípade, ktorý je uvedený v 1Tim 4,14, sú to „starší“ podľa prorockého pokynu. Tento rozpor svedčí o tom, že prax bola ešte v pohybe, raz je spomenutý aktuálny prorocký pokyn, v ktorého poslušnosti poverujú k úradu presbyteri, druhýkrát je to apoštolova

---

⁵³ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 26

⁵⁴ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 71

⁵⁵ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 71

⁵⁶ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 73

voľba pokračovateľa v diele. V každom prípade sú ako presbyteri, tak apoštol iba vykonávateľmi voľby, ktorú svojim darom učinil Duch Svätý.⁵⁷

Obe zmienené miesta však hovoria o poverení apoštolovho nástupcu Timotea. Nikde nenájdeme pokyn, že by rovnakým ordinačným aktom (vkladaním rúk) mali byť poverovaní nástupcovia apoštolovho nástupcu v nepretržitom slede. V Tit 1,5 síce hovorí o „ustanovovaní starších“ v jednotlivých mestách, ale odtiaľ sa ťažko dá odvodiť myšlienka súvislého reťazca odovzdávania úradu. Avšak nedá sa ani úplne vylúčiť a nezanedbateľné kresťanské tradície – rímsko-katolícka, pravoslávna a anglikánska – túto myšlienku neprerušenej „apoštolskej postupnosti“ (successio apostolica) prostredníctvom biskupského úradu húževnato zastávajú.⁵⁸

V zachovávaní successio apostolica sa sledujú tri prvky, elementy: kladenie rúk (successio manibus), postupnosť biskupov na jednom mieste, v jednom sídle (successio sedis) a postupnosť, kontinuita viery a učenia (successio doctrina). Každý z týchto prvkov je integrovaný, včlenený do biskupskej ordinácie.⁵⁹

Ordinovanie konané vkladaním biskupových rúk a pomazaním sa stalo sviatosťou v katolíckej cirkvi.⁶⁰

Apoštolská postupnosť a sukcesia hovorí, že biskupi hlavných zborov odvodzujú svoj úrad od dvanástich apoštolov. Aj keď Ireneus v polemike s heretickými hnutiami zachováva rovnaké postavenie všetkých apoštolov a tým i cirkevných zborov, predsa kladie základy k prednostnému postaveniu Ríma tým, že stavia do popredia apoštola Petra a Pavla, povolaného podľa vlastného svedectva (G 1,1) k apoštolátu priamo Kristom. Rímsky kresťanský zbor však nie je ani najstarší ani nebol založený Petrom a Pavlom. Text⁶¹ však vysvetľuje, že prívlastok „apoštolský“ bol veľmi skoro významovo zúžený až na svoj dnešný význam „pápežský“.⁶²

Taktiež Rahner a Vorgrimler uvádzajú, že apoštolská postupnosť ponajprv legitимуje úrad a právomoc v cirkvi platným pôvodom od dvanástich apoštolov, ktorých úrady a právomoci boli ustanovené vôľou Ježišovou a Duchom Svätým. V súlade s dvojakou povahou úradných právomocí (sviatostná a výsostná) sa apoštolská postupnosť a pôvod odovzdávajú sviatostným svätením právoplatne vysvätenými biskupmi, ktorých úrad sa tak odvodzuje od apoštolov; alebo právne legitímny zaradením a podriadením nositeľa úradu do

⁵⁷ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 60-61

⁵⁸ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 61

⁵⁹ FAHLBUSCH, E., BROMILEY, G. W. *The Encyclopedia of Christianity, Volume 3*. Michigan: Brill Academic Publishers and Eerdmans, 2003, s. 845 (dostupné na www.books.google.sk (2010-02-27))

⁶⁰ ŘÍČAN, R., MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich, 2008, s. 127

⁶¹ Text pochádza zo spisu biskupa Ireneia „Proti bludným učeniam“ (r. 180).

⁶² Kolektív autorov. *2000 let křesťanství*, s. 84

zväzku Ježišovej cirkvi a tým i podriadením najvyššiemu nositeľovi úradu, pápežovi, ako oprávnenému nástupcovi hlavy kolégia apoštolov.⁶³

Filipi uvádza, že historicky sa v prvých storočiach dá len ťažko doložiť nepretržitý reťazec odovzdávania biskupského úradu aj napriek tomu, že jednotlivé cirkvi začali veľmi zavčasu rekonštruovať zoznamy svojich biskupov. Vedľa toho je možné preukázať, že až do stredoveku existovala tiež sukcesia presbyterská. Kontinuita apoštolskej tradície nie je vec mechanického odovzdávania, chápe sa predovšetkým ako vnútorná úloha, ktorú každý biskup na seba berie, keď sa ujíma svojho úradu a tak vstupuje do diachrónneho spoločenstva s biskupmi všetkých minulých dôb, počínajúc apoštolmi.⁶⁴

Ustanovenie za biskupov opisuje Masarik ako oddelenie pracovníkov do služby. V Sk 13,1-4 Duch poveruje spoločenstvo v Antiochii úlohou oddeliť Barnabáša a Saula pre zverenú úlohu. V tomto texte Duch vedie cirkev, ale oddelenie pre dielo je súčasne aj vedením pre Barnabáša a Saula (Sk 13,4). Podobne aj v Sk 20,28 nachádzame vedenie Duchom pre oslovených jednotlivcov v tom, že ich ustanovil za biskupov. Takéto chápanie však musí vychádzať z predpokladu, že dotyční s ustanovením prijali aj jasne definovanú úlohu (t. j. nie len čestnú funkciu).⁶⁵

2.3 Vývoj episkopátu v reformácii

Neuner píše, že výrok koncilu o tom, že v reformačných cirkvách existuje defectus ordinis, sa tradične chápe tak, že sa v 16. storočí prerušila postupnosť v biskupskej službe, a tým sa prerušila kontinuita s ranou cirkvou. Biskupská služba je podľa starocirkevnej tradície synchronnou a diachrónnou službou jednoty cirkvi. Preto opustenie tejto služby reformátormi znamená nielen roztrieštenie do nesčíselných navzájom sa vylučujúcich jednotlivých cirkevných spoločenstiev, ale predovšetkým tiež opustenie apoštolskej zvesti. Problémy postupnosti ordinovanej služby sa tým konkretizujú v otázke biskupskej služby. Tá je centrom ekumenickej diskusie o ordinovanej službe. Na základe existencie a hodnotenia biskupskej služby v historickej kontinuite vznikajú konfesijné rodiny, v tomto bode sa zbiehajú mnohé kontroverzie medzi cirkvami.⁶⁶

⁶³ RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, 1996, s. 22

⁶⁴ FILIPI, P. *Církev a církve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 112

⁶⁵ MASARIK, A. *Spoznávání Božej vůle v Pavlovských listoch*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela Pedagogická fakulta Katedra evanjelíkálnej teológie a misie, 2006, s. 130

⁶⁶ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 222

Opačný názor vyslovuje Fazekaš, keď uvádza, že v 2Tim 2,2 je sotva apoštolská sukcesia. Fazekaš totiž vysvetľuje, že Pavol tu nezostavuje reťaz sukcesie od seba cez apoštolských žiakov k nositeľom úradu v zboroch, ale reťaz učenia od seba k Timoteovi, jeho žiakom a žiakom jeho žiakov (2Tim 2,2.8).⁶⁷

V zhode s Fazekašom aj Ryrie tvrdí, že apoštolská postupnosť má svoje oprávnenie v tom, že apoštolské učenie má byť vyučované všetkými nasledujúcimi generáciami. Nejde teda o postupnosť úradu, ale doktríny. Ako sa uvádza v cirkevnej príručke Didaché z konca prvého storočia, každému cirkevnému zboru sa prikazuje vybrať si svojich vlastných biskupov a diakonov, čo je úplne v rozpore s poňatím apoštolskej postupnosti (úradu).⁶⁸

Novšie výskumy umožnili uvidieť aj v tejto problematike zreteľnú konvergenciu. I v evanjelickej oblasti vykonávajú ordináciu ordinovaní, takže i tu je možné dokázať niečo ako reťaz sukcesí duchovenskej služby, siahajúcu späť až k reformátorom, ktorých ordinácia v rámci katolíckej cirkvi nebola nikdy spochybňovaná. Tým je možné podľa rozšírenej katolíckej interpretácie i v evanjelickej oblasti nájsť reťaz ordinácií a tým sukcesný rad spočívajúci na katolíckej postupnosti ordinovanej služby. Avšak podľa tejto argumentácie nestojí táto postupnosť na episkopálnej, ale na presbyterskej rovine. V evanjelických cirkvách už totiž od reformácie neordinovali biskupi, avšak pastori, teda nebiskupskí nositelia úradu. Tým ale nie je porušená reťaz sukcesí ako taká, ale len jej biskupská štruktúra. Pretože však v novozákonnej zvesti a v starej cirkvi nie je v mnohých prípadoch možné rozlíšiť kňaza od biskupa a pretože okrem toho aj z neskoršej doby poznáme niekoľko prípadov, kde kňazi ordinovali kňazov, predovšetkým opáti, bolo by možné, podľa ekumenicky otvorenej interpretácie, uspokojiť sa s evidentne presbyterským radom sukcesí, uznať ho a ordinovanie považovať za platné. Neuner uznáva, že pokiaľ by tak katolícka cirkev neučinila, vydala by sa do nebezpečenstva, že určí pre ordinovanie podmienky, ktorým nedokáže vyhovieť ani vysviacka v rámci katolíckej cirkvi. Historické problémy tu bezprostredne spätne pôsobia na systematické kladenie otázok.⁶⁹

Opačný názor má evanjelická teológia, ktorá tu argumentuje inak. Vychádza z jedinej a nerozdelennej služby. Reformačné cirkvi chceli najprv biskupské zriadenie a tým trojstupňovú službu udržať, ako sa to skutočne stalo v anglikanizme a luteránskych cirkvách v Škandinávii. Zo začiatku sa však žiadni biskupi k reformácii nepriklonili. V tejto situácii núdze, kedy bolo nutné uviesť nových ordinovaných služobníkov, ale ich ordinovanie biskupmi nebolo možné, sa reformátori odvolali na poriadok starej cirkvi, podľa ktorého boli

---

⁶⁷ FAZEKAŠ, L. *Úvod do Novej zmluvy*, s. 102

⁶⁸ RYRIE, CH. C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994, s. 470

⁶⁹ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, s. 223

biskupi totožní s kňazmi (presbytermi), ich služba teda bola jediná a nerozdelená. Pastori teda majú jediný, nerozdelený úrad a tým aj právo ordinovať. Farár je biskup, biskup je farár. Predovšetkým s odvolaním na Jeronýma sa reformátori cítili oprávnení nechať vykonávať ordinovanie farármi bez toho, aby sa tým chceli vzdať princípu biskupskej sukcesie služby. Pretože podľa evanjelického poňatia (na rozdiel od poňatia katolíckeho) je v službe farára uskutočnená služba biskupa v zmysle starej cirkvi, nemôže evanjelickému sebapoňatiu zodpovedať, pokiaľ sa reformačným cirkvám uzná „iba“ presbyterská sukcesia ordinovanej služby. Naopak, v službe farára sa uskutočňuje celá a nerozdelená ordinovaná služba, ktorej potom prináleží i úloha ordinovania.⁷⁰

Tento výklad nie je teologicky vylúčený ani v katolíckej oblasti. I tu je možné hovoriť o nerozdelenej ordinovanej službe, ktorá sa prepožičiava ordinovaným. Teologický výklad a vymedzenie vzťahu biskupa a kňaza zostali po dlhú dobu starej cirkvi mnohotvárne. Ešte Tridentský koncil, ktorý formuloval odpoveď na reformáciu, nechal vymedzenie vzťahu otvorené. Uspokojil sa s tým, že povedal, že je Božím nariadením ustanovená (divina ordinatione institutam) trojstupňová hierarchická služba, zložená z biskupov, kňazov a diakonov, bez toho, aby teologicky vymedzil ich vzájomné vzťahy.⁷¹

V stredovekej teológii sa vyvinuli dve predstavy: 1. Rozlišovanie medzi biskupom a kňazom je vyložene cirkevnoprávnej povahy. Moc vysviacky majú obaja, u kňaza sú iba niektoré právomoci „viazané“ (birmovanie a vysviacka kňazov). Biskup má navyše zvláštnu jurisdikčnú moc. Sviatosti kňazskej vysviacky sa prepožičiava cirkevná služba, biskupská vysviacka nie je ďalšia sviatosť, ale právny akt. 2. Na základe Božej vôle existujú kňazi prvej úrovne, totiž biskupi, ktorí pochádzajú od apoštolov a kňazi druhej úrovne, ktorí sa odvodzujú od sedemdesiatich dvoch učeníkov. Predovšetkým stredovekí kanonici boli stúpenkami tejto teórie. Táto ale nebola presvedčivá, dokiaľ sa podstata kňazstva videla v moci konsekrovať. Táto moc sa totiž udeľovala pri kňazskej vysviacke, a teda ani biskupom nebola prepožičaná inak než kňazom.⁷²

V novovekej teológii sa biskupská vysviacka chápala ako svätenina, ako vysviacka panovníka, nie ako sviatosť. Až Druhý vatikánsky koncil učí jednoznačne, že ide o sviatosť a prehlásil biskupa vlastným nositeľom ordo (LG 21; 26). Aký je ale vzájomný vzťah kňazskej a biskupskej vysviacky, nechal i Druhý vatikánsky koncil otvorené. Koncil iba konštatoval, že biskupi, kňazi a diakoni existujú „oddávna“ (ab antiquo).⁷³

⁷⁰ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, s. 224

⁷¹ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, s. 224

⁷² NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, s. 224

⁷³ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, s. 224

3 ROZDIELNE POŇATIE EPISKOPÁTU V KATOLICIZME A V PROTESTANTIZME

Podľa názoru rímskokatolíckej cirkvi vyjadreného v Malom teologickom lexikóne: „Kristus je neviditeľnou hlavou Cirkvi. Chcel však, aby Cirkev mala aj viditeľnú hlavu až do skončenia sveta. Preto založil monarchickú Cirkev. Monarchickým sa nazýva také spoločenské zriadenie, kde je moc sústredená v rukách jedného. Kristus prisľúbil najvyššiu moc v Cirkvi apoštolovi Šimonovi – Petrovi.“⁷⁴ Toto tvrdenie je v rozpore s Písmom. Peter dostal toto zmocnenie ako prvý (Mt 16,18n), taktiež prijal pastierske poverenie pást' Kristove stádo (J 21,15). Bral však tento úrad skôr ako reprezentatívny než osobný, pretože keď Kristus v Mt 18,18 poverenie opakoval, autoritu konať službu zmierenia už dostala skupina učeníkov ako celok.⁷⁵

Sme presvedčení, že aj tento spomínaný verš, teda použitie plurálu, vylučuje sústredenie moci do jedných rúk. Podľa pravoslávnej teológie „tradičná rímskokatolícka eklesiológia mala až príliš inštitucionálny a hierarchický charakter, chýbali jej hlboké trinitárne základy, najmä však pneumatológia, čo sa zákonite stalo príčinou podrobenia úlohy Svätého Ducha Cirkvi ako inštitúcii ... hierarchii bola pripisovaná autorita a úloha Cirkvi bola redukovaná na minimum. Tak sa stalo, že nie Boží ľud je ochrancom viery, ale oddelená hierarchia.“⁷⁶

Aj napriek tomuto názoru pravoslávnej teológie, sama tvrdí, že existuje okrem všeobecného kňazstva aj hierarchické kňazstvo (biskup, kňaz, diakon). Podľa nášho názoru aj preto potrebuje pravoslávna teológia okrem Svätým Duchom inšpirovaného Písma aj tradíciu, keďže v Biblii nenachádzame pojem „hierarchické kňazstvo“.

Podľa Věroučné příručky Evangelické církve metodické – Na cestě s Kristem: ...“rovnocennosti všetkých v cirkvi zodpovedá pri poverení k službe tzv. všeobecné kňazstvo všetkých veriacich. To znamená: Kristova služba je zverená každému veriacemu. Služba všeobecného kňazstva je taká rozmanitá, ako je rozmanitý sám život, vždy je spojená s Kristom a s cirkvou.“⁷⁷

Otázka ordinovanej služby („úradu“, ministeria) sa dotýka jadra ekumenickej problematiky, tu sú rozdiely medzi cirkvami zvlášť zreteľné. Niekedy sa vyslovuje téza, že s výnimkou otázky ordinovanej služby, alebo niekoľkých jej aspektov, už vraj boli všetky

---

⁷⁴ KOLEKTÍV AUTOROV, *Malý teologický lexikón*, s. 81

⁷⁵ DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*, s. 124

⁷⁶ PRUŽINSKÝ, Š. – NADZAM, M. *Teologické východiská pravoslávnej cirkevnej misie I.*, s. 21

⁷⁷ Věroučná příručka Evangelické církve metodické – *Na cestě s Kristem*, s. 84

problémy medzi cirkvami vyriešené alebo sú riešiteľné. Zvláštny význam pritom patrí službe biskupa. Svetová rada cirkví už pri valnom zhromaždení v Amsterdame v roku 1948 sa zaoberala typológiou rodín cirkví, pri ktorých hrá otázka úradu rozhodujúcu rolu. Pre jednu stranu, ktorá sa obvykle nazýva ‚katolícka‘, je charakteristický silný dôraz na viditeľnú kontinuitu cirkví v apoštolskej postupnosti biskupskej služby. Druhá, ktorá sa zvyčajne nazýva ‚protestantská‘, vo svojom učení o ospravedlnení sola fide zdôrazňuje predovšetkým iniciatívu Božieho slova a odpoveď viery. Táto diferenciácia na základe existencie biskupskej služby sa nachádza v katolíckom myslení. Napr. dekrét II. Vatikánskeho koncilu o ekumenizme povedal o pravoslávnych cirkvách, že „aj keď sú odlúčené, majú pravé sviatosti a predovšetkým vplyvom apoštolskej postupnosti, majú kňazstvo a eucharistiu, ktoré ich s nami doposiaľ tesne spájajú.“ Rovnako to platí pre starokatolícku cirkvi a tiež, hoci s výhradou, pre spoločenstvo anglikánskych cirkví.⁷⁸

3.1 Katolicizmus

V organizačnej výstavbe katolíckej cirkvi sa prepájajú dva samostatné systémy. Obidva sú usporiadané hierarchicky. Je to a) správa prostriedkov milosti (potestas ordinationis), vyjadrená hierarchiou trojakého svätenia: biskup – kňaz – diakon. Je to b) moc riadenia cirkvi (potestas regiminis), vyjadrená hierarchiou úradov. Každý, kto v cirkvi vykonáva nejaký úrad, musí – bez ohľadu na svätenie – byť k tomu príslušnou inštanciou poverený, vyslaný (kanonická misia).⁷⁹

Pokiaľ ide o moc svätenia, tu je základnou jednotkou diecéza na čele s biskupom. Biskup je nositeľom najvyššieho svätenia, ani pápež nemá iné svätenie, než biskupské. Diecéza je najobvyklejšou formou miestnej cirkvi (ecclesia particularis). Susediace diecézy a im na roveň postavené iné miestne cirkvi sa môžu spojiť do vyššieho útvaru, nazývaného cirkevná provincia. Na ich čele stojí arcibiskup – metropolita, ktorého diecéza je potom arcidiecézou (arcibiskupstvom). Biskupi diecéz takto spojených do provincie sa niekedy nazývajú sufragáni. Arcibiskup – metropolita avšak nie je nadriadeným jednotlivých biskupov svojej provincie a cirkevná provincia nie je miestnou cirkvou. Jednotlivé miestne cirkvi sa ďalej delia na farnosti organizované spravidla podľa územného princípu.⁸⁰

---

⁷⁸ NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 211

⁷⁹ FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*, s. 63

⁸⁰ FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*, s. 63-64

Biskup je svojím svätením vybavený mocou posväcovať a učiť jemu zverený ľud. Ustanovením do úradu prijíma i správčovskú moc. K zvláštnym povinnostiam biskupa prináleží najmä: Povinnosť vysviacky: Biskupovi je zverená úloha vysvätiť diakonov a kňazov svojej diecézy a podieľať sa na vysviacke biskupov, ako aj birmovať. Povinnosť dohľadu nad zverenou cirkvou; konajú vizitáciami (počas piatich rokov má navštíviť každú farnosť) a v pravidelných (päťročných) intervaloch osobne podáva správu pápežovi. Povinnosť aplikačná spočíva v slúžení omši za zverený ľud. Svoj úrad učiteľa cirkvi vykonáva biskup často formou „pastierskych listov“, ktorými zverenému ľudu vysvetľuje a aktualizuje učenie cirkvi. Vedľa toho má biskup i právomoc súdnu – je v cirkevných veciach sudcom prvej inštancie (arcibiskup druhej inštancie).⁸¹

Pozadím tohto súbehu sviatosťných a riadiacich právomocí do biskupského úradu je dôvera, že nositeľ úradu je s úradom zároveň vybavený nevyhnutnými darmi Ducha svätého. Ale ešte hlbšie ide presvedčenie, že hierarchické usporiadanie najprimeranejšie vyjadruje prioritu Kristovej (Božej) iniciatívy v živote cirkvi. Kristus ako hlava svojho tela – cirkvi vykonáva svoju autoritu prostredníctvom autority biskupov: „Biskupi jedinečným a viditeľným spôsobom zaujímajú miesto samotného Krista učiteľa, pastiera a veľkňaza a jednájú v jeho zastúpení“ (Lumen gentium 21). Kristovo poslanstvo nie je výsledkom ľudového hlasovania, prejavom „vôle ľudu“, avšak vôle Božej a toto poradie musí byť rešpektované aj v živote cirkvi. Nositelia biskupského úradu nie sú delegátmi, mandatármi obce veriacich. Nehovoria a nejednajú za cirkev, ale k cirkvi. Odtiaľ má katolícka cirkev (i cirkvi pravoslávne) dosť značnú nedôveru k princípom voľby a delegovania podľa ústav jednotlivých cirkví. Mandát, ktorý biskupi prijali, nie je mandát ľudu, ale mandát Kristov; Kristovi, nie cirkvi, z neho budú skladať účty. Rozdiel od protestantského poňatia v tomto bode avšak nie je taký značný, ako by sa na prvý pohľad zdalo.⁸² O tomto sa zmienime neskôr.

Cirkev ako ľud Boží sa nemôže myliť vo svojej viere. Neomylnosť je sústredená v pápežovi, ale šíri sa prostredníctvom kolégia biskupov. Ľud ako celok prijal nadprirodzený dar spoznávať a prijímať autoritu učenia hierarchie. V dekrété sú jasne stanovené pápežské privilégia. Pápežské definície „nepotrebuju súhlas cirkvi a nepripúšťajú odvolanie k inej ustanovizni“.⁸³

---

⁸¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských cirkví*, s. 64

⁸² FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 114

⁸³ Dokumenty II. vatikánskeho koncilu, s. 62 (in HANES, P. *Dejiny křesťanstva*)

Kolégium biskupov vychádza zo „životodarného spojenia s pôvodnými apoštolmi prúdom sukcesie, ktorá nebola nikdy prerušená“.⁸⁴ Napriek tomu však nikdy nemôžu pôsobiť bez svojej hlavy, pápeža. Toto bolo ešte presnejšie definované v poznámke (Nota) pripojenej k *Lumen gentium*.⁸⁵

Lumen gentium (dogmatická konštitúcia o cirkvi prijatá na II. vatikánskom koncile) má vo svojej konečnej podobe osem kapitol. Všimneme si tretiu kapitolu – Hierarchická štruktúra cirkvi so zvláštnou zmienkou o episkopáte. Tu je uvedené, že episkopát a laici musia tvoriť nové vzťahy v bojujúcej cirkvi, ktorá postupuje vpred ako putujúca cirkev. Je tu výklad biblického svedectva o Božom ľude v Starej zmluve a v Novej zmluve. Tento biblický dôraz je však narušený dvoma spôsobmi:

1. Božím ľuďom sa rozumie rímsko-katolícka cirkev
2. Ostáva tradičný rozdiel medzi ľuďom a kňazom.

Takisto ostáva stará pozícia kňaza v cirkvi. Tento rozdiel nielen že je jasne prítomný v tomto dokumente, ale aj v dekrétu o kňazskej službe a živote. Kňazi prinášajú obete, odpúšťajú hriechy, zmierujú hriešnikov s Bohom a cirkvou prostredníctvom sviatosti pokánia, keď sviatostne obetujú obeť Kristovu pri celebrowaní omše. Na svojej úrovni zdieľajú službu a úrad Krista, jediného Prostredníka.⁸⁶

Pre lepší výkon svojho biskupského úradu môže biskup navrhnúť pápežovi menovanie pomocného (auxiliárneho) biskupa, ktorý potom prevezme časť jeho povinností. Inokedy menuje sám pápež biskupovi pomocníka, biskupa – koadjútora, ktorý sa automaticky stáva nástupcom diecézneho biskupa po jeho úmrtí či odstúpení (*cum iure succedendi*). Okrem toho slúžia biskupovi kolektívne alebo individuálne poradné útvary: diecézna synoda (zhromaždenie vybraných a volených zástupcov kléru i laikov diecézy), diecézna kúria (generálny vikár a rada administratívnych grémií s vymedzenými kompetenciami).⁸⁷

Biskupi auxiliárni a koadjuktori, rovnako ako biskupi kuriálni (pomocníci pápeža) sú všetci biskupmi titulárnymi. Podľa veľmi starej tradície platí, že každý biskup musí byť biskupom jedného miesta a každé miesto musí mať iba jedného biskupa. Titulárny biskup je ten, ktorý nie je svojím titulom viazaný k diecéze, v ktorej (vedľa biskupa diecézneho) pôsobí, avšak je mu pridelený titul nejakej diecézy dnes už zaniknutej.⁸⁸

Ako uvádza Vogel, aj v katolíckej cirkvi dnes silnie odpor k symbolom moci a kladie sa dôraz na služobný charakter cirkvi vo všetkých jej úradoch. Jedným z významných

---

⁸⁴ Dokumenty II. vatikánskeho koncilu, s. 56 (in HANES, P. *Dejiny kresťanstva*)

⁸⁵ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 410

⁸⁶ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 410

⁸⁷ FILIPI, P. *Kresťanstvo. Historie, statistika, charakteristika kresťanských cirkví*, s. 64

⁸⁸ FILIPI, P. *Kresťanstvo. Historie, statistika, charakteristika kresťanských cirkví*, s. 64

predstaviteľov tohto hnutia v katolíckej cirkvi bol Yves Marie Joseph Congar (1904–1995), ktorý vo svojich štúdiách odkrýva ako jeden zo zásadných rysov evanjelia konflikt služby a moci. Moc a služba stojí na pôde cirkvi v takom ostrom protiklade, že je dopredu vylúčený aj akýkoľvek kompromis v zmysle služobnej moci. Vo svojej knihe „Za cirkev slúžiacu a chudobnú“ vykonáva rozsiahlu exegézu novo zmluvných miest, v ktorých vystupuje motív služby jednoznačne do popredia. Varuje pred tým, aby cirkev nezabúdala na Ježišove slová, ktoré povedal pri spore jeho učeníkov o prvenstvo: „Viete, že tí, čo sú pokladaní za vládarov národov, panujú nad nimi, ich mocnári vykonávajú svoju moc nad nimi. Medzi vami to však tak nebude; ale kto by sa medzi vami chcel stať veľkým, bude vašim služobníkom. A kto by chcel byť medzi vami prvý, bude sluhom δούλος všetkým.“ (Mk 10,42-44). Podobne pripomína napríklad kenotický hymnus z listu Filipským 2, 6-11, služobný výraz obradu umývania nôh učeníkom (J 13,12-17), alebo tituly διάκονος a δούλος, ktoré si prisvojoval apoštol Pavol. Na základe tejto exegézy postavil svoju zásadnú tézu, ktorá znie: „Hierarchia spočíva podstatne v službe.“, a pokračuje sledovaním histórie presadzovania a úpadku tejto myšlienky v cirkevných dejinách.⁸⁹

3.1.1 Pápežstvo

Biskupi ale i kňazi, diakoni a do istej miery spočiatku tiež laici sa od konca 2. storočia zhromažďovali k synodám (latinský termín tiež concillium.). Spočiatku sa konali príležitostne, keď niektorý zbor potreboval rady bratov z iných zborov, čo sa spravidla stávalo pri voľbe biskupa, alebo sa do určitého zboru zišli zástupcovia zboru určitého okrsku k riešeniu závažných otázok (montanizmus; novozákonný kánon; dátum Veľkej noci). Synode predsedal biskup hlavného mesta provincie, metropoly. Časom sa mu priznávalo právo synodu nielen riadiť, ale tiež dozerať na biskupov v provincii, ktorá sa tak stávala diecézou vyššieho stupňa, eparchiou. V mnohých prípadoch tento biskup dosadzoval pre hustnúcu diaspóru biskupov a tí mu zostávali podriadení.⁹⁰

Říčan uvádza, že už od 2. storočia sa dá sledovať vzrast vážnosti, ktorú požíval rímsky zbor a rímsky biskup. Pôsobila už sama skutočnosť, že Rím bol hlavným, v očiach občanov svätým ríšskym mestom. Rímsky zbor neobyčajne vzrástol počtom údov i chrámov. Skoro si uvedomoval zodpovednosť za iné zbory, ako napríklad za zbor korintský a dokázal ich podporiť i hmotne. Veľmi platila najmä tradícia, že cirkev v Ríme založili dvaja najväčší apoštoli Peter a Pavol. Peter bol prehlasovaný za prvého rímskeho biskupa. S významom

⁸⁹ VOGEL, J. *Cirkev v sekularizovanej spoločnosti*. Brno: L. Marek, 2005. s. 161-162

⁹⁰ ŘÍČAN, R., MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*, s. 96

monarchického episkopátu rástol význam tejto legendy, že Ježiš ustanovil Petra nielen za prvého medzi apoštolmi, ale i za svojho námestníka.⁹¹

V súvislosti so vznikom a vývojom rímskeho primátu sa už v raných dobách vyvíjala snaha sústrediť do Ríma prejednávanie zásadných otázok, prípadne i akékoľvek cirkevné a teologické jednania, aby tak vraj bol dosiahnutý jednotný a zrozumiteľný výklad práva.⁹²

Pápež Lev I. Veľký (440-461) podstatne prispel k posilneniu rímskeho primátu, keď vlastne teoreticky zdôvodnil prednostné postavenie rímskeho biskupa: Podľa Mt 16,18 a Lk 22,32 vraj vybavil Kristus všetkými právomocami jedine Petra, a tým ho postavil nad všetkých ostatných apoštolov. Toto prednostné postavenie prvého rímskeho biskupa Petra sa prenieslo na jeho nástupcov, ktorí riadia celú cirkev a celý episkopát ako „námestníci Kristovi“.⁹³

Vznik a vývoj rímskeho pápežstva opisuje Hanes takto, presťahovaním cisárskeho sídla na východ a rozpadom štátnej moci na západe sa uvoľnilo miesto pre novú autoritu. Túto autoritu vo sfére politickej a vojenskej síce prevzali germánske kráľovstvá, ktoré ale boli ďaleko pod úrovňou rímskej vzdelanosti a kultúry, ktorú teraz reprezentovala štátna katolícka cirkev. Cirkev si už prv osvojila rímsku formu správy. V novej situácii bola pripravená tieto skúsenosti využiť pre získanie mocenského vplyvu v týchto nových kráľovstvách. Vrcholným reprezentantom tohto vývoja je rímske pápežstvo, ktoré doteraz bojovalo predovšetkým za vedúce postavenie v rámci cirkvi. Slovo pápež (z latinského papa, gréckeho παπάς) znamená „otec“ a bol to titul, ktorým kňazi oslovovali každého biskupa (napr. Cyprián).⁹⁴

Predpoklady vzniku rímskeho pápežstva, ako uvádza Hanes, boli, že Rím bol nositeľom a ochrancom ortodoxie (katolíckej normy v protignostických bojoch v 2. storočí; presadzovanie kristológie Logosa v protimonarchianistických sporoch; víťazstvo v spore o Veľkú noc a zastávanie ortodoxného stanoviska v protiariánskych sporoch). Preloženie cisárskeho sídla do Byzancie získalo rímskemu biskupovi na západe úctu. Z troch miest (Rím, Alexandria, Konštantinopol) Alexandria čoskoro padla do rúk Arabom, Konštantinopol bol ovládaný cisárom, a tak sa rímsky biskup stal akýmsi symbolom cirkevnej slobody. Zároveň vývoj cirkevnej organizácie smeroval k centralizácii vedenia (metropolit, nadmetropolit...), čo znamenalo, že biskup v takom veľkom meste ako Rím mal mimoriadnu autoritu. Po páde Rímskej ríše sa národné cítenie Rimanov prenieslo na uctievanie jedinej inštitúcie, ktorá tento

---

⁹¹ ŘÍČAN, R., MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*, s. 96-97

⁹² Kolektiv autorov. *2000 let křesťanství*, s. 179

⁹³ Kolektiv autorov. *2000 let křesťanství*, s. 178

⁹⁴ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 102

pád prežila – katolíckej cirkvi, ktorá bola považovaná za ochrankyňu starých rímskych kultúrnych hodnôt.⁹⁵

Hanes uvádza štyri štádiá historického vývinu pápežstva. Prvé štádium datuje od r. 30 do r. 257. Toto obdobie sa datuje od začiatku dejín kresťanstva po rímskeho biskupa Štefana (254-257), ktorý sa prvý výslovne dovolával Petrovej autority v spore o sviatosť prislúchané heretikmi (proti rigoristovi Cypriánovi). Od jeho čias je zneužitie oddielu Mat 16,18 pre pápežstvo charakteristické.⁹⁶

Druhé štádium datuje Hanes od r. 257 do r. 384. Toto obdobie začína od rímskeho biskupa Štefana a trvá po biskupa Sirícia.⁹⁷ Gelmi uvádza, že biskup Sirícus ako prvý nahradil doterajší bratský tón v listoch biskupovi Himeriovi klasickým štýlom cisárskej úradnej korešpondencie.⁹⁸ V tomto období zasadal tiež Nikajský koncil (r. 325), ktorý bol zhromaždením predovšetkým východných biskupov (asi len šiesti boli zo západu).⁹⁹

Tretie štádium od r. 384 do 604 je obdobím teoretického zdôvodňovania pápežskej nadradenosti podľa Biblie (Mt 16,18; Jn 21,15-17; L 22,32). Nikajský koncil nič nehovorí o výsadnom postavení rímskeho biskupa, no napriek tomu sa od prvej polovice 5. storočia v Ríme používal na podopretie jeho primátu falšovaný 6. kánon z Nikaje, ktorý má nadpis „Rímsky zbor mal vždy prvenstvo“. Prvým skutočným pápežom bol Leo (Lev) I.¹⁰⁰

Štvrté štádium je datované od r. 604 do r. 754. Na podporu postavenia pápežstva bola okolo r. 756 napísaná Konštantínova donácia („darovacia listina“), ktorá obsahuje legendu o pápežovi Silvestrovi (obrátenie a uzdravenie cisára Konštantína). Cisár v nej z vďačnosti odovzdáva rímskemu biskupovi vládu na západe a dáva mu právo na lateránsky cisársky palác, na mesto Rím a celú západnú rímsku provinciu. (Kardinál Mikuláš Kuzánsky (1401-1464) a humanista Lorenzo Valla (1406-1457) dokázali, že ide o falzifikát).¹⁰¹

Moc riadenia v katolíckej cirkvi je organizovaná dôsledne zhora nadol. Jej najvyšším nositeľom je pápež. Túto moc získava Božím právom (de iure divino), nie rozhodnutím cirkvi (delegovaním), napr. koncilu. Preto jeho rozhodnutia nepodliehajú žiadnemu schváleniu a nie je možnosť proti nim sa odvolať. Pápež ako biskup vykonáva predovšetkým právomoc vysviacky, a to nielen vo svojej rímskej diecéze, ale v celej cirkvi. Prináleží mu tiež najvyššie postavenie v učiteľskom úrade. Má postavenie najvyššieho zákonodarcu a poslednej súdnej inštancie. Je taktiež predstaviteľom štátu Mesto Vatikán. Plný oficiálny titul pápeža znie

⁹⁵ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 102

⁹⁶ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 103

⁹⁷ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 103

⁹⁸ GELMI, J. *Papežové. Od svätého Petra po Jana Pavla II.* Praha: Mladá fronta, 1994, s. 29

⁹⁹ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 103

¹⁰⁰ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 104

¹⁰¹ HANES, P. *Dejiny kresťanstva*, s. 104

takto: „Biskup rímsky, námestník (vicarius) Ježiša Krista, nástupca kniežaťa apoštolov, najvyšší veľkňaz všeobecnej cirkvi, patriarcha Západu, primas Talianska, arcibiskup a metropolita rímskej provincie, suverén štátu Mesto Vatikán, sluha sluhov Božích.“¹⁰²

3.2 Protestantizmus

Mnohé cirkvi protestantského typu tiež poznajú úrad alebo funkciu biskupa, i keď obsahovo ide o celkom iný úrad než v rímskokatolíckej cirkvi. Z protestantských cirkví v našom slovenskom prostredí majú biskupov: Evanjelická a. v. cirkev, Reformovaná kresťanská cirkev, Cirkev československá husitská, Apoštolská cirkev, Evanjelická cirkev metodistická. I keď existuje rôznorodé pochopenie ich miesta v štruktúre a pri rozvoji cirkvi, jedno je spoločné: „Biskup je primus inter pares, prvý medzi rovnými, a nenárokujú si hierarchický stupeň“.¹⁰³

Protestantské poňatie funkcie biskupa sa vracia do Novej zmluvy, kde grécke slovo ἐπισκόπος označovalo podľa chápania reformačných otcov „dozorcu“. Z toho vyplýva jeho hlavné určenie v protestantských cirkvách – byť visitátorom ostatných duchovných, ich pastierom a pomocníkom. Dostáva sa mu aj práv a rôznych poverení vo vedení cirkvi, ale jeho moc nie je ani v jednom prípade nadradená cirkevnému snemu, biskup je snemu vždy podriadený, a teda nemá moc schvaľovať alebo odmietať rozhodnutia snemu. Nech už má príslušný cirkevný snem akékoľvek meno (synoda, konferencia, atď.), jemu musí biskup v protestantských cirkvách skladať účty zo svojej práce.¹⁰⁴

Druhá výrazná črta protestantského biskupského úradu je v tom, že sa nezakladá na princípe apoštolskej postupnosti. Biskupov volí zhromaždená cirkev prostredníctvom zástupcov farností či zborov na sneme. Na voľbách majú spravidla podiel aj laickí zástupcovia, čo je v hierarchických cirkvách nemysliteľné.¹⁰⁵

V niektorých cirkvách, o čom sa neskôr podrobnejšie zmienime, je snaha výrazne obmedziť možnosť nepatričného vplyvu biskupov z pozície svojho úradu. Zvýrazňuje sa pozícia koncilu a obmedzujú právomoci biskupov, niekde až do extrémov v snahe zamedziť akokoľvek výrazne ovplyvňovať rozhodovania príslušného snemovania tým, že biskupi

---

¹⁰² FILIPI, P. *Kresťanstvo. Historie, statistika, charakteristika kresťanských cirkví*, s. 64

¹⁰³ cit. podľa PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*. Banská Bystrica: UMB PF, 2004. s. 50

¹⁰⁴ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 50

¹⁰⁵ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 50

nemajú ani právo hlasovať (napr. metodistickí biskupi pri Generálnej konferencii; nehlasujú, konferenciu iba moderujú).¹⁰⁶

3.2.1 Teológia cirkevného poriadku v protestantizme

V priebehu kresťanských dejín sa objavilo niekoľko hlavných foriem cirkevnej správy. Niektoré z nich poverujú do veľkej miery duchovenstvo. Iné zdôrazňujú názor, že väčším vplyvom v cirkvi majú disponovať laici. Zase iní sa pokúšajú nájsť strednú polohu medzi uvedenými krajnosťami.¹⁰⁷

Je zrejmé, že v Novej zmluve nie je špecifikovaná žiadna kompletná schéma cirkevnej správy. Potrebná sa totiž čelilo rozmanitosťou a tým sa vlastne ustanovovali princípy uplatňovania právomocí a vytvárali sa príklady, ktoré eventuálne podporujú ktorýkoľvek z typov cirkevnej správy. Dnes je väčšina cirkví v podstate štruktúrovaná podľa niektorého z nich, avšak nie bez úprav, ktoré ich majú prispôbiť jedinečnému poznaniu a štýlu služby každej skupiny. Aj napriek tomu, že ani jeden z týchto systémov nie je v podstate správny alebo zlý, u každého možno vidieť kladné i záporné stránky.¹⁰⁸

V ktoromkoľvek type cirkevnej správy vyvstáva niekoľko biblických princípov, o ktoré by sa mala opierať akákoľvek riadiaca štruktúra. Ako zvrchovaná hlava cirkvi musí byť vždy vyznávaný a uctievaný Kristus. Pokiaľ kresťania stratia zo zreteľa túto absolútnu pravdu, žiadna forma správy neuspeje. Ďalším základným princípom by malo byť uznanie základnej jednoty cirkvi. Medzi vierou a praxou rôznych denominácií existuje značná rozmanitosť. Široko sa rôznia kultúrne a tradičné hodnoty. Avšak pri všetkých tých rozdieloch je Telo Kristovo stále jednosť v mnohotvárnosti a súlad Božieho ľudu a jednota jeho zámeru by mali byť udržiavané s veľkou starostlivosťou.¹⁰⁹

Ak pozorne sledujeme konštrukcie poriadkov v reformačných cirkvách, zistíme, že ich variabilita má svoje teologické kritérium i svoju hranicu. Tie vyplývajú z poňatia cirkvi ako miesta, kde Ježiš Kristus pôsobí ospravedlnenie človeka na základe viery, ktorú vzbudzuje Duch Svätý skrze zvestovanie evanjelia a vysluhovanie sviatostí. Obe tieto základné funkcie musia byť vždy prítomné. Všetky ostatné funkcie a služby sú k týmto základným priradené

---

¹⁰⁶ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 50-51

¹⁰⁷ HORTON, S. M. a kol. *Systematická teologie*. Albrechtice: Kresťanský život, 2001, s. 560

¹⁰⁸ HORTON, S. M. a kol. *Systematická teologie*, s. 564

¹⁰⁹ HORTON, S. M. a kol. *Systematická teologie*, s. 564

a môžu vznikať či zanikať, byť modifikované a podobne. Zodpovednosť za to, aby sa riadne konali, však spočíva na celej obci veriacich.¹¹⁰

Cirkev počas storočí inklinovala k rozdeľovaniu na dve široké kategórie: na duchovenstvo a na laikov. Nová zmluva však nerobí taký zreteľný rozdiel. Naopak: Boží kléros, jeho vlastníctvo, sa vzťahuje na všetkých znovuzrodených, nie len na nejakú vybranú skupinu (por. 1Pt 2,9).¹¹¹

Až počas reformácie bolo Lutherovi a jeho nasledovníkom dopriate, keď sa vrátili k Písmu, pochopiť a biblicky zadefinovať pojem všeobecné kňazstvo.

Filipi upozorňuje na početné nedorozumenia, ktoré sprevádzajú výklad myšlienky všeobecného kňazstva:

a. Pojem „kňazstvo“ sa v tejto súvislosti používa v prenesenom, metaforickom význame, nie v technickom, religionistickom zmysle prostredníctvom spásy. Ten mal byť naopak odbúraný: Jediný prostredník je sám Kristus, solus Christus.

b. Samotný pojem všeobecného kňazstva nie je žiadnym objavom reformácie, avšak spoločným majetkom všetkých kresťanských tradícií, vrátane katolíckych. Tie však počítajú ešte s druhým poriadkom (ordo) kňazstva sviatostného, ktorý existuje samostatne a od všeobecného kňazstva sa líši „podstatne, a nie iba stupňom“ (LG 10). Tým v cirkvi vzniká zvláštny „duchovný“ stav, ktorý na Kristovom kňazstve a na apoštolskej službe (por. LG 33) participuje iným, priamejším spôsobom než ostatní ľudia. Práve toto reformácia odmietla: Všetci pokrstení veriaci tvoria „duchovný stav“, vedľa ktorého a nad ktorým nemôže existovať žiadny ďalší, vyšší.

c. Všeobecné kňazstvo nevyklučuje poverenie ku zvláštnym službám, predovšetkým k službe zvestovania a sviatostí. Toto poverenie, ktoré má často podobu aktu ordinovania, sa dostáva osobám (mužom a ženám), u ktorých spoločenstvo cirkvi rozpoznalo potrebné obdarovanie (charizmy). Postavenie ordinovanej služby teda nie je založené v prenesení (delegovaní) právomocí zboru na niektorých jedincov, avšak v uznaní darov, ktorými Kristus týchto jedincov vybavil v prospech celého spoločenstva. Možno teda povedať, že ordinovanie v tomto poňatí je jedným z aktov recepcie konkrétnej charizmy zo strany spoločenstva (nielen zo strany niektorého stavu v cirkvi). Cirkev neudeluje túto charizmu, avšak prijíma ju tým, že niektoré osoby povoláva a poveruje určitými úlohami a s nimi i určitou autoritou. Ordinovanie je viazané na povolanie ku konkrétnej službe; reformačné cirkvi nepoznajú

---

¹¹⁰ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 115

¹¹¹ HORTON, S. M. a kol. *Systematická teologie*, s. 566

ordinovanie „do zásoby“. Z tejto základnej teologickej konštrukcie sa vyvinuli niektoré typické modely podoby cirkvi, ktoré sa uplatnili v dejinách reformačných cirkví.¹¹²

Presbyterský model spravovania cirkvi

Zodpovednosť miestneho zboru za zvestovanie evanjelia a riadne vysluhovanie sviatostí si vynútila vznik orgánu, ktorý na miestnej úrovni túto zodpovednosť realizuje: zbor „starších“, presbyterov, volených celým zborom. Pojem „presbyter“ sa avšak vyskytuje i v katolíckych tradíciách; to znamená kňaza, ako som už skôr spomenul, a tento je po stránke cirkevno-právnej zástupcom biskupa na určitom úseku služby cirkvi (najčastejšie v miestnej fare: farár). Svoje poverenie dostáva teda „zhora“, od biskupa, pričom v cirkvách reformačných poverenie dostáva „zdola“, od cirkevného ľudu, ktorý ho zvolil.¹¹³

Tu však musíme dať pozor, aby sme nepodľahli nedorozumeniu, ktoré sa vyskytuje často i medzi protestantmi, keď interpretujú princíp voľby ľuďom. Ani v reformačnom poňatí nie je presbyter mandatárom ľudu akoby suverén práva. Princíp voľby znamená zásadné uznanie mandátu Krista, jediného suveréna cirkvi. Ľud, obdarený múdrosťou Ducha Svätého, poverí niektorých zo svojho streda, u ktorých rozpoznal potrebné charizmy, aby dbali na prvotnosť Kristových práv v cirkvi. Toto svoje poverenie uskutočňujú presbyteri povolaním kazateľov, starostlivosťou o pravidelnosť a poriadok pri zvestovaní a sviatostiach, starostlivosťou o dôsledky kázaného Slova i o vonkajšie podmienky pre službu miestneho zboru. Toto je teologické jadro princípu voľby v reformačných cirkvách; platí všeobecne pre všetky voľby.¹¹⁴

V presbyterskom systéme (modeli) miestne zhromaždenie volí starších, ktorým tak udeľuje reprezentatívnu autoritu. Nie je vyšší úrad v zbore ako starší. Títo starší spolu s vyučujúcim pastorm, ktorý je rovnako starší, tvoria miestnu radu starších. Každá rada starších vysiela svojich zástupcov do regionálneho presbyterstva (staršovstva). Z týchto regionálnych presbyterstiev sú vysielaní zástupcovia pre všeobecné zhromaždenie, ktoré predsedá a rozhoduje o všetkých záležitostiach denominácie a komunikuje s ostatnými denomináciami.¹¹⁵

Ako uvádza Filipi, v presbyterskom modeli zohráva rolu i ďalší prvok: Ide o rozhodovanie korporatívne (kolektívne). V pozadí je myšlienka, že nikomu neboli zverené všetky potrebné charizmy, takže celá zodpovednosť nemôže byť zverená výhradne jedinej

---

¹¹² FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 115-116

¹¹³ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 116-117

¹¹⁴ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 117

¹¹⁵ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2009-12-19)

osobe. Vzájomná porada je najvhodnejšou cestou, ako umožniť „metabolizmus chariziem“, hľadanie čo najsprávnejšej cesty pre cirkev v tomto nejednoznačnom veku.¹¹⁶

V presbyterskom modeli spravovania sú štyri úrady (služby): pastor, starší, učiteľ a diakon.

Argumenty pre presbyterské spravovanie:

1. Biblický: a) Je jasné, že v NZ zboroch bolo mnoho starších ustanovených v každom meste (Sk 11,29-30). Teda nielen jeden (biskup). Sk 14,23: „Nato po cirkevných zboroch ustanovili starších a na modlitbách a pôstoch porúčali ich Pánovi, v ktorého uverili.“

b) Pojem starší sa väčšinou vyskytuje v množnom čísle, čo naznačuje skôr kolektívnu ako individuálnu autoritu.

c) V NZ si ľudia vyberali svojich vodcov (a teda aj starších).

Sk 6,1-5: „V tie dni, keď pribúdalo učeníkov, začali Helenisti reptáť proti Hebrejcom, že zanedbávajú ich vdovy pri každodennom obsluhovaní. Dvanásť zvolali teda všetkých učeníkov a povedali: Neprichodí nám opustiť slovo Božie a obsluhovať pri stoloch. Preto vyhľadajte si (vy, nie my), bratia, spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, ktorých ustanovíme na túto službu; my však budeme usilovní na modlitbách a v službe slova. Táto reč sa páčila všetkým, a vyvolili si Štefana, muža plného viery a Ducha svätého, ďalej Filipa, Prochora, Nikánora, Timona, Parména a Mikuláša, prozelytu z Antiochie.“

Sk 15,2: „Keďže z toho povstal spor a nemalá hádka medzi Pavlom, Barnabášom a medzi nimi, nariadili, aby Pavel, Barnabáš a niektorí ďalší z nich išli v tejto spornej otázke k apoštolom a starším do Jeruzalema.“

2. Praktický: a) Tento systém zachováva Cirkev jednotnú.

b) Tento systém lepšie slúži na stráženie čistoty učenia Cirkvi.¹¹⁷

Argumenty proti presbyterskému spravovaniu:

1. NZ nikdy nepredkladá starších ako tých, čo by mali mať autoritu nad inými zbormi. V Sk 15 je to Jakub – apoštol, kto má autoritu.
2. Mnoho presbyteriánskych zborov bolo narušených falošným učením a potom nútili ich zhromaždenia, aby to potvrdili.

---

¹¹⁶ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*, s. 117

¹¹⁷ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2009-12-19)

3. Skutočná zaangažovanosť v zborových záležitostiach je veľmi vzdialená od miestnych zhromaždení. Myslí sa tu, že keď sa zvolia zástupcovia, kľúčové diskusie sa dejú mimo zbor.¹¹⁸

Presbytero – synodálny model spravovania cirkvi

V cirkvách, ktoré sa zrodili a rozvinuli z diela a odkazu reformácie, sa uplatňujú rozličné spôsoby cirkevnej správy podľa toho, ako sa v týchto denomináciách historicky uplatnili a preukázali životaschopnosť a služobnosť.¹¹⁹

Filipi uvádza, že tento model spravovania cirkvi je patrne najčastejšie uplatňovaný v cirkvách reformačného typu. Vznikol z potreby organického spoločenstva jednotlivých miestnych zborov, spojených navzájom spoločnou vierou a poriadkom. Umožňuje im vzájomnú výmenu, zdieľanie a spoločné rozhodovanie vo veciach, ktoré sa týkajú všetkých.¹²⁰

Presbytero – synodálny spôsob vedenia cirkvi je založený na dvoch princípoch:

1. Funkcia presbyterov
2. Funkcia synody

Nakoľko staršovstvo má v evanjelikálnych spoločenstvách ponajprv duchovnú zodpovednosť, nemôže konať iba ako správny orgán a vyplniť všetok čas organizačnými a finančnými záležitosťami. Tieto by mali byť podriadené duchovným záležitostiam alebo byť v priamej závislosti na riešení duchovného stavu zboru. Inými slovami, organizačné a riadiace úlohy staršovstiev majú byť nasmerované tak, aby podporovali duchovný prospech cirkevného spoločenstva.¹²¹

Filipi vysvetľuje, že synody v protestantizme nadobudli zvláštny odtieň. Táto zvláštnosť, vysvetľuje ďalej, spočíva v princípe delegovania. Miestne zbory sú naďalej plne zodpovedné za riadne zvestovanie a vysluhovanie svätostí, delegujú niektorých svojich členov k spoločným poradám s ostatnými zbormi o veciach, ktoré buď presahujú ich možnosti, alebo ktoré sa týkajú ďalších zborov. Avšak tu platí, že zvolení delegáti nie sú „hovorcami“ vysielajúcich zborov a vo svojom svedomí nie sú pri synodálnych jednaniach viazaní ich stanoviskami. Vzhľadom k tomu skladajú sľub, ktorým sa zaväzujú pravidlu Božieho slova. Filipi poukazuje, že tak tomu nie je v katolíckych tradíciách, kde členmi synod

---

¹¹⁸ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2009-12-19)

¹¹⁹ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 56

¹²⁰ FILIPI, P. *Cirkev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 118

¹²¹ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 56

(koncilov) sú virilisti, t. j. nositelia úradov v presvedčení, že s poverením k výkonu úradu dostali i právomoc zastupovať svoju miestnu cirkev.¹²²

V inej svojej knihe Filipi pripomína, že princíp voľby a delegovania sa neskôr uplatnil pri vzniku európskych demokracií, avšak v reformačných cirkvách má trochu iný zmysel. Jeho základňou nie je presvedčenie, že všetka moc pochádza z ľudu, jediného suveréna. Všetka moc pochádza od Krista, jediného suveréna, ale voľbou a delegovaním vyjadruje spoločenstvo svoje presvedčenie, či aspoň dôveru, že zvolený (delegovaný) jedinec bude v cirkvi zastávať Kristove kráľovské práva a riadiť sa jeho Slovom. Nejde teda o mandát cirkvi, avšak o uznanie mandátu Krista.¹²³

Podľa Filipiho tzv. princíp subsidiarity,¹²⁴ ktorý bol široko uplatnený v ústavných systémoch euroatlantickej civilizácie a v sociálnej náuke rímskokatolíckej cirkvi, má svoj pôvod v protestantskom poňatí synodalizmu. Podstatou synodálnej procedúry v poňatí reformačných cirkví je teda, že pohyb vychádza zdola a že opäť ide o rozhodovanie korporatívne. V istom zjednodušení sa dá povedať, tvrdí Filipi, že synody v týchto cirkvách nahradili biskupský úrad ako úrad strážcov continuity a jednoty kolektívnym orgánom, poradou vyslancov miestnych zborov.¹²⁵

Synody volia aj predstaviteľov jednotlivých cirkví. V niektorých prípadoch i oni majú titul „biskup“. Avšak spravidla nemajú žiadne sviatostné právomoci spojené s týmto titulom. Nie je preto presné hovoriť o biskupskom zriadení v tých protestantských cirkvách, ktoré si titul biskupa ponechali. Procedúra vedúca k získaniu tohto titulu (voľba) je úplne odlišná od katolíckych tradícií, kde základom je biskupské vysvätenie.¹²⁶

Kongregačný model spravovania cirkvi

Myšlienka, že zodpovednosť za zvestovanie a sviatosti je zásadne v miestnom spoločenstve, je spoločnou zásadou všetkých reformačných cirkví.¹²⁷

Ryrie opisuje kongregačný spôsob vedenia cirkvi takto:

---

¹²² FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 118

¹²³ FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských cirkví*, s. 131

¹²⁴ Filipi vysvetľuje princíp subsidiarity takto: zásada, že vyššia zložka nemá rozhodovať o veciach príslúchajúcich nižšej zložke (*Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 118) podľa Slovníka cudzích slov je subsidiarita práv. polit. princíp, podľa ktorého má byť každá aktivita štátu a spoločnosti len podporná (subsidiárna), t. j. iba v takých úlohách, na ktoré nemôže stačiť nižšia jednotka (najmä rodina) (*Slovník cudzích slov*, s. 856)

¹²⁵ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 119

¹²⁶ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 119

¹²⁷ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 117

- Autorita. Podstata kongregačnej formy vedenia cirkevného zboru spočíva v tom, že konečnú autoritu vo vedení majú samotní členovia cirkvi.
- Autonómia. Ďalej to znamená, že každý jednotlivý zbor je samostatnou jednotkou, ktorá nie je podriadená žiadnemu vyššie postavenému jednotlivcovi či organizácii, okrem Krista, hlavy cirkvi.
- Zodpovednosť. Kongregačný spôsob vedenia zboru neznamená, že celý zbor hlasuje o každom rozhodnutí. Zodpovednosť je zverená predstaviteľom a vedeniu cirkvi, ktorí však majú, rovnako ako ostatní členovia zboru, iba jeden hlas.
- Spoločenstvo. Tento spôsob vedenia zboru tiež neznamená, že vo svojej nezávislosti cirkvi spolu nežijú v bratskom spoločenstve. Opačný názor ako Ryrie má Berkhof, ktorý nazýva kongregacionalizmus systémom nezávislosti popierajúcim jednotu Kristovho tela (Systematic Theology, 1941, s. 580).¹²⁸

Rovnako aj Procházka uvádza, že cirkvi, ktorých správa a budovanie súvisí s kongregačným poňatím cirkvi, sú tie, kde vládne medzi členstvom presvedčenie, že zhromaždenie veriacich (congregatio) je úplnou cirkvou bez akejkoľvek závislosti nielen na správe svetskej, ale nepripúšťa sa ani vyššia cirkevno – správna inštancia. Uplatňuje sa presvedčenie, že zbor sám podlieha iba Kristovi, a to plne a bezpodmienečne.¹²⁹

Rozhodovanie sa uskutočňuje i tu na základe presbyterského princípu, to znamená voľbou „laických“ predstaviteľov zboru. Pokiaľ sa miestne zbory združujú do vyšších celkov (združení, asociácií), je to iba z dôvodu komunikácie a koordinácie; vyššie celky nemajú voči základným spoločenstvám žiadnu právomoc a môžu robiť rozhodnutia iba nezáväzne, poradnej povahy, ktoré buď miestne zbory uznajú a prijmú alebo aj nie.¹³⁰

V tomto type cirkevnej správy sa buduje na predpoklade, že to najdôležitejšie je osobný uvedomelý záväzok Kristovi a minimalizuje sa akékoľvek inštitučné rozvíjanie nadzborových orgánov s autoritou.¹³¹

V kongregačnom modeli spravovania nachádzame tri úrady: pastor/starší, starší a diakon.

Argumenty pre kongregačný model spravovania:

1. Biblický: a) Kristus je jediná autorita v Cirkvi. Kol 1,18: „On je hlavou tela, cirkvi, On počiatok, prvorodený z mŕtvych, aby Jeho bolo prvenstvo vo všetkom.“

¹²⁸ RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 470

¹²⁹ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 60

¹³⁰ FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie*, s. 117-118

¹³¹ PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*, s. 60

b) Všetci ľudia sú kňazmi v Kristovi. Preto vraj neexistuje žiadna autorita nad jednotlivými kresťanmi. 1Pt 2,9: „Ale vy ste vyvoleným rodom, kráľovským kňazstvom, svätým národom, ľuďom Jemu vlastným, aby ste zvestovali cnostné skutky Toho, ktorý vás povolal z tmy do svojho predivného svetla.“ Jednou z najzložitejších náuk, na ktorú bol položený dôraz počas protestantskej reformácie, je kňazstvo všetkých veriacich: každý človek má prístup k Bohu prostredníctvom veľkňazstva samého Ježiša Krista. Ľudia si uvedomili, že Kristus zveril služby pre prospech celého veriaceho Tela všetkým veriacim. Apoštol Peter hovorí o veriacich a označuje ich ako „sväté kňazstvo“ (1Pt 2,5) a zo Starej zmluvy si vypožičiava analógiu, že cirkev je kráľovské kňazstvo. Apoštol Ján o veriacich hovorí, že sa stali „kráľovstvom – kráľmi, ktorí majú kráľovskú moc, kňazmi“, aby slúžili Bohu (Zj 1,6; 5,10).¹³²

c) NZ dáva vždy konečnú autoritu miestnemu zhromaždeniu. Mt 18,15-17: „Keby tvoj brat zhrešil [proti tebe], choď a pokarhaj ho medzi štyrmi očami. Ak ťa poslúchne, získal si svojho brata; ak ťa neposlúchne, vezmi so sebou ešte jedného alebo dvoch, aby všetko bolo zistené svedectvom dvoch alebo troch svedkov. Ak ich neposlúchne, povedz to cirkevnému zboru; ak neposlúchne ani cirkevný zbor, nech ti je ako pohan a colník.“

Sk 6,1-3: „V tie dni, keď pribúdalo učeníkov, začali Helenisti reptáť proti Hebrejcom, že zanedbávajú ich vdovy pri každodennom obsluhovaní. Dvanásť zvolali teda všetkých učeníkov a povedali: Neprichodí nám opustiť slovo Božie a obsluhovať pri stoloch. Preto vyhliadnite si, bratia, spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, ktorých ustanovíme na túto službu.“

2. Praktický: a) Úpadok vždy prichádza, keď majú moc jednotlivci.

b) Dáva veriacemu väčší zmysel pre zaangažovanosť v Tele Kristovom.¹³³

Argumenty proti kongregačnému modelu spravovania:

1. Nie všetci ľudia sú kvalifikovaní viesť. Preto NZ rozpoznáva dar nazývaný „vodcovstvo“.¹³⁴ Uznávaný americký teológ Rylie uvádza, že je síce pravda, že všetci veriaci sú kňazmi, ale to ešte neznamená, že môžu všetci zastávať rovnaké úrady

¹³² HORTON, M. a kol. *Systematická teológia*, s. 565

¹³³ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2010-01-10)

¹³⁴ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2010-01-10)

(služby). Na vodcov sú kladené mimoriadne požiadavky, a preto sa nimi nemôžu stať všetci.¹³⁵

2. NZ ukazuje, že existuje autoritatívna štruktúra v Cirkvi (Žid 13,17).
3. Ak dáš všetkým ľuďom rovnakú autoritu, výsledkom bude nerozhodnosť, rozdelenie a v mnohých prípadoch nekompetentnosť.
4. Je to vždy príliš izolacionistické, nesúce stopu modernistického individualizmu. Inými slovami, neexistuje potreba rozpoznávať jednotu väčšieho Tela Kristovho.¹³⁶

V praxi nie je kongregacionalizmus úplne kongregacionálny. Zbor sa nepodieľa na všetkých rozhodnutiach. Vedúci majú niekedy autoritu, ktorá im nebola vždy konkrétne zverená. Diakoni napríklad často zastávajú funkciu starších, takže sa vo vedení zboru uplatňuje pluralita.¹³⁷

---

¹³⁵ RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 472

¹³⁶ <http://www.TeologickyProgram.dobos.sk> (2010-01-10)

¹³⁷ RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 472

4 POSTAVENIE BISKUPA V CIRKVÁCH NA SLOVENSKU

V tejto kapitole sa pokúsim naznačiť súčasné postavenie biskupa, resp. predsedu Rady v jednotlivých cirkvách na Slovensku, pričom budem vychádzať zo základných dokumentov jednotlivých kresťanských cirkví registrovaných v Slovenskej republike:

1. Biblické poznanie a vnútorný poriadok Kresťanských zborov na Slovensku
2. Dokumenty Katolíckej cirkvi na Slovensku:
Vieroučná konštitúcia o Cirkvi (Lumen Gentium)
Dekrét o pastierskej službe biskupov v Cirkvi (Christus Dominus)
3. Poriadok Evanjelickej cirkvi metodistickej, Slovenská oblasť
4. Synodálny poriadok a poriadok cirkevných obcí Starokatolíckej cirkvi na Slovensku
5. Štruktúra a organizácia Novoapoštolskej cirkvi
6. Ústava Apoštolskej cirkvi na Slovensku
7. Ústava Bratskej jednoty baptistov v Slovenskej republike
8. Ústava Cirkvi adventistov siedmeho dňa na Slovensku
9. Ústava Cirkvi bratskej
10. Ústava Cirkve československé husitské
11. Ústava Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku
12. Ústava Pravoslávnej cirkvi v Českých krajinách a na Slovensku
13. Ústava Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku

Apoštolská cirkev na Slovensku

Apoštolská cirkev na Slovensku je vo svojej podstate protestantská cirkev, špecificky zameraná evanjelikálne, letnično-charizmatického smeru. Počiatky Apoštolskej cirkvi na Slovensku siahajú do roku 1907. V tomto roku boli v oblasti Vysokých Tatier a západného Slovenska sformované domáce zbory, ktorých členovia v roku 1924 zažili skúsenosť krstu Duchom Svätým a vytvorili prvé spoločenstvá Apoštolskej viery na Slovensku. Apoštolská viera na Slovensku bola mnoho rokov nepriamo ovplyvňovaná Apoštolskou misiou - založenou v roku 1906 v Portlande v USA, ktorá pravidelne posielala do miestnych cirkevných zborov slovenskú literatúru a noviny. Niektorí z kazateľov týchto zborov boli v

priamom kontakte s účastníkmi duchovného prebudenia na Azusa Street v Los Angeles - USA a s duchovným prebudením v Nórsku.¹³⁸

Napriek tomu, že jednotlivé cirkevné zbory dôsledkom misijného pôsobenia rástli, Apoštolská cirkev na Slovensku nepožiadala pred druhou svetovou vojnou o registráciu a tak v roku 1948, keď prevzal moc komunistický režim, veriaci z existujúcich zborov začali mať problémy. Boli považovaní za ilegálnu sektu, prenasledovaní a obmedzovaní až do roku 1977, keď bola prijatá Ústava Apoštolskej cirkvi na Slovensku a cirkev sa stala štátom uznanou. Počas celého tohto obdobia cirkev existovala, a to napriek izolácii od bratov a sestier vo svete. Prelomom v živote cirkvi bol rok 1989, keď príchod demokracie umožnil neskrývaný vnútorný život a misijné pôsobenie cirkvi.¹³⁹

Z Ústavy Apoštolskej cirkvi¹⁴⁰ uvádzame:

Biskup je predstaviteľom ACS a jej štatutárnym zástupcom.

Biskupa schvaľuje a odvoláva na základe návrhu Rady cirkvi celocirkevná konferencia.

Do právomoci biskupa, ako predstaviteľa ACS, patrí najmä:

- a) zastupuje ACS, je členom výboru európskeho letničného spoločenstva (Pentecostal European Fellowship),
- b) zodpovedá za biblickú čistotu vierouky v cirkvi,
- c) zvoláva celocirkevnú konferenciu, pracovné porady, Rady cirkvi a Výkonnej rady a predsedá na nich,
- d) má právo zúčastňovať sa na všetkých formách vnútorného života cirkvi,
- e) udeľuje a odníma na návrh Rady cirkvi cirkevné poverenia pre výkon duchovenskej činnosti,
- f) zabezpečuje vykonávanie právomoci a úloh Rady cirkvi a Výkonnej rady,
- g) rozhoduje o bežnom hospodárení Rady cirkvi.

Biskup má právo rozhodovať o nadobúdaní a scudzovaní majetku Rady cirkvi, ukladať, alebo rušiť disciplinárne opatrenia po schválení Radou cirkvi.

Okrem uvedeného je biskup aj vizitátor zborov.¹⁴¹

---

¹³⁸ <http://www.acsr.sk/o-nas/kto-sme> (2010-02-06)

¹³⁹ <http://www.acsr.sk/o-nas/kto-sme> (2010-02-06)

¹⁴⁰ *Ústava Apoštolskej cirkvi na Slovensku*. Bratislava: 2001, s. 19

¹⁴¹ z e-mailovej komunikácie s bratom biskupom ACS Jánom Lachom

Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike

Baptisti sa chápu ako časť pokračujúceho prúdu kresťanskej pravdy a vyznávateľskej viery, ktorý siaha do biblických čias. Teologické zdroje a historický pôvod svojich zborov sledujú až do obdobia reformácie v Európe a sú vďační za to, že v tých časoch bol obnovený biblický princíp zvrchovanosti Písniem a ospravedlnenia hriešnika iba z milosti Božej skrze vieru. Hoci baptistom už tradične nebola vlastná nijaká zásadná väzba na konfesijne štylizované vyznanie viery, vždy sa hlásili k takým vieroučným formuláciám ako Apoštolské a Nicejsko-chalcedonské vyznanie viery a chápali ich ako pravdivé svedectvo o kresťanskej viere.¹⁴²

Bratská jednota baptistov vznikala na Slovensku ešte pred prvou svetovou vojnou. Už v období medzi oboma svetovými vojnami existovali na Slovensku vlastne dve jednoty – slovenská a československá. Od vzniku federácie v roku 1968 existovali v ČSSR už tri jednoty. Ešte rok po rozdelení Československa existovala spoločná Bratská jednota baptistov Čechov a Slovákov. Bratská jednota baptistov je voľnejším zväzkom samostatných cirkevných zborov.¹⁴³

Baptistická ekleziológia je výrazne poznačená snahou o minimalizáciu cirkvi ako inštitúcie a výrazným kongregacionalizmom.¹⁴⁴

Z Ústavy Bratskej jednoty baptistov¹⁴⁵ (ďalej BJB) uvádzame:

Konferencia delegátov zborov

Najvyšším orgánom BJB je konferencia delegátov zborov (ďalej len KDZ). Tvoria ju delegáti všetkých zborov BJB v stanovenom počte.

Do právomocí KDZ patrí najmä:

- a) rokovať o otázkach duchovného života a smerovania zborov v zmysle baptistických vieroučných zásad a s rešpektovaním organizačných štruktúr BJB,
- b) prerokovať správy o činnosti Rady a schvaľovať jej hospodárenie,
- c) schvaľovať Ústavu BJB a jej zmeny,
- d) voliť a odvolávať Radu, kontrolno-rozhodcovskú komisiu, revíznú komisiu, komisiu pre prípravu volieb a volebnú komisiu,
- e) rozhodovať o nakladaní s majetkom BJB,
- f) schvaľovať rozpočet BJB,

¹⁴² [http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov\(2010-02-06\)](http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov(2010-02-06))

¹⁴³ [http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov\(2010-02-06\)](http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov(2010-02-06))

¹⁴⁴ PROCHÁZKA, P. *Ekumenika*. Banská Bystrica: UMB PF, 2006, s. 57

¹⁴⁵ <http://www.baptist.sk/download/ustavabjb2009.pdf> (2010-02-06)

- g) rozhodovať o zriadení a zániku odborov, komisií a účelových zariadení, ako aj schvaľovať ich štatúty, správy o činnosti a ich hospodárenie,
- h) prijímať zbory za členov BJB a rozhodovať o prípadnom ukončení ich členstva,
- i) schvaľovať poriadky súvisiace s rokovaním KDZ (rokovací a hlasovací poriadok, volebný poriadok, a pod.) a iné závažnejšie dokumenty BJB (organizačný poriadok, postoje k náboženským a etickým aspektom spoločenského života a pod.),
- j) rozhodovať o zániku BJB.

Rada

Rada je výkonným a koordinačným orgánom BJB. Tvoria ju predseda, podpredseda a ďalší členovia, ktorí zastupujú územné oblasti. Členov Rady volí KDZ na 4-ročné obdobie s rešpektovaním požiadaviek Písma svätého kladených na volené osoby vrátane ich súkromného, manželského a rodinného života.

Kompetencie Rady sú najmä:

- a) pomáhať zborom BJB rozvíjať duchovný rast a ich činnosť, napomáhať komunikáciu a budovanie jednoty medzi zbormi BJB,
- b) zabezpečovať realizáciu uznesení KDZ,
- c) reprezentovať BJB navonok,
- d) spravovať majetok a fondy BJB a navrhovať riešenia v majetkovoprávných otázkach,
- e) odporúčať uchádzačov na štúdium na teologických školách a sledovať ich duchovný a osobnostný rast,
- f) zabezpečovať prostredníctvom kancelárie Rady administratívne a ekonomické záležitosti BJB,
- g) udržiavať kontakt so svetovými a európskymi baptistickými organizáciami,
- h) udržiavať kontakt s domácimi a zahraničnými ekumenickými štruktúrami.

Na zabezpečenie administratívnych záležitostí spojených s činnosťou Rady je pri Rade zriadená kancelária Rady. Činnosť kancelárie riadi tajomník menovaný Radou.

Cirkev adventistov siedmeho dňa na Slovensku

Začiatok Cirkvi adventistov siedmeho dňa na Slovensku siaha do minulého storočia príchodom viacerých evanjelistov z Nemecka a Rakúska. V roku 1903 boli v Bratislave pokrstení prví deviaty členovia a založili skupinu. V roku 1911 vznikol z tejto skupiny zbor s 18 členmi. Druhý zbor Cirkvi adventistov siedmeho dňa vznikol v Košiciach v roku 1912. Po skončení I. svetovej vojny a vzniku Československa sa v roku 1919 vytvorila samostatná

Československá únia Cirkvi adventistov. Okrem Českého a Moravsko-sliezskeho združenia sem patrilo aj Slovenské misijné pole so 148 členmi a 4 zbormi. V roku 1935 mala Československá únia Cirkvi adventistov 3546 členov. Rok 1938 priniesol do života cirkvi veľký zlom. "Mníchovskou dohodou" stratilo Slovenské misijné pole viac ako 250 členov, niekoľkých kazateľov a 9 zborov. Po vyhlásení Slovenského štátu v roku 1939 bola činnosť cirkvi úradne zastavená. Po II. svetovej vojne, v roku 1948, vzniklo Slovenské združenie. V roku 1952 bola opäť úradne pozastavená činnosť cirkvi. Majetok cirkvi bol násilne vzatý a niektorí kazatelia boli uväznení. V roku 1956 bola činnosť cirkvi čiastočne obnovená a uväznení kazatelia boli prepustení. Slovenské združenie bolo znovu zriadené až v roku 1968 a majetok cirkvi bol úplne vrátený až po roku 1989. Dnes má Slovenské združenie Cirkvi adventistov viac ako 2000 členov a takmer 50 zborov.¹⁴⁶

Z Ústavy Cirkvi adventistov siedmeho dňa¹⁴⁷ uvádzame:

Konferencia združenia

Konferencia združenia je najvyšší orgán cirkvi.

Konferencii združenia predsedá a rokovanie vedie predseda združenia alebo ním poverený zástupca.

Konferencia združenia najmä:

- a) hodnotí činnosť zborov, združenia, jeho výboru, predstaviteľov združenia, kazateľov a inštitúcií cirkvi zriadených združením za obdobie od poslednej konferencie a prijíma opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov
- b) prijíma opatrenia na zabezpečenie jednoty a čistoty viery, na dodržiavanie ústavy a ďalších cirkevných predpisov, uznesení a opatrení nevyhnutných na všestranný, harmonický a rovnomerný rozvoj všetkých zborov a inštitúcií cirkvi zriadených združením
- c) hodnotí hospodárenie združenia a zborov, dodržiavanie ich rozpočtov, prerokúva správu cirkevného audítora o hospodárení združenia a prijíma zásadné rozhodnutia majetkovej a finančnej povahy na ďalšie obdobie
- d) stanovuje programy a ciele práce združenia v budúcom období a spôsoby ich zabezpečenia
- e) volí na ďalšie funkčné obdobie predstaviteľov a ďalších členov výboru združenia
- f) zriaďuje a ruší oddelenia združenia a na celé funkčné obdobie orgánov združenia alebo na jeho časť volí vedúcich oddelení alebo poveruje výbor združenia na ich menovanie

---

¹⁴⁶ <http://www.casd.sk> (2010-03-09)

¹⁴⁷ <http://www.casd.sk/dokumenty/ustava.pdf> (2010-03-09)

- g) hodnotí hospodárenie a ďalšiu činnosť inštitúcií cirkvi
- h) vyhlasuje mimoriadne zbierky na zabezpečenie programov a projektov združenia
- i) prerokúva a rozhoduje o opravných prostriedkoch vo veciach disciplinárnych a kárnych opatrení, ak ide o zbory
- j) prijíma, rozpúšťa a vylučuje zbory zo zväzku združenia cirkvi
- k) rozhoduje o udelení alebo odňatí povolenia alebo poverenia na duchovenskú službu
- l) prijíma a mení Ústavu Cirkvi adventistov siedmeho dňa v Slovenskej republike v súlade s Ústavou Cirkvi adventistov siedmeho dňa v Česko-Slovenskej únii.

Výbor združenia

V období medzi konferenciami združenia rozhoduje výbor združenia o všetkých otázkach súvisiacich s bežným chodom združenia.

Výbor združenia najmä

- a) vykonáva a zabezpečuje vykonávanie úloh, ktoré vyplynuli z konferencie združenia
- b) dozerá na činnosť, vieroučnú čistotu a mravnú úroveň duchovenských pracovníkov, ostatných pracovníkov a členov cirkvi, ako aj inštitúcií cirkvi, ktoré združenie zriadilo, odstraňuje a ukladá odstraňovať zistené nedostatky
- c) priebežne sleduje duchovnú úroveň, vnútorný život a činnosť jednotlivých zborov
- d) kontroluje činnosť zborov vo veciach hospodárskych a finančných, sleduje využívanie majetku združenia a majetku zborov
- e) prerokúva podnety a opravné prostriedky podané členmi cirkvi alebo zamestnancami združenia proti rozhodnutiam orgánov cirkvi a rozhoduje o nich; na tieto účely môže menovať apelačnú komisiu
- f) rozhoduje o prijímaní alebo prepúšťaní zamestnancov združenia
- g) rozhoduje o návrhoch na vysvätenie, udelenie alebo odňatie povolenia alebo poverenia na duchovenskú službu
- h) zostavuje ročný rozpočet združenia, zodpovedá za hospodárenie podľa neho, kontroluje jeho plnenie, rozhoduje o hospodárení s peňažnými a inými prostriedkami združenia, každoročne prerokúva správu cirkevného audítora a zo zistených nedostatkov vyvodzuje dôsledky vrátane osobnej zodpovednosti
- i) poveruje delegátov na konferenciu únie, prípadne na iné zjazdy, sympóziá, semináre a akcie organizované úniou

- j) zabezpečuje školenia a vzdelávanie starších zborov, vedúcich zborov a skupín a ďalších činovníkov zborov
- k) s predchádzajúcim súhlasom výboru únie zriaďuje a ruší inštitúcie cirkvi, vydáva ich základné dokumenty, hodnotí ich hospodárenie a ďalšiu činnosť, menuje a odvoláva ich vedúcich a ukladá im opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Predsedom združenia môže byť len kazateľ s poverením. Koná v mene cirkvi vo vnútri cirkvi i navonok vo všetkých veciach, ktoré patria do pôsobnosti združenia.

Cirkev bratská

Historický pôvod Cirkvi bratskej je spojený s pôsobením Petra Chelčického, ktorý je považovaný za zakladateľa Jednoty bratskej (1457). V svetovej literatúre sa toto hnutie uvádza ako „Moravskí bratia“, resp. „Unitas Fratrum“. Z nej vzišli výrazné osobnosti európskeho formátu. Učiteľ národov Ján Ámos Komenský bol jej biskupom (1632). K porozumeniu histórie Cirkvi bratskej a jej teologických východísk je potrebné spomenúť vplyv misionárov zo Škótskej presbyterskej cirkvi (okolo r.1860) a vplyv kongregacionalistickej americkej misie v Bostone (okolo r. 1870), ktoré spolu s pietistickými dôrazmi formovali evanjelikálne spoločenstvá vtedajšieho Rakúsko-Uhorska v období po páde bachovského absolutizmu.¹⁴⁸

Unikátnym bolo dielo „českých bratov“, preklad Biblie do češtiny (1579-1593) známy ako „Bible kralická“. Táto sa na niekoľko storočí stala aj Bibliou slovenských protestantov až do prekladu prof. Roháčka. Na Slovensku sa zbory Cirkvi bratskej formovali hlavne v 20. storočí.¹⁴⁹

Z Ústavy Cirkvi bratskej¹⁵⁰ uvádzame:

Najvyšším orgánom Cirkvi bratskej je Konferencia Cirkvi bratskej.

Konferenciu zvoláva každoročne Rada Cirkvi bratskej.

Rada Cirkvi bratskej je výkonným orgánom Cirkvi bratskej v Slovenskej republike. V období medzi jednotlivými konferenciami Cirkev bratskú riadi a navonok zastupuje v zmysle tejto Ústavy a Poriadku Cirkvi bratskej.

---

¹⁴⁸ [http://www.cb.sk/index.php/zakladne-info/1-fragmenty-z-historie-cirkvi-bratskej\(2010-02-06\)](http://www.cb.sk/index.php/zakladne-info/1-fragmenty-z-historie-cirkvi-bratskej(2010-02-06))

¹⁴⁹ [http://www.cb.sk/index.php/zakladne-info/1-fragmenty-z-historie-cirkvi-bratskej\(2010-02-06\)](http://www.cb.sk/index.php/zakladne-info/1-fragmenty-z-historie-cirkvi-bratskej(2010-02-06))

¹⁵⁰ http://www.cbmi.sk/files/Ustava_CB_2008.pdf (2010-03-10)

Predseda Rady tvorí: predseda, podpredseda a tajomník. Predsedníctvo rozhoduje o neodkladných záležitostiach, pričom jeho rozhodnutie platí len do najbližšieho jednanía schôdze Rady, ktorá ho buď potvrdí alebo zruší.

Predseda Rady je predstaviteľom Cirkvi bratskej, ktorý hlavne:

- a) ordinuje kazateľov,
- b) uvádza do služby vikárov a inštaluje zvolených kazateľov,
- c) navštevuje zbory a zoznamuje sa s ich životom,
- d) robí najnaliehavejšie vizitácie,
- e) pastiersky sa venuje kazateľom, vikárom, celocirkevným pracovníkom (a ich rodinám) a študentom z Cirkvi bratskej na teologických školách,
- f) predsedá stretnutiam kazateľov a navštevuje ich seniorátne stretnutia,
- g) predsedá schôdzam Rady a zabezpečuje uskutočnenie ich uznesení,
- h) po dohode s Radou vydáva pastierske listy na zbory a vyhlasuje dni pôstu a pokánia.

Plnením týchto úloh môže predseda poveriť podpredsedu, tajomníka alebo iného člena Rady.

Cirkev československá husitská na Slovensku

Po prvej svetovej vojne poznal modernistický a vlastenecký kňaz dr. Karel Farský, že oprávnené požiadavky náboženskej reformy, po ktorých volal novodobí veriaci český človek, sú nespĺniteľné v rímsko-katolíckej cirkvi, pretože ich uskutočnenie kategoricky odmietol pápež Benedikt XV. Preto sa rozhodol ich uskutočniť v obnovenej Cirkvi československej.¹⁵¹

Cirkev československá husitská (ďalej CČSH) vznikla na Vianoce 1919, kedy bola v mnohých katolíckych kostoloch slávená omša v českom jazyku. Dňa 8. januára 1920 bola ustanovená v Prahe z radikálneho krídla reformného hnutia rímskokatolíckeho duchovenstva na čele s Prof. ThDr. Karlom Farským, ktorý bol neskôr zvolený za prvého patriarchu novej cirkvi. CČSH bola na Slovensku v r. 1939 zakázaná. Po roku 1945 bola obnovená len činnosť cirkevnej obce v Bratislave.¹⁵²

Pre podobu CČSH sa odvážil dr. Farský čerpať z historickej skúsenosti, získanej z českej reformácie. Stala sa opäť nábožensko-opravným ľudovým hnutím. Dr. Karel Farský práve týmto vyšiel v ústrety hlbokým a po celé generácie obnovovaným túžbam českého veriaceho človeka po „viere otcov“. Na cirkevnom sneme v roku 1961 v novo prijatom

---

¹⁵¹ KAŇÁK, M. *Cirkev československá husitská*, in: *Český ekumenismus*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976, s. 168

¹⁵² <http://www.cesh.cz> (2010-03-02)

cirkevnom zriadení okrem iného charakterizuje svoju cirkevnú povahu takto: Najvyššou normou cirkvi je Duch Kristov, ktorému podlieha cirkev i jej veriaci vo viere, v živote a úsilí, v hlásaní evanjelia, v učení a v teologickej tvorbe. Jej zásada slobody svedomia sa prejavuje v poslušnosti Duchu Kristovmu, ku ktorému poukazujú poriadky cirkvi. Jej články viery nie sú nezmeniteľnými dogmami a nie sú predmetom, ale vyjadrením a ukazovateľom smeru viery, ktorú cirkev žije a vyznáva.¹⁵³

CČSH je presbyteriálno-episkopálna cirkev. Základnou organizačnou jednotkou je náboženská obec, vedená Radou starších. Členovia CČSH usadení na území Slovenskej republiky tvoria slovenskú diecézu so sídlom v Bratislave. Celok cirkvi je riadený Ústrednou radou na čele s biskupom – patriarchom, ktorého volí cirkevný snem. Cirkevný snem rozhoduje o základných vieroučných a organizačných normách.¹⁵⁴ Ústrednú radu tvoria biskupi jednotlivých diecéz, dekan bohosloveckej fakulty a volení laickí členovia, ktorí zastupujú svoje diecézne rady.¹⁵⁵

Cirkev československá husitská má náboženské obce združené do okrskov a diecéz. Za duchovnú a hospodársku správu náboženskej obce je zodpovedný farár s volenou radou starších z laikov. V čele každej diecézy je volený biskup so zvolenou diecéznou radou. Členovia CČSH, ktorí bývajú na území Slovenskej republiky, tvoria Slovenskú diecézu so sídlom v Bratislave. Slovensko tvorí jednu diecézu, ktorá je vedená diecéznou radou v Bratislave a biskupom.¹⁵⁶

Poslaním CČSH je hlásať evanjelium, vyznávať svoju vieru, svedčiť o nej a uvádzať ju do života a zvlášť:

- svedčiť životom, slovom, tlačou a inými vhodnými prostriedkami o Ježišovi Kristovi ako Pánovi a Spasiteľovi
- slúžiť životu svojich členov podľa svojho poslania kázaním, bohoslužbou, prisluhovaním sviatostí (CČSH má 7 sviatostí), duchovnou opaterou a výchovou
- spolupracovať s inými cirkvami na diele Kristovom a v zmysle sociálnych dôsledkov evanjelia so všetkými ľuďmi dobrej vôle na nastolení spravodlivosti a zachovaní pokoja

---

¹⁵³ KAŇÁK, M. *Cirkev československá husitská, in: Český ekumenismus*, s. 171

¹⁵⁴ <http://www.ccsch.cz> (2010-03-02)

¹⁵⁵ PROCHÁZKA, P. *Ekumenika*, s. 70

¹⁵⁶ PROCHÁZKA, P. *Ekumenika*, s. 70

- zriaďovať a organizovať zariadenia a hmotné prostriedky k plneniu poslania cirkvi a vychovávať pre účely cirkevného diela odborných pracovníkov¹⁵⁷

Z Ústavy Cirkve československé husitské¹⁵⁸ uvádzame:

Biskup je v čele duchovnej správy v diecéze s právami a povinnosťami duchovného správcu v celej diecéze; vedie duchovnú správu a je vo veciach duchovnej správy nadriadený všetkým duchovným a kazateľom ustanoveným v rámci diecézy. Je predsedom diecéznej rady.

Biskup vedie a plní v diecéze úlohy duchovnej správy, vykonáva pastoračnú starostlivosť, udeľuje sviatosť birmovania a s predchádzajúcim súhlasom príslušnej ústrednej rady udeľuje sviatosť svätenia kňazstva. Vykonáva riadiacu a dozornú činnosť uloženú v oblasti duchovnej správy diecézám a diecéznym radám, menuje do funkcie vikárov, určuje ich pôsobnosť v duchovnej správe a z funkcie ich odvoláva.

Biskup je oprávnený duchovnému alebo kazateľovi uložiť opatrenie za porušenie služobnej povinnosti pri výkone funkcie, a to spôsobom a za podmienok podľa „Řádu duchovenské služby“. Proti rozhodnutiu biskupa je prípustné odvolanie k diecéznemu kárnemu výboru podľa „Kárného řádu“.

Biskup je oprávnený z dôvodov závažnejšieho a opakovaného porušenia služobných povinností duchovného alebo kazateľa v rámci územnej pôsobnosti diecézy, po predchádzajúcich právomocne uložených aspoň dvoch opatreniach (podľa odst. 3), predložiť diecéznej rade návrh na odvolanie duchovného alebo kazateľa z funkcie bez súčasného návrhu na skončenie služobného pomeru (ďalej „pozbavenie služby“), ak porušovanie povinností nedosahuje závažnosť vyžadujúcu skončenie služobného pomeru. Proti rozhodnutiu diecéznej rady o pozbavení služby je prípustné odvolanie k ústrednej rade, ktorej rozhodnutie je konečné. Bližšie podmienky a postup a ďalšie personálne náležitosti spojené s pozbavením služby upravuje „Řád duchovenské služby“.

Biskup je volený na zvláštnom zasadaní diecézneho zhromaždenia, zvolanom iba pre tento účel, na funkčné obdobie siedmich rokov.

Voliteľným je duchovný spĺňajúci podmienky všeobecnej a zvláštnej spôsobilosti podľa Ústavy a podľa „Organizačního řádu“, ktorý vykonáva v roku voľby aspoň po dobu desiatich po sebe idúcich rokov od kňazského svätenia duchovenskú službu v cirkvi, vrátane služby z poverenia cirkvi vo verejnej sfére, či funkciu učiteľa na Husitskej teologickej fakulte UK, a v roku voľby nepresiahne vek šesťdesiatpäť rokov.

Biskup môže byť volený do svojej funkcie aj opakovane.

Postup ordinovania biskupa a uvedenie do úradu upravuje „Řád duchovenské služby“.

¹⁵⁷ <http://www.ccsch.cz> (2010-03-02)

¹⁵⁸ <http://www.ccsch.cz/dokumenty/501-ustava-ccsh-2002.pdf> (2010-03-10)

Ak nemôže biskup dočasne vykonávať svoju činnosť, je zastupovaný spôsobom uvedeným v čl. 33 Ústavy.

Ak sa uprázdni z trvalých dôvodov funkcia biskupa pred uplynutím jeho funkčného obdobia, poverí diecézna rada správou diecézy vo funkcii označenej ako „správca diecézy“ niektorého z vikárov alebo iného duchovného, ktorí majú spôsobilosť inak vyžadovanú pre voľbu biskupa; môže ich tiež z funkcie odvolať. Správca diecézy má všetky práva a povinnosti biskupa, okrem svätenia kňazstva; rovnako má práva a povinnosti predsedu diecéznej rady. Diecézna rada je povinná v najbližšej možnej dobe zvolať zasadanie diecézneho zhromaždenia na zvolenie nového biskupa.

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku

Slovenskí evanjelici sú súčasťou veľkej rodiny evanjelických kresťanských cirkví, ktoré boli založené v procese obnovy cirkvi v 16. storočí, ktorý nazývame reformácia. Cieľom reformácie bolo očistenie všeobecnej – katolíckej cirkvi od rôznych deformácií kresťanského učenia, ku ktorým došlo v období stredoveku a ktoré boli odklonom cirkvi od Biblie – Písma svätého. Predkovia evanjelikov pred reformáciou patrili ako kresťania do všeobecnej cirkvi. Počiatky evanjelickej cirkvi siahajú do prvej polovice 16. storočia, keď na územie súčasného Slovenska začala prenikať reformácia Lutherovho smeru z Wittenbergu. Žilinská synoda v roku 1610 ustanovila organizačnú štruktúru evanjelickej cirkvi vo vtedajšom Hornom Uhorsku. Do roku 1670 väčšina obyvateľov Uhorska patrila k evanjelikom, ale v rokoch 1670 – 1680 v rámci protireformácie došlo k úplnému zákazu evanjelickej cirkvi. Od roku 1681, keď boli prijaté Šopronské artikuly, bola evanjelická cirkev povolená, ale s určitými obmedzeniami. Vtedy bolo na našom území postavených niekoľko tzv. artikulárnych kostolov. Až v roku 1781 po prijatí Tolerančného patentu došlo k čiastočnému zrovnoprávneniu cirkví v Uhorsku. V tomto období postavili dve tretiny evanjelických kostolov v Uhorsku – boli to tzv. tolerančné kostoly. Rovnosť cirkví pred zákonom však nastala až v roku 1848.¹⁵⁹

V roku 1918 po vzniku Československej republiky sa z Evanjelickej cirkvi v Uhorsku vyčlenila samostatná Cirkev evanjelická a. v. na Slovensku. Na začiatku druhej svetovej vojny nemecká časť evanjelickej cirkvi vytvorila samostatnú nemeckú cirkev, ktorá trvala do konca druhej svetovej vojny. Evanjelická cirkev vždy stála v opozícii k vládnuceho režimu, protestovala proti nacizmu, rasizmu a uplatňovaniu Židovského kódexu. Evanjelici zachránili

---

¹⁵⁹ <http://www.ecav.sk> (2010-03-07)

pred smrťou mnoho židovských spoluobčanov. V roku 1948 komunistický režim zlikvidoval cirkevné spolky, školy, diakoniu aj periodiká. Cirkev žila pod prísnu kontrolou totalitného režimu. Vyše sto evanjelických farárov bolo prenasledovaných, mnohých väznili alebo obmedzovali v službe cirkvi. Po roku 1989 sa aj život cirkvi začal rozvíjať v nových podmienkach.¹⁶⁰

Z Ústavy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania¹⁶¹ uvádzame:

Synoda

Najvyšším orgánom Evanjelickej cirkvi je synoda. Synodu tvoria generálny biskup, generálny dozorca, členovia predsedníctiev dištriktov, členovia predsedníctiev seniorátov, generálny právny zástupca, zástupca Evanjelickej teologickej fakulty Univerzity Komenského a delegáti seniorátov; každý seniorát volí na synodu dvoch delegátov, z nich jedného duchovného.

Synoda plní najmä tieto úlohy:

- a) prijíma zásadné opatrenia na zabezpečenie duchovného a mravno-náboženského života v cirkvi,
- b) plní funkciu zákonodarného orgánu,
- c) rozhoduje o základných organizačných a hospodárskych záležitostiach cirkvi, schvaľuje jej rozpočet a záverečný účet,
- d) schvaľuje správy o činnosti generálneho presbyterstva, predsedníctva cirkvi a zboru biskupov,
- e) zriaďuje a zrušuje celocirkevné účelové zariadenia,
- f) volí spomedzi dištriktuálnych biskupov zástupcu generálneho biskupa a spomedzi dištriktuálnych dozorcov zástupcu generálneho dozorca a odvoláva ich z funkcií,
- g) volí a odvoláva členov generálneho presbyterstva, generálneho právneho zástupcu, predsedu, podpredsedu a sudcov generálneho súdu, generálneho žalobcu a jeho zástupcu, predsedov generálnej podporovne a predsedov svojich poradných a iniciatívnych orgánov,
- h) zaujíma stanoviská k otázkam verejného života.

Synoda sa schádza podľa potreby, najmenej raz za rok.

Generálne presbyterstvo

V období medzi zasadnutiami synody Evanjelickej cirkvi riadi generálne presbyterstvo. Generálne presbyterstvo tvoria generálny biskup, generálny dozorca, členovia predsedníctiev dištriktov, generálny právny zástupca, predseda ZED a ôsmi volení presbyteri (štyria z každého dištriktu), z nich polovica sú duchovní. Riaditeľ generálneho biskupského úradu sa

¹⁶⁰ <http://www.ecav.sk> (2010-03-07)

¹⁶¹ <http://www.ecavdudince.sk> (2010-03-09)

zúčastňuje rokovania s hlasom poradným. Na zasadnutia sa podľa potreby prizývajú aj iní cirkevní predstavitelia a odborníci.

Generálne presbyterstvo plní najmä tieto úlohy:

- a) vykonáva rozhodnutia synody,
- b) kontroluje hospodárenie dištriktov, schvaľuje scudzovanie ich majetku a dištriktuálne štatúty,
- c) vytvára a zrušuje miesta dištriktuálnych farárov a kaplánov a miesta duchovných v celocirkevných zariadeniach a organizáciách,
- d) stará sa o duchovný a náboženský život na vysokých školách,
- e) rozhoduje o organizačných a hospodárskych záležitostiach cirkvi,
- f) volí a odvoláva na návrh predsedníctva Evanjelickej cirkvi riaditeľa generálneho biskupského úradu,
- g) prijíma a uvoľňuje zamestnancov generálneho biskupského úradu,
- h) vydáva nariadenia na vykonanie cirkevných zákonov,
- i) pripravuje a riadi voľby členov predsedníctva Evanjelickej cirkvi,
- j) vymenúva administrátorov do neobsadených funkcií predstaviteľov ústredia cirkvi na obdobie do ich definitívneho obsadenia.

Generálne presbyterstvo sa schádza podľa potreby, najmenej dvakrát do roka.

Predsedníctvo Evanjelickej cirkvi

Predsedníctvo Evanjelickej cirkvi tvoria generálny biskup a generálny dozorca, ktorých počas neprítomnosti zastupujú zástupca generálneho biskupa a zástupca generálneho dozorca.

Predsedníctvo Evanjelickej cirkvi plní najmä tieto úlohy:

- a) zastupuje Evanjelickej cirkev a koná navonok v jej mene,
- b) zvoláva a vedie zasadnutia generálneho presbyterstva,
- c) zabezpečuje plnenie uznesení synody a generálneho presbyterstva,
- d) zabezpečuje riešenie organizačných a hospodárskych záležitostí cirkvi,
- e) vykonáva disciplinárnu právomoc,
- f) dáva súhlas k voľbe a návrhu na odvolanie seniorov,
- g) vymenúva administrátorov do neobsadených funkcií dištriktuálnych predstaviteľov na obdobie do ich definitívneho obsadenia,
- h) rozhoduje o udelení milosti na návrh predsedníctva dištriktu.

Zbor biskupov

Zodpovedným orgánom Evanjelickej cirkvi v duchovných veciach je zbor biskupov, ktorý tvoria generálny biskup a dištriktuálni biskupi.

Zbor biskupov plní najmä tieto úlohy:

- a) dohliada, aby sa evanjelium Kristovo čistotne a úprimne zvestovalo, sviatosti správne prislúchovali a dodržiaval bohoslužobný poriadok,
- b) bdie nad jednotou cirkvi a ochraňuje ju,
- c) zabezpečuje, aby cirkev plnila svoje duchovno-pastierske, misijné, katechetické a duchovno-charitatívne poslanie,
- d) pripravuje prejavy a pastierske listy určené celej cirkvi a v mene cirkvi,
- e) udeľuje a odníma kanonickú misiu učiteľom teologických predmetov na vysokých školách a na školách s celocirkevnou pôsobnosťou,
- f) zabezpečuje ordinovanie duchovných.

Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť

Evanjelická cirkev metodistická (ďalej ECM) je na Slovensku malou denomináciou protestantského typu. Jej pôvod siaha do 18. storočia. Metodizmus vznikol ako prebudenecké hnutie v anglikánskej cirkvi, keď jej duchovný John Wesley (1703-1791) prežil obrátenie prostredníctvom svedectva Moravských bratov a pod bezprostredným oslovením Lutherovho predhovoru k epištole Rímskym. V tomto prebudeneckom duchu začal s veľkým úsilím kázať vo svojej cirkvi. Wesley bol výborným organizátorom a pochopil potreby vtedajšej doby aj jednotlivcov. Tak vznikla časom organizácia, ktorá vošla do dejín ako metodistická cirkev. ECM na Slovensku sa začala rozvíjať v období pred 2. svetovou vojnou. Vtedy pod heslom „Preč od Ríma“ masovo vystupovali z rímsko-katolíckej cirkvi ľudia národného zmýšľania. Zámerom metodistov bolo duchovne prebudiť týchto ľudí. Novoobrátených posielali spočiatku do existujúcich evanjelických denominácií, neskôr bola založená Metodistická cirkev. Táto však svoju prácu nestačila plne rozvinúť, pretože prišla 2. sv. vojna a novoutvorený Slovenský štát prácu metodistov zakázal. Po skončení vojny sa ich práca začala prakticky od počiatku. S nástupom komunizmu bola misijná a evanjelizačná práca ECM opäť takmer úplne zastavená.¹⁶²

Z Poriadku Evanjelickej cirkvi metodistickej, Slovenská oblasť¹⁶³ uvádzame:

Všeobecné úlohy vedenia

K úlohe vedenia patrí, že biskupi

1. riadia duchovné a časné záležitosti Evanjelickej cirkvi metodistickej, dozerajú na ne a vedú cirkev v jej poslaní svedčiť a slúžiť vo svete;

¹⁶² <http://www.ekumena.sk> (2010-03-09)

¹⁶³ http://www.umc.sk/pdf/poriadok_cirkvi2006.pdf (2010-03-09)

2. posilňujú zbory duchovným vedením laikov aj duchovenských členov a budujú kontakty s ľuďmi v zboroch episkopálnej oblasti;
3. bdejú nad apoštolskou vierou, ktorá je založená na Písme, odovzdávajú ju ďalej, vyučujú ju a zvestujú;
4. z popudu rady biskupov cestujú po celej cirkvi (connexio) a uplatňujú koncepty, ktoré slúžia záujmom cirkvi;
5. vyučujú a udržiavajú teologické tradície Evanjelickej cirkvi metodistickej;
6. vykonávajú spojovacie a vedúce úlohy v snahe o jednotu kresťanov v službe, misii a organizácii, ako aj v budovaní vzťahov k iným náboženským spoločnostiam;
7. podľa rozhodnutia Generálnej konferencie organizujú misie;
8. zdôrazňujú a podporujú evanjelizačné svedectvo cirkvi;
9. zvolávajú zväz diakonov/diakoniek a zväz starších a spolupracujú so zvolenými predsedami;
10. plnia ďalšie úlohy podľa ustanovení Poriadku cirkvi.

Úlohy spojené s predsedaním konferenciám

K úlohám biskupov, spojeným s predsedaním patrí, že

1. predsedajú Generálnym, Jurisdikčným, Centrálnym a Výročným konferenciám;
2. vykonávajú všeobecný dozor nad finančnou a obsahovou činnosťou Výročných konferencií;
3. dbajú na to, aby bol zachovaný správny postup pri obvineniach duchovenských členov alebo laikov a aby bol uplatňovaný Disciplinárny poriadok;
4. po porade so superintendentmi/superintendentkami vytvárajú oblasti, ktorých počet stanovila Výročná konferencia;
5. uvádzajú biskupov do úradu, ordinujú starších a diakonov/diakonky.

Úlohy personálneho vedenia

K úlohám biskupov pri personálnom vedení patrí, že

1. podľa ustanovení Poriadku cirkvi vyslovujú služobné pridelenia vo Výročných konferenciách, Provizórnych výročných konferenciách a Misiách;
2. delia alebo spájajú farnosti, misijné alebo novo vznikajúce zbory, ako sa to javí potrebné pre misijnú prácu, a vyslovujú príslušné služobné pridelenia;
3. na žiadosť prijímajúceho biskupa preradujú duchovenských členov z jednej Výročnej konferencie do inej Výročnej konferencie, ak dotýčny člen s preradením súhlasí.

Katolícka cirkev na Slovensku

Katolícka cirkev na Slovensku je prítomná v dvoch obradoch: latinský obrad (Rímskokatolícka cirkev) a byzantský obrad (Gréckokatolícka cirkev). Sv. Cyril a Metod v r. 863 priniesli na územie Veľkej Moravy tradíciu východných cirkví byzantského obradu, rešpektujúc západnú tradíciu, čoho dôkazom sú preložené bohoslužobné knihy byzantského, ako aj latinského obradu do staroslovienciny. V priebehu dvesto rokov získal úplnú prevahu latinský obrad, keďže slovanskí mnísi boli na rozkaz Rastislava II. v roku 1097 vyhnaní. Byzantský obrad sa však na Slovensku zachoval dodnes, predovšetkým na východe Slovenska.¹⁶⁴

Rímskokatolícka cirkev na Slovensku má dve provincie: Západnú a Východnú. Do Západnej provincie patria arcidiecézy Bratislava a Trnava, ako aj diecézy Nitra, Žilina a Banská Bystrica. Do Východnej provincie patrí arcidiecéza Košice a diecézy Spiš a Rožňava. Na území Slovenska vznikla v roku 2008 aj gréckokatolícka provincia. Prešovská eparchia bola povýšená na arcibiskupstvo, Košický apoštolský exarchát na eparchiu a vznikla aj nová Bratislavská eparchia. Na Slovensku pôsobí aj Ordinariát Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov Slovenskej republiky (vznikol v roku 2003). Vo svojej pastoračnej činnosti sa stará o katolíkov oboch obradov, ktorí pracujú v ozbrojených zboroch a ozbrojených silách. V diecézach je spolu 1 482 farností. Diecéza sa delí na dekanáty a tie potom na farnosti. Eparchie na protopresbyteráty a tie na farnosti. Farára menuje príslušný biskup. Na náboženskom živote sa podieľajú tiež rehoľné rády a kongregácie, ktoré nepodliehajú priamo biskupom. Sú riadené predstavenými, ktorí sa v niektorých prípadoch nachádzajú mimo nášho územia, pretože poslanie ich rádov má celocirkevný dosah. Najvyšším predstaveným celej Cirkvi je pápež, ktorý je volený zborom kardinálov a sídli vo Vatikáne. Ako viditeľnú hlavu Cirkvi ju uznávajú aj zjednotené východné katolícke cirkvi, u nás gréckokatolíci.¹⁶⁵

Poslanie biskupa v katolíckej cirkvi

- Biskup pôsobí ako vysluhovateľ sviatosti krstu, birmovania (vo východnom obrade krizmácie¹⁶⁶) a zmierenia¹⁶⁷

Biskupi, modliac sa a pracujúc za ľud, mnohorakým spôsobom a v hojnej miere rozdeľujú z plnosti svätosti Kristovej. Službou slova Božieho sprostredkujú veriacim

¹⁶⁴ <http://www.kbs.sk> (2010-03-07)

¹⁶⁵ <http://www.kbs.sk> (2010-03-07)

¹⁶⁶ <http://www.katechizmus.sk> (2010-03-06)

¹⁶⁷ *Katechizmus katolíckej cirkvi*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1998, s. 757

spásonosnú moc Božiu a posväcujú ich sviatosťami, ktorých riadne a užitočné vysluhovanie upravujú svojou autoritou. Oni dávajú smernice pre udeľovanie krstu, ktorým sa umožňuje účasť na kráľovskom kňazstve Kristovom. Oni sú prvotnými vysluhovateľmi birmovania, oni udeľujú svätenia a upravujú disciplínu pokánia, oni starostlivo povzbudzujú a poučujú svoj ľud, aby s vierou a úctou plnil svoju úlohu v liturgii a zvlášť pri obete svätej omše.¹⁶⁸

- Biskup pôsobí ako vysluhovateľ sviatosti posvätného stavu
Biskupskou vysviackou sa udeľuje plnosť sviatosti kňazstva, ktorú i cirkevná liturgická prax i výroky svätých Otcov označujú ako najvyššie kňazstvo a vrchol posvätnéj služby. Biskupskou vysviackou sa so svätiteľskou mocou udeľuje aj učiteľský úrad a právomoc; tie sa však vzhľadom na svoju povahu môžu vykonávať iba v hierarchickom spoločenstve s Hlavou a údmi biskupského kolégia (LG 21).¹⁶⁹
- Biskup posväcuje
Pri vykonávaní svojej svätiteľskej služby nech biskupi pamätajú, že sú vyvolení spomedzi ľudí a ustanovení za zástupcov pred Bohom, aby prinášali dary a obety za hriechy. Lebo biskupi majú plnosť sviatosti kňazstva. Od nich závisia vo vykonávaní svojej moci kňazi, ktorí boli tiež vysvätení za pravých kňazov Nového zákona, aby boli starostlivými spolupracovníkmi episkopátu; a závisia od nich aj diakoni, ktorí boli vysvätení, aby slúžili ľudu Božiemu v spojení s biskupom a jeho kňazstvom (CHD 15). Preto nech sa vytrvalo snažia, aby veriaci skrze eucharistiu prenikli čím hlbšie do veľkonočného tajomstva a ho prežívali, a tak v jednote lásky Kristovej utvorili jedno pevne zomknuté Telo. Zotrvávajú v modlitbách a vysluhovaní slova (Sk 6,4), nech pracujú na tom, aby všetci, čo sú zverení ich starostlivosti, boli jednomyselní v modlitbách a prístupovaním k sviatostiam rástli v milosti a boli vernými svedkami Pána (CHD 15). Ako zdokonaľovatelia biskupi nech sa usilujú o posväcovania svojich duchovných, rehoľníkov a laikov, súhlasne s osobitným povolaním každého z nich, pamätajúc pritom, že oni sami sú povinní byť príkladom svätosti v láske, ponížení a jednoduchosti života. Nech vedú k svätosti sebe zverené (partikulárne) cirkvi tak, aby sa v nich naplno prejavoval cit pre celú Cirkev Kristovu (CHD 15).¹⁷⁰
- Biskup predsedá eucharistickému sláveniu
Každé zákonité slávenie eucharistie sa koná podľa smerníc biskupa, ktorému je zverená povinnosť predkladať Božej Velebnosti službu poklony kresťanského

¹⁶⁸ <http://www.dkc.kbs.sk> (2010-03-06)

¹⁶⁹ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 34

¹⁷⁰ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 38

náboženstva i upravovať ju podľa príkazov Pánových a súhlasne s cirkevnými predpismi, prispôbenými potom podľa jeho osobného úsudku potrebám diecézy (LG 26).¹⁷¹

- Biskup spravuje

Rozloha územia diecézy a počet jej obyvateľstva má byť vo všeobecnosti taký, aby na jednej strane sám biskup – hoci za pomoci iných – mohol celebrowať pontifikálne bohoslužby, náležite konať pastorálne vizitácie, patrične viesť a koordinovať všetku apoštolskú činnosť v diecéze, a najmä poznať svojich kňazov, ako aj rehoľníkov a laikov, ktorí majú nejakú účasť na diecéznych podujatiach (CHD 23).¹⁷²

- Biskup má poslanie pastiera

Pri vykonávaní svojho otcovského a pastierskeho úradu nech sú biskupi uprostred svojich ako tí, čo slúžia, ako dobrí pastieri, čo poznajú svoje ovce a ktorých aj ony poznajú, ako praví otcovia, čo sa vyznačujú duchom lásky a starostlivosti voči všetkým, takže sa ich autorite, ktorú prijali od Boha, ochotne podriaďujú všetci. Nech zhromaždia celé svoje stádo sťa jednu rodinu, aby si všetci boli vedomí svojej zodpovednosti a žili i pracovali v spoločenstve lásky (CHD 16).¹⁷³

- Biskup učí

Pri plnení svojej učiteľskej služby majú biskupi hlásať ľuďom Kristovo evanjelium; to je najvynikajúcejšia z prvoradých povinností biskupa: nech ich silu Ducha povolávajú k viere, alebo nech v nich utvrdzujú živú vieru. Nech im predkladajú úplné tajomstvo Kristovo, teda tie pravdy, ktoré nepoznať, znamená nepoznať Krista. Nech im ukážu aj Bohom zjavenú cestu, ktorá vedie k zvelebeniu Boha a tým samým k večnej blaženosti (CHD 12). Kresťanské učenie majú predkladať spôsobom zodpovedajúcim časovým potrebám, teda tak, aby dalo odpoveď na ťažkosti a problémy, ktoré ľuďmi najväčšmi trápia a znepokojujú. Nech toto učenie aj bránia a nech učia i veriacich obraňovať a rozširovať ho (CHD 13).¹⁷⁴

- Biskup má poslanie rozhodnúť vo zvláštnych prípadoch

- Dušpastierska povinnosť biskupa

Aby sa zdokonalila súladná spolupráca, biskup nech podľa možnosti zriadi pastorálnu radu, na ktorej majú mať účasť duchovní, rehoľníci a laici prostredníctvom vybraných delegátov. Nech okrem toho dbá na to, aby sa všetka apoštolská činnosť neobmedzila

---

¹⁷¹ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*. Košice: Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, 1997, s. 36

¹⁷² JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 34

¹⁷³ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 35

¹⁷⁴ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 34

len na tých, čo sa už obrátili, ale aby sa patričná časť pracovníkov a prostriedkov určila na šírenie evanjelia medzi nekresťanmi (AG 30). Aby diecéza mohla dosiahnuť svoj cieľ, treba, aby sa v ľude Božom, ktorý jej prináleží, jasne prejavoval charakter Cirkvi; aby si v nich biskupi mohli účinne plniť svoje pastorálne povinnosti (CHD 22).¹⁷⁵

- Biskup má poslanie v partikulárnej cirkvi
Kolegiálna jednota sa prejavuje aj vo vzájomných vzťahoch medzi jednotlivými biskupmi a partikulárnymi cirkvami i so všeobecnou Cirkvou (LG 23). ....nech biskupi vo všeobecnom spoločenstve lásky podľa dávneho úctyhodného zvyku, ochotne prispievajú bratskou pomocou iným, najmä okolitým a chudobnejším cirkvám (diecézam) (LG 23).¹⁷⁶

Kresťanské zbory na Slovensku

Prítomnosť Kresťanských zborov v našej krajine sa začala s misiou Angličanov, ktorí pracovali v Uhorsku. Od roku 1931, po návrate z USA, J. Siracký v Martine a potom v Bratislave vydával časopis „Kresťan“. Súčasne vraj vyvíjali činnosť na Slovensku aj krúžky uzavretých bratov. V povojnovej histórii boli jeden čas postavení mimo zákona. Bolo to v rokoch 1949-1956. Zákon totiž nerátal s takými spoločenstvami, ktoré nemali vlastné organizačné štruktúry a osoby, ktoré by ich zastupovali. Na základe výnosu štátneho úradu pre veci cirkevné zo dňa 11.2.1956 bolo však potom zriadené ústredie náboženskej spoločnosti „Zbory veriacich v Krista“. Každé zhromaždenie určilo svojho zodpovedného zástupcu pre styk s úradmi. Potom bola vypracovaná ústava a štátom vzatá na vedomie dňa 9.12.1957. V nej však bol prijatý názov „Kresťanské zbory v ČSR“. Tým sa práca Kresťanských zborov opäť zlegalizovala. Kresťanské zbory nemajú členov v zmysle zápisov do cirkevnej matriky; počet tých, ktorí k nim patria, sa skôr udáva podľa množstva účastníkov „lámania chleba“. Kresťanské zbory o sebe a o živote svojej cirkvi veľmi málo publikujú, preto nemáme k dispozícii informácie v podobe príručky alebo ucelených dejín.¹⁷⁷

Z dokumentu *Biblické poznanie a vnútorný poriadok Kresťanských zborov na Slovensku*¹⁷⁸ uvádzame:

---

¹⁷⁵ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 35

¹⁷⁶ JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*, s. 41

¹⁷⁷ PROCHÁZKA, P. *Kapitoly z ekumeniky*, s. 82-83

¹⁷⁸ <http://www.kzraca.sk/ustavakz.pdf> (2010-03-11)

O zachovanie biblického poriadku v zboroch sa starajú starší zborov. Sú to bratia, ktorí svojím poznaním Svätých písiem, skúsenosťami a vzorným kresťanským životom sú spoluveriacim príkladom a môžu preto zboru slúžiť ako duchovní pastieri a dohliadatelia. Autoritu majú len potiaľ, pokiaľ sa v ich živote prejavuje Kristov charakter. V každom zbore je ich viac, ich počet nie je určený.

Vykonávanie služby staršieho - dohliadateľa je viazané na určité vlastnosti stanovené v Novom zákone. Tieto vlastnosti a práca v zbore najlepšie ukazujú, koho Boh, Svätý Duch ustanovil za staršieho - dohliadateľa. Označenie ‚starší‘ hovorí o duchovnej dospelosti a ‚dohliadateľ‘ či ‚dozorca‘ o službe tých istých mužov. Starší zboru teda nie sú ustanovení (ordinovaní) alebo volení.

Ako jednu z podmienok, aby mohli legálne vyvíjať svoju činnosť, prijali kresťanské zbory v minulosti aj určitú „organizačnú štruktúru“. Pre budúcnosť chcú z nej zachovať iba minimálnu mieru, nutnú pre ich vonkajšie vzťahy a spoluprácu. Kresťanské zbory na základe Nového zákona neuznávajú rozdelenie cirkvi na duchovenstvo a laikov. Taktiež nemajú žiadne nadzborové orgány (ústredie, radu, predsedníctvo a pod.), ktoré by mali právo riadiť zbory. Toto právo majú iba starší týchto samostatných zborov.

Zbory si však na základe spoločnej dohody vytvárajú medzizborové orgány pre svoju spoločnú činnosť.

Spoločné orgány zborov

Najširším spoločným orgánom kresťanských zborov je zhromaždenie starších zborov. Ako poradný orgán rieši najdôležitejšie otázky biblického poznania, vnútorného poriadku, služby a práce i vzájomných a vonkajších vzťahov zborov. Schádza sa podľa potreby a dohody zborov. Zástupcovia zborov sú obvykle ich starší, ale môžu to byť aj ďalší bratia.

Užším poradným a výkonným orgánom zborov je medzizborová rada. Na svojich rokovaníach rieši spoločné problémy zborov v čase medzi zasadnutiami zhromaždenia starších zborov. Tvoria ju poverení starší bratia z jednotlivých oblastí zborov, zástupcovia pracovných skupín, poverení spoloční zástupcovia zborov a ďalší bratia podľa potrieb spoločnej činnosti zborov.

Bezprostrednými výkonnými orgánmi sú pracovné skupiny pre spoločnú činnosť zborov. Sú to napríklad skupiny pre evanjelizáciu, pastiersku službu, biblické štúdium, duchovné vzdelávanie a výchovu, pre deti a mládež, edičnú činnosť, duchovno-kultúrnu činnosť, styk s hromadnými oznamovacími prostriedkami, sociálnu prácu a iné. Druh a počet skupín ani ich členov nie je obmedzený. Budú sa vytvárať podľa konkrétnych potrieb života a pôsobenia

zborov. Za svoju prácu sú zodpovedné zhromaždeniu starších zborov a medzizborovej rade. Svoju vnútornú štruktúru a spôsoby práce si určujú sami.

Zastupovanie zborov vo vonkajších vzťahoch a sčasti aj ich spoločnú administratívu a koordináciu medzizborovej práce majú za úlohu dvaja poverení spoloční zástupcovia zborov. Ich kompetencia bude rozdelená podľa konkrétnych okolností v danom čase s tým, že sa v nej môžu vzájomne zastupovať. Za svoju činnosť sú zodpovední zhromaždeniu starších zborov a medzizborovej rade.

Nástrojom zborov na vzájomnú i vonkajšiu informovanosť, spoločnú administratívu a koordináciu spoločnej činnosti je stredisko spoločnej činnosti zborov. Je pomocným orgánom medzizborovej rady a spoločných zástupcov zborov. Tvorí ho vedúci a potrebný počet pracovníkov. Vedúci strediska zodpovedá za celú jeho činnosť zhromaždeniu starších a medzizborovej rade. Bude ním obvykle jeden zo spoločných zástupcov zborov. Z právneho hľadiska plní stredisko podobnú informačno-koordinačnú funkciu ako ústredia cirkví a náboženských spoločností.

Žiadny z orgánov nie je nadriadeným orgánom zborov a nemá právomoc riadiť ich činnosť. Tú majú iba starší týchto samostatných zborov. Všetky uvedené spoločné orgány zborov majú len poradnú a koordinačnú funkciu pre zabezpečenie žiaducej vzájomnej spolupráce zborov a ich dobrých vonkajších vzťahov. Sú služobnými nástrojmi zborov s úlohou pomáhať im v ich spoločnej činnosti.

Novoapoštolská cirkev

Novoapoštolská cirkev má svoje historické korene v chiliastickom hnutí v anglických a škótskych cirkvách v prvej polovici 19. storočia. Niektorí kresťania sa snažili na základe biblického opodstatnenia „prebúdať dary Ducha Svätého“ a dostali sa do rozporu so svojimi cirkvami. Zamerali sa na ranokresťanskú eschatológiu a zdôrazňovali vyššie poslanie apoštolov a niektoré osobitné znaky života cirkvi (glosolália, uzdravovanie a iné). V Anglicku vytvárali tzv. katolícko-apoštolské obce, ktorých pôsobnosť sa postupne rozširovala aj za hranice Britských ostrovov. Od roku 1988 je na čele kmeňový biskup (apoštol), ktorý cirkev riadi zo švajčiarskeho Zürichu. Jeho postavenie prirovnávajú k apoštolovi Petrovi v apoštolskom kruhu prvotnej cirkvi. S ním spolupracujú oblastní apoštoli, ktorých je asi 300. Biskupi, starší oblasti, evanjelisti oblasti pomáhajú apoštolom pri naplňovaní ich regionálnych povinností. Zbory sú v centre náboženského života, ktorý zabezpečujú pastieri, evanjelisti alebo kňazi. Týmto starším obce (farárom) pomáhajú kňazi, diakoni a subdiakoni. Na

Slovensku sú veľmi malou komunitou, s veriacimi hlavne v Bratislave, kde konajú bohoslužby.¹⁷⁹

Z dokumentu Štruktúra a organizácia Novoapoštolskej cirkvi¹⁸⁰ uvádzame:

Kmeňový apoštol

Ako najvyššia duchovná autorita všetkých novoapoštolských miestnych cirkví na Zemi vedie kmeňový apoštol jednotnú cirkev vo všetkých náboženských záležitostiach. Má vznešené poslanie zvestovať Kristovo učenie a udržiavať ho čisté. Povoláva a uvádza do úradu oblastných apoštolov, apoštolov a biskupov, ukončuje ich aktívnu činnosť pri odchode do dôchodku alebo ich odvoláva. Určuje hranice miestnych cirkví, tvorí nové oblastné apoštolské oblasti a zveruje miestnym cirkvám pracovné oblasti. Určuje ročný rozpočet pre Novoapoštolskú cirkev internacionálnu, rozhoduje o výdavkoch a správe majetku, dohovára sa s oblastnými apoštolmi o finančnom príspevku pre Novoapoštolskú cirkev internacionálnu a vydáva pravidlá a pokyny v záležitostiach jednotnej cirkvi. Nariadenia kmeňového apoštola sú pre všetky miestne cirkvi záväzné.

Kmeňového apoštola povoláva jeho predchodca. Je to aj vtedy, keď predchodca ochorie alebo má nehodu alebo je neschopný vykonávať úrad. Pre prípad náhleho ochorenia alebo nehody, ktorou sa môže kmeňový apoštol stať neschopný konania, môže kmeňový apoštol zanechať určenie svojho nástupcu písomnou formou. Ak chýba takéto poverenie, tak volí nástupcu v tajných voľbách zhromaždenie oblastných apoštolov z kruhu oblastných apoštolov, ich pomocníkov a apoštolov. Jeho úrad sa začína ordináciou, ktorú vykoná kmeňový apoštol, ktorý odchádza na dôchodok alebo v úrade najstarší oblastný apoštol. Zmena úradu sa bezodkladne oznámi jednotlivým novoapoštolským obciam.

Dosiahnutím 65. roku života prislúcha kmeňovému apoštolovi dôchodok. Najdlhšie môže vykonávať úrad do dovŕšenia 70. rokov. Na poverenie svojho nástupcu a pre úpravu v prípade dočasnej alebo definitívnej prekážky na vykonávanie úradu môže kmeňový apoštol uložiť v trezore NAKI príslušné dokumenty. Ak potvrdia dvaja od seba nezávislí lekári dočasné prekážky na vykonávanie úradu, potom otvoria traja v službe najstarší oblastní apoštoli patričný dokument. Ak kmeňový apoštol zomrie alebo sa konštatujú definitívne prekážky vo vykonávaní úradu, musí sa do siedmich dní zvolať zasadnutie oblastných apoštolov, ktoré vezme na vedomie poslednú vôľu kmeňového apoštola a bezodkladne ju vykoná.

Oblastní apoštoli a apoštoli

Oblastných apoštolov a apoštolov uvádza do úradu kmeňový apoštol alebo ním poverený oblastný apoštol. Pri menovaní apoštola navrhne oblastný apoštol nositeľa úradu kmeňovému

---

¹⁷⁹ PROCHÁZKA, P. *Kapitoly z ekumeniky*, s. 93-94

¹⁸⁰ http://www.nac-slovakia.sk/fileadmin/Download/Struktura_organizacia_NAC.pdf (2010-03-11)

apoštolovi, ktorý upovedomí o tom zvyšných oblastných apoštolov. Oblastní apoštolí to majú oznámiť apoštolom v ich pracovnej oblasti. V prípade, že oblastný apoštol nenavrhne žiadneho vhodného nositeľa úradu, spojí sa kmeňový apoštol s ostatnými oblastnými apoštolmi, aby povolal vhodného nositeľa úradu z ich pracovného kruhu.

Nositelia úradu

Vedením bohoslužieb a starostlivosťou o duše bratov a sestier vo viere sú poverení kmeňovým apoštolom a oblastnými apoštolmi, okrem apoštolov, nositelia úradu Novoapoštolskej cirkvi: biskupi, oblastní starší, oblastní evanjelisti, pastieri, evanjelisti náboženských obcí, kňazi, diakoni a poddiakoni. Všetci tí, ktorí sú v kňazskom úrade (od biskupa po kňaza), sú oprávnení udeľovať sviatosti „Krst vodou“ a „Svätú večeru“. Predpokladom tohto poslania sú dôkladné vedomosti o učení a smerovaní Novoapoštolskej cirkvi, ako aj bezúhonný a podľa učenia Ježiša Krista riadený život. Tento úrad je dobrovoľný a čestný, vykonávaný podľa pokynov kmeňového apoštola, oblastného apoštola a apoštola. Všetci nositelia úradu sú duchovní v zmysle všeobecných zákonov. Sú viazaní mlčanlivosťou, ktorá sa vzťahuje i na všetkých predchodcov, od ktorých, na základe ich činnosti ako nositeľov úradu, boli získané vedomosti a poznatky. Mlčanlivosť platí i po ukončení trvania činnosti v úrade. Odvolanie, odchod do dôchodku, vzdanie sa úradu, vystúpenie alebo vylúčenie ukončujú činnosť v úrade a tým sa strácajú všetky cirkevné práva spojené s cirkevným úradom.

Pravoslávna cirkev na Slovensku

Počiatkové dejiny Pravoslávnej cirkvi u nás sú spojené s misiou Cyrila a Metoda. Pravoslávie u nás nadväzuje na cyrilo-metodské dielo a považuje sa za jeho pokračovateľa. Vo východnej časti Slovenska trvala PC vďaka vplyvu Kyjevskej Rusi do 17. st. V r. 1649 bola viedenským dvorom zavedená únia s Rímom, ktorá neskôr dostala oficiálny názov Gréckokatolícka cirkev. Po sv. Cyrilovi a Metodovi bol prvým biskupom a ich nasledovníkom po takmer tisíc rokoch moravsko-sliezsky biskup Gorazd, ktorý bol vysvätený 25. septembra 1921 v srbskom Belehrade. Biskup Po r. 1945 prešla PC po organizačnej stránke z jurisdikcie srbskej Cirkvi do jurisdikcie ruskej Cirkvi. Vývoj cirkevnej organizácie smeroval k osamostatneniu cirkvi – autokefalite. Tá bola vyhlásená 8. a 9. decembra 1951 pri bohoslužbách v Katedrále sv. Cyrila a Metoda v Prahe, po tom, čo sa moskovský patriarcha so zborom biskupov rozhodol zrušiť dovtedajší exarchát. Novým podmienkam po rozdelení Československa sa PC rozhodla prispôbiť na sneme v decembri 1992 v Prešove, kde sa

delegáti vyslovili za zachovanie jednoty cirkvi aj po rozdelení Československa. Po právnej stránke je PC v Slovenskej republike registrovaná ako Pravoslávna cirkev na Slovensku.¹⁸¹

Z Ústavy Pravoslávnej cirkvi v Českých krajinách a na Slovensku¹⁸² uvádzame:

Cirkev sa administratívne člení na dve rovnocenné územné časti: na eparchie v Českej republike a na eparchie v Slovenskej republike.

Metropolita Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku

V čele Cirkvi je metropolita Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku, volený cirkevným snemom podľa kánonických pravidiel. Podľa 34. apoštolského pravidla metropolita spolu s Posvätnou synodou vykonáva plnú duchovnú správu Cirkvi. Je zároveň arcibiskupom pražskej alebo prešovskej eparchie.

Ak metropolita nemôže dočasne vykonávať správu Cirkvi, určí Posvätná synoda metropolitného správcu.

Ak sa miesto metropolitu uvoľní, je Posvätná synoda povinná pripraviť voľbu nového metropolitu do štyridsiatich dní.

Posvätná synoda

Posvätnú synodu tvoria biskupi vykonávajúci službu v Cirkvi. Predsedá jej metropolita, ktorý ju zvoláva podľa potreby, najmenej dvakrát do roka.

Posvätná synoda prerokováva otázky viery a mravov a spolupôsobí s metropolitom pri kánonickej správe Cirkvi.

Posvätná synoda rozhoduje o sťažnostiach proti biskupom a odvolaniach proti kánonickým rozhodnutiam eparchiálneho biskupa.

Arcibiskup

Na čele časti Cirkvi na Slovensku je arcibiskup prešovský a Slovenska.

Kánonicky stojí na čele svojej eparchie ako eparchiálny biskup. Vo vzťahu k biskupom iných eparchií sa riadi kánonmi pravoslávnej Cirkvi.

Eparchiálny biskup

Kánonicky stojí na čele eparchie eparchiálny biskup, volený eparchiálnym zhromaždením príslušnej eparchie.

Eparchiálny biskup vykonáva plnú duchovnú správu vo svojej eparchii, stará sa o všetky cirkevné záležitosti, má všetky práva a povinnosti, ktoré sú mu vyhradené ako najvyššiemu predstaviteľovi eparchie v zmysle kánonov Cirkvi.

Ak riadne zvolený biskup z vážnych dôvodov nie je trvale spôsobilý spravovať eparchiu, Posvätná synoda rozhodne, aby na jeho miesto bol riadne zvolený nový biskup.

---

¹⁸¹ <http://www.ekumena.sk> (2010-03-09)

¹⁸² <http://www.orthodox.sk> (2010-03-11)

Pomocný biskup

Eparchiálny biskup môže mať na pomoc pre správu eparchie pomocného biskupa.

Správca eparchie

Ak sa uvoľní miesto eparchiálneho biskupa, zastupuje ho až do zvolenia nového biskupa určený správca, ktorého na návrh eparchiálnej rady menuje Posvätná synoda.

Eparchiálna rada je povinná do štyridsiaticich dní pripraviť voľbu nového eparchiálneho biskupa.

Ak eparchiálny biskup z vážnych príčin nemôže vykonávať správu eparchie, zastupuje ho správca eparchie, menovaný Posvätnou synodou na návrh eparchiálnej rady.

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku

Reformovaná kresťanská cirkev (ďalej RKC) sa konštituovala na prvej krajinskej synode v bývalom Uhorsku, v Debrecíne r. 1567. Táto synoda sa jednoznačne priznala k ženevskému reformačnému smeru reprezentovanom Jánom Kalvínom. Za najvyššiu autoritu života a učenia cirkvi uznáva svedectvo prorokov a apoštolov zahrnuté v Písme svätom. Spolu s ostatnými reformovanými cirkvami vyznáva dve historické konfesie: Heidelberský katechizmus (1563) a Druhé helvétske vyznanie viery (1566). Život a rozvoj RKC bol oslabený protireformačným hnutím, ktoré bolo zastavené až Tolerančným patentom Jozefa II. Po rozpade Rakúsko-Uhorska r. 1918 vznikla na území Slovenska samostatná Reformovaná kresťanská cirkev. V r. 1938 bola časť Slovenska, kde sa nachádzala väčšia časť zborov RKC, pričlenená k Maďarsku. Po 2. sv. vojne boli mnohí veriaci maďarskej národnosti násilne vysídlení do Maďarska alebo do vysídlenej sudetskej oblasti v juhozápadných Čechách. V r. 1948 vláda uznala RKC, r. 1952 ratifikovala jej cirkevnú ústavu, ale život a práca boli v ateistickom štáte obmedzované a brzdené. K novému rozvoju života a činnosti RKC došlo po „nežnej revolúcii“ r. 1989.¹⁸³

Synoda volí z radov svojich členov synodnú radu ako najvyšší administratívny orgán (sedem duchovných a sedem laikov) a predsedníctvo, ktoré tvorí biskup a jeho dvaja zástupcovia, generálny kurátor a jeho dvaja zástupcovia. Sú volení na šesť rokov.¹⁸⁴

Z Ústavy Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku¹⁸⁵ uvádzame:

---

¹⁸³ <http://www.farskyurad.sk/reformovanakrestanskacirkev/> (2010-03-09)

¹⁸⁴ PROCHÁZKA, P. *Kapitoly z ekumeniky*, s. 89

¹⁸⁵ http://www.culture.gov.sk/RefKC_Ustava.pdf (2010-03-10)

Synoda

Synoda je najvyšším zákonodarným a riadiacim orgánom Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku.

Synoda skúma a určuje učenia cirkvi.

Synoda: a) schvaľuje ústavu a zákony cirkvi;

b) usmerňuje zákonodarnú činnosť cirkvi a určuje úlohy v oblasti cirkevnej disciplíny;

c) rozhoduje o vzniku a zániku seniorátu;

d) rozhoduje o založení a zrušení vzdelávacích a iných zariadení, rovnako v otázke vzdelávania a výchovy duchovných, ako aj duchovenských skúšok;

e) rozhoduje o sviatkoch a o otázkach bohoslužieb;

f) rozhoduje vo veci prekladu Biblie, bohoslužobného poriadku a spevníka;

g) volí svojich funkcionárov;

h) volí Synodnú radu a odborné komisie Synody;

i) rozhoduje vo veciach, ktoré sa týkajú riadenia a správy Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku ako celku;

j) rozhoduje vo všetkých otázkach, ktoré vyžadujú stanovisko alebo rozhodnutie Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku na najvyššom stupni, alebo ktoré boli prikázané iným právnym predpisom do jej pôsobnosti.

Funkčné obdobie Synody je šesť rokov. Poverenie poslancov Synody trvá až do vzniku novej Synody.

Synoda má 36 zvolených poslancov, ktorí sú zvolení cirkevnými zbormi.

Členovia Predsedníctva synody a zástupca teologickej akadémie sú vyplývajúci z ich funkcie členmi Synody s hlasovacím právom.

Členmi Synody s poradným hlasom vyplývajúci z ich funkcie sú:

a) riaditeľ kancelárie Predsedníctva synody;

b) generálny právny zástupca (prokurátor);

c) radcovia.

Na zasadnutiach Synody sa môžu s poradným hlasom zúčastniť aj tí seniori a seniorálni kurátori, ktorí nie sú členmi Synody.

Zasadnutia Synody vedie biskup a generálny kurátor, v ich neprítomnosti túto funkciu zastávajú ich zástupcovia.

Synoda zasadá najmenej raz do roka.

Synodná rada

Synoda si na dobu svojho funkčného obdobia volí na riešenie úloh, ktoré nepatria do oblasti zákonodarstva, Synodnú radu. Synodná rada má 12 členov: 6 členov tvorí Predsedníctvo synody a 6 členov si volí Synoda z vlastných radov; a to v osobe 3 duchovných, respektíve 3 svetských poslancov.

Zasadnutie Synodnej rady vedie biskup a generálny kurátor, v ich neprítomnosti túto úlohu zastávajú ich zástupcovia.

Synodná rada zasadá podľa potreby, ale najmenej dvakrát do roka. O svojej činnosti raz do roka podá správu Synode.

Do pôsobnosti Synodnej rady patria všetky záležitosti, ktoré nepatria do výlučnej právomoci Synody a o ktorých treba rozhodovať medzi dvoma zasadnutiami Synody.

Do pôsobnosti a právomoci Synodnej rady patrí najmä:

- a) vykonávanie rozhodnutí Synody;
- b) zabezpečenie vypracovania návrhov a zákonov, ktoré budú predkladané Synode a vykonávanie prípravných prác nevyhnutných ku chodu práce Synody;
- c) rozhodovanie v záležitostiach postúpených seniorátmi;
- d) rozhodovanie vo veci prevzatia nových bremien a tiarch, ktoré sa týkajú cirkvi ako celku;
- e) schvaľovanie rozpočtu a výročnej správy hospodárenia orgánov a organizácií Generálnej cirkvi;
- f) rozhodovanie vo všetkých záležitostiach, ktoré iné právne predpisy prikazujú do jej pôsobnosti.

Všeobecné a záverečné ustanovenia

Vnútornú organizáciu Generálnej cirkvi, seniorátov a cirkevných zborov, spôsob rokovania a vedenia cirkevných záležitostí, pôsobnosť jednotlivých cirkevno-ústavných činiteľov, ich povinnosti a voľbu, organizáciu a rokovací poriadok cirkevných súdov, ďalej spôsob nadobudnutia, spravovania a scudzenia cirkevného majetku, nakoniec všetky ostatné, tu zvlášť nespomenuté predpisy vzťahujúce sa na spravovanie cirkvi, upravujú zvláštne cirkevné štatúty¹⁸⁶, ktoré vynáša Synoda podľa zásad uvedených v tejto cirkevnej ústave.

---

¹⁸⁶ Cirkevné štatúty sme nenašli, nakoľko Reformovaná kresťanská cirkev nemá oficiálnu webovú stránku cirkvi, iba jednotlivých zborov.

Starokatolícka cirkev na Slovensku

Starokatolícka cirkev má z historicko-organizačného hľadiska kontinuitu so starokatolíckou cirkvou, ktorá vznikla po 1. vatikánskom koncile v Rakúsko-Uhorsku, ktorého súčasťou bolo vtedajšie územie Slovenska. Dôvodom vzniku starokatolíckych cirkví, ktoré sa neskôr združili do Utrechtskej únie, bol predovšetkým otvorený nesúhlas s novými dogmami, ktoré boli prijaté na spomínanom koncile, a to s neomylnosťou pápeža a jeho jurisdikciou nad celou Cirkvou. Po páde monarchie sa rozčlenila i cirkev a vznikla Starokatolícka cirkev v Československu. Za komunistického režimu však jej pôsobnosť bola povolená iba v Českej socialistickej republike. Až po politických zmenách, ktoré nastali v roku 1989, bolo možné cirkev zaregistrovať i na Slovensku, ako štátom uznanú cirkev. Po osamostatnení Slovenskej a Českej republiky vznikli i dva samostatné cirkevné subjekty.¹⁸⁷ Zo Synodálneho poriadku Starokatolíckej cirkvi¹⁸⁸ uvádzame:

Biskup

Biskup má, prihladnuc k tomuto zriadeniu, všetky práva a povinnosti, ktoré všeobecné právo pridružuje biskupom; zvlášť má právo potvrdzovať farárov a duchovných volených obcami; udeľuje svätenie, kontroluje jednotlivé obce, chrámy i cirkevné knihy, atď., zvoláva synodu, ktorej je predsedom, udeľuje sviatosť birmovania; má právo v každej obci konať bohoslužbu, kázať, atď. Biskup je zástupcom cirkvi navonok. Pokiaľ niet biskupa, budú všetky práva duchovné, s výnimkou kňazského svätenia a sviatosti birmovania, vykonávané duchovným, ktorý je k tomu poverený synodálnou radou.

Biskupa volí synoda. Voľbu riadi podpredseda synodálnej rady, pri jeho zaneprázdnení iný laik, určený synodálnou radou.

Synodálna rada určí pred voľbou vhodným spôsobom, ktorí kňazi sú pre štátnu správu minus grati. Títo nesmú byť volení.

Hneď po prijatí voľby vykoná zvolený pred synodou, prípadne pred zástupcami synody, ňou zvolený sľub, že bude svedomito plniť povinnosti biskupa i ustanovenia tohto zriadenia.

Ak nie je stála dotácia, biskup obdrží plat od synodálnej rady, ktorý určí synoda.

Biskup môže poveriť úradom generálneho vikára duchovného člena synodálnej rady alebo s jej súhlasom i iného duchovného.

Pri uprázdnení biskupského stolca prenesie synodálne rada povinnosti a práva, ktoré ukladá všeobecné právo správcovi biskupstva, na niektorého duchovného zo svojich členov.

Postavenie biskupa k štátnej správe sa riadi zmluvami.

¹⁸⁷ <http://www.slovenski-katolici.sk> (2010-03-09)

¹⁸⁸ http://www.culture.gov.sk/StKC_Synodalny_poriadok.pdf (2010-03-10)

Synodálna rada

V riadení starokatolíckeho cirkevného života je biskupovi po boku zvolená synodálna rada ako uznášajúci sa zbor.

Na schôdzach synodálnej rady predsedá biskup. Podpredsedom je laik, zvolený členmi synodálnej rady z ich stredu.

Synoda

Biskup zvoláva synodu každý druhý rok, v prípade uprázdnenia biskupského stolca ju zvoláva synodálna rada. Biskup môže po vyrozumení synodálnej rady zvolať i mimoriadne synody.

Do pôsobnosti synody prináleží aj voliť biskupa a ustanovovať dotácie biskupovi.

Členovia synody sú: a) biskup a synodálna rada;

b) všetci starokatolícki duchovní;

c) vyslanec za každú obec, resp. filiálnu obec.

Synode predsedá biskup, resp. správca biskupstva, v jeho neprítomnosti, so súhlasom synodálnej rady, ním menovaný zástupca.

Biskup predsedá teologickej komisii, pred ktorou sa koná teologická skúška adeptov na vysvätenie za farárov.

4.1 Realizácia prieskumu

V empirickej časti sa zameriavame na zmapovanie rozdielov v postavení biskupov kresťanských cirkví etablovaných v Slovenskej republike. Prostredníctvom dotazníka, ktorého úplné znenie uvádzame v prílohe, sme sa chceli dozvedieť od kompetentných štatutárov jednotlivých denominácií odpovede na naše otázky:

- vek biskupov
- najvyššie dosiahnuté vzdelanie biskupov
- dĺžka duchovenskej praxe pred vysvätením/ordinovaním/inštalovaním do služby biskupa
- potreba vekovej hranice pre úrad biskupa
- vnímanie postavenia biskupa ako mentora farárov, kazateľov, pastorov
- poslanie učiť a spravovať
- plné hlasovacie právo alebo len poradný hlas na výročných, resp. iných konferenciách, synodách
- hlavná náplň práce biskupa

- percentuálne vyjadrenie času venovaného jednotlivým činnostiam
- nutnosť teologického vzdelania

Dotazníky sme prostredníctvom elektronickej pošty rozposlali v mesiaci február 2010 14 respondentom – biskupom a im na roveň postaveným predstaviteľom registrovaných kresťanských cirkví, ktoré uvádzame v tejto práci. Vrátilo sa nám 13 vyplnených dotazníkov. Štatutárny zástupca Kresťanských zborov na Slovensku dotazník nevyplnil s návrhom neuvádzať Kresťanské zbory v práci s takto chápaným poňatím pozície biskupa.

4.1.1 Výsledky prieskumu a ich interpretácia

Ďalej uvádzame výsledky prieskumu, ktoré sme získali údajmi z vyplnených dotazníkov.

Na otázku č. 1: *Uved'te prosím Váš vek*, respondenti odpovedali nasledovne: Najmladším je biskup Pravoslávnej cirkvi, ktorý uviedol vek 30 rokov. Ďalej nasledovala veková kategória 41 – 50 rokov, do ktorej sa zaradili biskupi ECAV, ECM, Reformovanej kresťanskej cirkvi a predseda Rady BJB. Vekovú kategóriu 51 – 60 rokov uviedli biskupi a im na roveň postavení cirkevní predstavitelia: Cirkvi adventistov siedmeho dňa, Cirkvi bratskej, Cirkvi československej husitskej, Gréckokatolíckej cirkvi, Novoapoštolskej cirkvi a Starokatolíckej cirkvi. Poslednú vekovú kategóriu 61 a viac rokov označili biskupi Rímskokatolíckej cirkvi a Apoštolskej cirkvi.

Na otázku č. 2: *Uved'te prosím, aké je Vaše dosiahnuté vzdelanie*, sme dostali nasledujúce odpovede: Všetci biskupi okrem biskupa ACS, ktorý uviedol ako iné vzdelanie vnútrocirkevný trojročný seminár, majú vysokoškolské vzdelanie. Štatutárny zástupca Novoapoštolskej cirkvi uviedol vysokoškolské vzdelanie I. stupňa. Vysokoškolské vzdelanie II. stupňa majú biskup Cirkvi adventistov siedmeho dňa, superintendent ECM, eparcha Gréckokatolíckej cirkvi, biskup Pravoslávnej cirkvi, biskup Reformovanej kresťanskej cirkvi. Vysokoškolské vzdelanie III. stupňa uviedli: predseda Rady BJB, predseda Rady CB, biskup CČSH, generálny biskup ECAV, biskup Rímskokatolíckej cirkvi a biskup Starokatolíckej cirkvi.

Na otázku č. 3: *Uved'te prosím dĺžku Vašej duchovenskej praxe pred vysvätením, ordinovaním, inštalovaním do služby biskupa*, respondenti odpovedali takto: Biskup Pravoslávnej cirkvi uviedol dĺžku duchovenskej praxe 5 rokov. Nasledoval superintendent ECM, ktorý uviedol 7 rokov. Kategóriu 10 – 15 rokov označili: eparcha Gréckokatolíckej cirkvi, biskup Cirkvi adventistov siedmeho dňa a predseda Rady BJB. Do kategórie 16 – 20

rokov sa zaradili cirkevní predstavitelia CB, ECAV a Novoapoštolskej cirkvi. Kategóriu 21 – 25 rokov uviedol biskup Reformovanej kresťanskej cirkvi. Poslednú kategóriu 26 a viac rokov označili biskupi: ACS, CČSH, Rímskokatolíckej cirkvi a Starokatolíckej cirkvi.

Na otázku č. 4: *Potrebuje biskup vo Vašej cirkvi splniť určitú vekovú hranicu?* mohli respondenti odpovedať kladne alebo záporne, pričom mali možnosť uviesť konkrétnu vekovú hranicu. Kladne odpovedali cirkevní predstavitelia týchto denominácií: CB – 23 rokov fyzického veku, CČSH – 10 rokov duchovenskej služby, ECAV – 40 rokov fyzického veku, Gréckokatolícka cirkev – 35 rokov fyzického veku, Pravoslávna cirkev – spravidla 30 rokov fyzického veku, v prípade potreby však môže Biskupská synoda udeliť výnimku, Reformovaná kresťanská cirkev – 35 rokov fyzického veku, Rímskokatolícka cirkev – 35 rokov fyzického veku. Záporne odpovedali cirkevní predstavitelia týchto denominácií: ACS, BJB, CASD, ECM, Starokatolíckej cirkvi a Novoapoštolskej cirkvi.

V otázke č. 5: *Vníma sa postavenie biskupa vo Vašej cirkvi ako postavenie mentora farárov, kazateľov, pastorov?* taktiež respondenti mali na výber kladnú alebo zápornú odpoveď, prípadne sa mohli bližšie vyjadriť. Kladne odpovedali: biskup ACS, biskup CASD, predseda Rady CB, generálny biskup ECAV, superintendent ECM a biskup Starokatolíckej cirkvi. Záporne odpovedali: predseda Rady BJB, gréckokatolícky eparcha, pravoslávny arcibiskup, biskup Reformovanej kresťanskej cirkvi, rímskokatolícky biskup a Novoapoštolský cirkevný prezident. Biskup CČSH na túto otázku neodpovedal.

Podobne ako v predchádzajúcich, aj na otázku č. 6: *Máte ako biskup okrem iného aj poslanie učiť a spravovať?* mali respondenti možnosť výberu áno/nie. Záporne sa vyjadrili len dvaja cirkevní predstavitelia a to: BJB a Pravoslávnej cirkvi.

Na otázku č. 7: *Má biskup Vašej cirkvi hlasovacie právo na výročnej, celocirkevnej, prípadne inej synode, konferencii?* si znova respondenti vyberali z dvoch možností. Dvanásť respondentov odpovedalo na túto otázku kladne. Predseda Rady BJB odpovedal záporne s poznámkou: jedine ak je riadnym delegátom cirkevného zboru, ako každý iný delegát.

Na otázku č. 8: *Má biskup Vašej cirkvi poradný hlas na výročnej, celocirkevnej, prípadne inom koncile, synode, konferencii?* mali možnosť respondenti odpovedať kladne alebo záporne. Biskup ACS na túto otázku odpovedal takto: Biskup aj ostatní členovia Rady cirkvi majú plné právo rokovať aj doporučovať, pretože od nich sa vyžaduje duchovná zrelosť aj udávanie vízie cirkvi, ktoré je však schvaľované konferenciou. Predseda Rady BJB na túto otázku neodpovedal vzhľadom na odpoveď na predchádzajúcu otázku. Superintendent ECM, Slovenská oblasť odpovedal: biskup nehlasuje, ale má právo veta. Arcibiskup Pravoslávnej

cirkvi odpovedal: Pravoslávna cirkev je episkopálna, takže biskup má vždy hlas rozhodovací, nikdy poradný. Ostatní respondenti odpovedali na túto otázku záporne.

V otázke č. 9: *Je hlavnou náplňou práce biskupa organizačno – administratívne spravovanie cirkvi?* mali respondenti taktiež na výber kladnú alebo zápornú odpoveď. Biskup ACS sa k otázke vyjadril takto: áno, okrem toho aj návštevy zborov, kázanie evanjelia, pastorácia pastorov, vedenie seminárov, konferencií, reprezentácia pred štátom aj zahraničnou a mnohé iné povinnosti. Biskup CČSH na túto otázku odpovedal: cirkvi nie, diecézy áno. Arcibiskup Pravoslávnej cirkvi sa vyjadril, že otázka je položená zle, nakoľko organizačno – administratívna správa je jednou z integrálnych zložiek služby biskupa. Cirkevný prezident Novoapoštolskej cirkvi odpovedal na túto otázku nie, je to hlavnou náplňou cirkevného prezidenta. Kladne odpovedali cirkevní predstavitelia týchto denominácií: CASD, Gréckokatolíckej cirkvi a Reformovanej kresťanskej cirkvi. Záporne odpovedali: predseda Rady BJB, predseda Rady CB, generálny biskup ECAV, superintendent ECM, Slovenská oblasť, biskup Rímskokatolíckej cirkvi a biskup Starokatolíckej cirkvi.

Na otázku č. 10: *Pokúste sa percentuálne vyjadriť, koľko času venujete nasledujúcim činnostiam: a) pastoračná činnosť, b) iná duchovná činnosť, c) organizačno – administratívna činnosť* sme dostali takéto odpovede:

Apoštolská cirkev na Slovensku: a) 15%, b) 35%, c) 50%

Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike: a) 20%, b) 30%, c) 50%

Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie: a) 15%, b) 35%, c) 50%

Cirkev bratská v Slovenskej republike: a) 30%, b) 50%, c) 20%

Cirkev československá husitská na Slovensku: a) 30%, b) 20%, c) 30% s poznámkou a iné

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku: a) 30%, b) 10%, c) 30%, tento respondent doplnil aj odpoveď d) 30% - reprezentačná činnosť

Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť: a) 10%, b) 40%, c) 50%

Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike: a) 70%, b) 15%, c) 15%

Novoapoštolská cirkev: a) 40%, b) 20%, c) 40%

Pravoslávna cirkev na Slovensku: a) 50%, b) 0%, c) 50%

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku: a) 20%, b) 20%, c) 60%

Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike: a) 60%, b) 30%, c) 10%

Starokatolícka cirkev na Slovensku: a) 50%, b) 30%, c) 20%

Otázka č. 11 znela takto: *Je vo Vašej cirkvi bezpodmienečne nutné, aby biskup mal univerzitné teologické vzdelanie?* Možnosti odpovede boli znovu áno/nie. Kladne odpovedali títo cirkevní predstavitelia: CČSH, ECAV, ECM, Gréckokatolíckej cirkvi, Reformovanej

kresťanskej cirkvi, Rímskokatolíckej cirkvi a Starokatolíckej cirkvi. Arcibiskup Pravoslávnej cirkvi odpovedal kladne s poznámkou: Aj keď je možné v prípade potreby urobiť výnimku. Záporne odpovedali cirkevní predstavitelia týchto denominácií: BJB, CB, CASD a Novoapoštolskej cirkvi. Biskup ACS odpovedal záporne s poznámkou: ale doporučuje sa.

ZÁVER

Táto diplomová práca sa zaoberá skúmaním rozličného postavenia episkopátu a služby biskupov v kresťanských cirkvách registrovaných v Slovenskej republike. Cieľom tejto práce bolo porovnať postavenie episkopátu v niektorých cirkevných tradíciách. Pracovali sme s rôznymi prekladmi Biblie, z ktorých najčastejšie sme citovali z pastorálnych epištol, nakoľko najviac pojednávajú o organizácii cirkvi a jej predstaviteľoch – biskupoch a starších. Štúdiom odbornej literatúry pojednávajúcej o ranej histórii cirkvi sme zistili, že už počas 4. storočia sa postupne stali z charizmatických vodcov okázalí vládcovia a úradníci. Ešte v 3. storočí majú biskupi ako by rezervované právo na videnie a sny, je to ako by prebrali celú charizmu prorokov. Kartaginská synoda v roku 252 píše: „Páčilo sa nám z vnuknutia Ducha Svätého a podľa varovania od Pána v početných a jasných videniach...“ V tejto charizmatickej službe boli biskupi úzko spojení so spoločenstvom: vedeli, že v nich pôsobí Duch, ale vedeli tiež, že pôsobí v celom spoločenstve!

Zdá sa nám, že s neúmerným rastom moci biskupov, ktorí postupne vládnu veľkej cirkvi, mizne ich charizmatické obdarovanie. Cirkev si postupne buduje zložitú hierarchickú štruktúru, ktorá smelo môže konkurovať hierarchii Rímskej ríše. Veľkou daňou za túžbu po moci je vytvorenie nepreklenuteľnej bariéry medzi klérom a laikmi. Ďalej zistíme, že ak chcú prívrženci katolicizmu obhájiť učenie o monarchickom episkopáte, začínajú tvrdiť (Ireneus), že tento spočíva na apoštolskom podklade prostredníctvom nepretržitej reťaze postupnosti odovzdávania úradu. Je poľutovaniahodné, že aj pod spomínaným tlakom heréz došlo k vytvoreniu takého fenoménu, akým je pápežstvo v rímskokatolíckej cirkvi. Tu nás však teší vyjadrenie jedného z pápežov Jána XXIII., ktorý povedal: „Hlavou cirkvi je Ježiš Kristus, nie pápež“.¹⁸⁹

Viacerí poprední znalci (Filipi, Ryrje, Fazekaš) tvrdia, že v prvých storočiach je možné historicky len ťažko doložiť nepretržitý reťazec odovzdávania biskupského úradu. Napriek tomu cirkev neváhala veľmi zavčasu rekonštruovať zoznamy svojich biskupov, aby toto ako tak „dokázala.“ My sa stotožňujeme s evanjelikálnym vysvetlením, že apoštol Pavol nezostavuje reťaz sukcesie od človeka k človeku, ale reťaz sukcesie učenia od seba k Timoteovi a všetkým ďalším generáciám učeníkov.

Reformačné úsilie prinieslo zmeny nielen v otázke chápania spásy, ktoré formuloval nemecký reformátor Martin Luther, ale aj v poňatí episkopátu, hlavne v otázke ordinovania.

---

¹⁸⁹ RENDINA, C. *Príběhy papežů. Dějiny a tajemství. Životopisy 265 římských papežů*. Volvox Globator, 2007, s. 7

Katolícki bádatelia sprvu tvrdili, že v 16. storočí sa kvôli Lutherovmu vystúpeniu a oddeleniu sa od rímskokatolíckej cirkvi v reformačnej cirkvi prerušila postupnosť v biskupskej službe a tým aj spojitosť s ranou cirkvou. V novších výskumoch vidíme i v tejto problematike stieranie rozdielov, keď katolícka cirkev postupne uznala, že aj v evanjelickej cirkvi ordinujú ordinovaní. Pozitívne bolo zistenie, že aj vo vnútri katolíckej cirkvi silnie antipatia k symbolom moci a zdôrazňuje sa služba podľa vzoru Pána Ježiša Krista.

Táto práca mapuje postavenie biskupa v jednotlivých kresťanských cirkvách v Slovenskej republike a prináša informácie z dostupných základných dokumentov cirkví. V empirickej časti práce sme na prieskum použili dotazník, kde sme pomocou kladených otázok zistili značné rozdiely v postavení biskupa, napr. čo sa týka jeho pozície na výročnej konferencii. V niektorých protestantských cirkvách sa viac-menej úspešne snažia obmedziť nepríjemný pozičný vplyv biskupa posilnením pozície konferencie, resp. synody. Zistili sme aj rozdiely v pomere jednotlivých činností, ktoré tvoria náplň jeho práce a rozdiely v jeho vzťahu k farárom, kazateľom a pastorm. Tu vidíme, že tam, kde je postavenie biskupa v cirkvi podľa princípu všeobecného kňazstva, biskupi sú mentormi a motivátormi kazateľom v jednotlivých lokálnych cirkevných zboroch. Zo získaných údajov tiež vyplýva, že rozdiely sú aj vo fyzickom veku, pričom vekové zastúpenie biskupov v Slovenskej republike je pestré. Taktiež dĺžka služby pred samotným ordinovaním je u biskupov rôzna. Potešujúce je, že všetci oslovení respondenti nám odpovedali a to buď priamo (u menších evanjelických cirkví) alebo prostredníctvom svojich zástupcov na biskupskom úrade (katolíckej cirkvi, ECAV a Reformovaná kresťanská cirkev). V žiadnych iných otázkach medzidenominačnej spolupráce nie sú až také rozdiely ako v otázke ordinovanej služby, ktorá sa podľa odborníkov dotýka jadra ekumenickej problematiky.

Prínosom tejto práce pre mňa osobne je, štúdiom súvzťažnej literatúry a základných dokumentov cirkví som načerpal poznatky o postavení štatutárnych zástupcov jednotlivých cirkevných denominácií, ktoré budem môcť využiť počas mojej ďalšej služby, napríklad pri ekumenickom stretávaní sa s rôznymi kresťanskými predstaviteľmi počas aliančných modlitebných dní, na worshipoch a pracovných stretnutiach.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BAGIN, A. *Cirkevné dejiny. Starovek*. Bratislava: Univerzita Komenského Rímskokatolícka Cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1994. 152 s. ISBN 80-223-0756-4
- DLUGOŠ, F. *Historia ecclesiae Christi. Starovek*. Levoča: MTM, 2006. 352 s. ISBN 80-89187-08-0
- DOUGLAS, J. D. a kol. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1996. 1243 s. ISBN 80-85495-65-1
- DUFFIELD, G. P., VAN CLEAVE, N. M. *Foundations of Pentecostal Theology*. Los Angeles: L. I. F. E. Bible College, 1983. 624 s. bez ďalších údajov
- FAHLBUSCH, E., BROMILEY, G. W. *The Encyclopedia of Christianity, Volume 3*. Michigan: Brill Academic Publishers and Eerdmans, 2003. 884 s. ISBN 0-8028-2415-3 (dostupné na www.books.google.sk (2010-02-27))
- FAZEKAŠ, L. *Úvod do Novej zmluvy*. Banská Bystrica: UMB PF, 1996. 128 s. ISBN 80-88825-36-9
- FILIPI, P. *Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenickej eklesiologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. 187 s. ISBN 80-85959-58-5
- FILIPI, P. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. 197 s. ISBN 80-85959-10-0
- GELMI, J. *Papežové. Od svatého Petra po Jana Pavla II.* Praha: Mladá fronta, 1994. 328 s. ISBN 80-204-0457-0
- GETZ, G. A. *Zaostřeno na církev*. Třinec: Biblos, 1995. 333s. ISBN 80-900240-8-4
- HANES, P. *Dejiny kresťanstva*. Banská Bystrica: ZEC, 1998. 429 s. ISBN 80-88945-01-1
- HAZLETT, I. *Rané křesťanství. Počátky a vývoj cirkve do roku 600*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 319 s. ISBN 978-80-7325-159-8
- HORTON, S. M. a kol. *Systematická teologie*. Albrechtice: Křesťanský život, 2001. 748 s. ISBN 80-7112-069-3
- HULL, B. *Učednický model cirkve*. Praha: Oliva, 1993. 173 s. ISBN 80-900773-8-2
- JURKO, J. a seminaristi. *Synopsa Dokumentov II. Vatikánskeho koncilu*. Košice: Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, 1997. 908 s. ISBN 80-7165-129-X
- KANÁK, M. *Církev československá husitská, in: Český ekumenismus*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976. 175 s. bez ďalších údajov
- Katechizmus katolíckej cirkvi*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1998. 778 s. ISBN 80-7162-253-2

- KATUŠČÁK, D. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. Bratislava: Stimul, 1998. 119 s. ISBN 80-85697-82-3
- Kolektív autorov. *2000 let křesťanství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1011 s. ISBN 80-7192-388-5
- Kolektív autorov. *Malý teologický lexikón*. Bratislava: Cirkevné nakladateľstvo 1989. 510 s. ISBN 80-85128-37-3
- LADD, G. L. *Teologie Nového zákona*. Praha: Evangelikální teologický seminář, 2003. 247 s. bez ďalších údajov
- MASARIK, A. *Spoznávanie Božej vôle v Pavlovských listoch*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela Pedagogická fakulta Katedra evanjelikálnej teológie a misie, 2006. 158 s. ISBN 80-8083-253-6
- NEUNER, P. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*. Praha: Vyšehrad, 2001. 312 s. ISBN 80-7021-408-2
- NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*. Praha: Návrat domů, 2001. 303 s. ISBN 80-7255-029-2
- NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956. 1406 s. bez ďalších údajov
- PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Slovník cudzích slov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. 991 s. ISBN 80-08-02054-7
- PROCHÁZKA, P. *Budovanie cirkvi*. Banská Bystrica: UMB PF, 2004. 80 s. ISBN 80-8055-884-1
- PROCHÁZKA, P. *Ekumenika*. Banská Bystrica: UMB PF, 2006. 111 s. ISBN 80-8083-241-2
- PRUŽINSKÝ, Š., NADZAM, M. *Teologické východiská pravoslávnej cirkevnej misie I*. Prešov: 1994. 261 s. ISBN 80-7097-279-3
- RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, 1996. 429 s. ISBN 80-7113-088-5
- RENDINA, C. *Příběhy papežů. Dějiny a tajemství. Životopisy 265 římských papežů*. Volvox Globator, 2005. 716 s. ISBN 80-7207-574-8
- RICHEY, R. E., FRANK, T. E. *Episcopacy in the Methodist Tradition. Perspectives and Proposals*. Nashville: Abingdon Press, 2004. 144 s. ISBN 0-687-03861-8
- RYRIE, CH. C. *Základy teologie*. Třinec: Biblos, 1994. 632 s. ISBN 80-900240-6-8
- ŘÍČAN, R., MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich, 2008. 416 s. ISBN 978-80-7017-064-9
- SCHMAUS, M. *Cirkev*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK, 1993. 409 s. bez ďalších údajov

SOUČEK, J. B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. Praha: Kalich, 2003. 374 s. ISBN 80-7017-853-1

STOTT, J. R. W. *Výklad epištoly II. Timoteovi*. Praha: Návrat, 1992. 109 s. ISBN 80-85495-08-2

THIESSEN, H. C. revised by DOERKSEN, V. D. *Lectures in Systematic Theology*. Michigan: Grand Rapids, 1979. 454 s. ISBN 0-8028-3529-5

Ústava Apoštolskej cirkvi na Slovensku. Bratislava, 2001. 32 s. ISBN 80-7120-042-5

Ústava Cirkvi bratskej. 2007. 20 s. bez ďalších údajov

Věřoučná příručka Evangelické církve metodistické – *Na cestě s Kristem*. Praha: 2002. 135 s. ISBN 80-85-013-53-3

VOGEL, J. *Církev v sekularizované společnosti*. Brno: L. Marek, 2005. 247 s. ISBN 80-86263-64-9

VON ALLMEN, J. J. a kol. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1991. 360 s. ISBN 8017-180-4

WILLIMON, W. H. *Pastor. A Reader for Ordained Ministry*. Nashville: Abingdon Press, 2002. 326 s. ISBN 0-687-09788-6

Použité internetové stránky:

<http://www.acsr.sk/o-nas/kto-sme>

<http://www.baptist.sk/download/ustavabjb2009.pdf>

<http://www.casd.sk>

<http://www.cb.sk/index.php/zakladne-info/1-fragmenty-z-historie-cirkvi-bratskej>

http://www.cbmi.sk/files/Ustava_CB_2008.pdf

<http://www.ccsch.cz>

<http://www.culture.gov.sk>

<http://www.dkc.kbs.sk>

<http://www.ecav.sk>

<http://www.ecavdudince.sk>

<http://www.ekumena.sk>

<http://www.farskyurad.sk/reformovanakrestanskacirkev/>

<http://www.institut.umc.sk/materialy/starsovstva.pdf>

<http://www.katechizmus.sk>

<http://www.kzraca.sk/ustavakz.pdf>

http://www.nac-slovakia.sk/fileadmin/Download/Struktura_organizacia_NAC.pdf

<http://www.orthodox.sk>

<http://www.reformace.cz>

<http://www.slovenski-katolici.sk>

<http://www.TeologickyProgram.dobos.sk>

<http://www.umc.sk>

http://www.umc.sk/pdf/poriadok_cirkvi2006.pdf

http://www.sk.wikibooks.org/.../Katecheza:_Evanjelizačné_Kázania_4

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA A – DOTAZNÍK.....	I
PRÍLOHA B – CD - ROM	III

PRÍLOHY

Príloha A – Dotazník

DOTAZNÍK

Volám sa Ján Dikej. Som študentom 5. ročníka v odbore husitská teológia na Husitskej teologickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. Píšem diplomovú prácu na tému: Rozličné poňatie episkopátu a služby biskupov. Prosím vás o vyplnenie tohto dotazníka, ktorý je súčasťou empirickej časti uvedenej diplomovej práce.

1. Uveďte prosím Váš vek:
  - a) 35 – 40 rokov
  - b) 41 – 50 rokov
  - c) 51 – 60 rokov
  - d) 61 a viac rokov
2. Uveďte prosím, aké je Vaše dosiahnuté vzdelanie:
  - a) stredoškolské
  - b) vysokoškolské I. stupeň
  - c) vysokoškolské II. stupeň
  - d) vysokoškolské III. stupeň
  - e) prípadné iné vzdelanie (napr. v zahraničí).....
3. Uveďte prosím dĺžku Vašej duchovenskej praxe pred vysvätením, ordinovaním, inštalovaním do služby biskupa:
  - a) 10 – 15 rokov
  - b) 16 – 20 rokov
  - c) 21 – 25 rokov
  - d) 26 a viac rokov
4. Potrebuje biskup vo Vašej cirkvi splniť určitú vekovú hranicu?
ÁNO - NIE
Ak áno, uveďte prosím, akú: .....
5. Vníma sa postavenie biskupa vo Vašej cirkvi ako postavenie mentora farárov, kazateľov, pastorov?
ÁNO – NIE
6. Máte ako biskup okrem iného aj poslanie učiť a spravovať ?
ÁNO - NIE

7. Má biskup Vašej cirkvi hlasovacie právo na výročnej, celocirkevnej, prípadne inej synode, konferencii?
ÁNO – NIE
8. Má biskup vašej cirkvi poradný hlas na výročnej, celocirkevnej, prípadne inom koncile, synode, konferencii?
ÁNO - NIE
9. Je hlavnou náplňou práce biskupa organizačno-administratívne spravovanie cirkvi?
ÁNO – NIE
10. Pokúste sa percentuálne vyjadriť, koľko času venujete nasledujúcim činnostiam:
- a) Pastoračná činnosť: .....%
  - b) Iná duchovná činnosť: .....%
  - c) Organizačno – administratívna činnosť: .....%
11. Je vo Vašej cirkvi bezpodmienečne nutné, aby biskup mal univerzitné teologické vzdelanie?
ÁNO – NIE

ĎAKUJEM ZA VYPLNENIE DOTAZNÍKA!

S pozdravom Bc. Ján Dikej

Príloha B – CD - ROM

Summary

Rozličné pojetí episkopátu a služby biskupů

Different approaches to understanding episcopacy and episcopal ministry

Bc. Ján Dikej

This paper describes several views of the episcopate as such and service of the bishops in registered Christian churches in Slovakia. In the initial part author is trying to describe the work of those servants, who stand at the forefront of local congregations at the time of their first formation. Author is pointing to the fact that the words elder and bishop were exchangeable at the beginning as it is evident from the book of Acts of the Apostles. He notes that a more obvious picture of the organization of the individual local churches is offered to us by so-called Pastoral Epistles which are describing the qualifications and duties of bishops.

Further chapter is devoted to the historical development of the episcopate concept in the church, in which the author describes the introduction of three-stage model of service in the church - bishop, elder, and deacon. He presents historical facts which led to functional changes in the bishop's office concept and thereafter to the emergence of monarchical episcopate in the church. The second subchapter is presenting the handover of the service to the bishops by the putting of hands - apostolic succession. Reformation efforts, described in the next subchapter, led to the changes of the episcopate concept, especially regarding ordained.

In the third chapter the author describes different concepts of the episcopate in Catholicism and Protestantism. He is describing the hierarchical organization system of the Catholic church and the reasons giving rise to the papacy. Furthermore describes management models in the Protestant churches: presbytery, congregational and presbytery-synodical.

The last chapter deals with the role and service of bishops in Christian churches registered in Slovakia, where the author is using the available fundamental documents. This part is supplemented by research which is focusing on finding the facts not mentioned in the fundamental documents of the churches.